

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her:

<https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Sophronius

Pastor Birkedals

Optræden

Pastor Birkedals Optræden

som selvbuden kongelig Skriftestader
og virkelig Sjælesørger,

belyst

af

Sophronius.

Kjøbenhavn.

Hos Universitetsboghandler Andr. Fred. Høst.

S. Lierø Bogtrykkeri.

1866.

I „Fædrelandet“ af 8de Marts 1866 har Hr. Pastor Virkebal opfattet „et alvorligt Spørgsmaal“ angaaende Hds. Rgl. Høiheb Prindsesse Dagmars formodede Forhold til den russiske Kaiserfamilie, som vi troe ikke bør forblive ubesvaret, saa meget mindre, som Hr. Pastoren opfatter denne Sag, ikke som et Anliggende, der blot vedkommer vor Konges Datter og den kongelige Familie, men som en Sag, der berører hele Folket, idet en Besvogring med det russiske Kaiserhuus efter hans Formening vil „vælde en Ørde paa Kongen og Folket“, hvori han seer Kilben til en Hærskare af Ulykker for vort af den store Politik nylig saa skammelig mishandlede Fædreland.

Det er os kjær at kunne mødes med Pastor Virkebal i eet Punkt, nemlig i hans varme Følelse for vort af denne Verdens Stormagter til Gunst for deres over alle Hensyn til den Svageres Ret ophøjede Maximer forraabte og sønderlemmede Land; men hermed ophører desværre vor Enighed, thi vi maa begynde med at tilstaae, at vi ganske tilegne os den Indvending, som Hr. V. gjør sig selv, naar han siger: „Men, er det ikke upassende, eller hvad værre er, at gjøre en saadan Sag, som er en enkelt Sjæls private Sag mellem den og dens Nærmeste, mellem den

og Gud, til Gjenstand for en offentlig Drøftelse? Den falder indenfor Familiekredsen, og det er jo en gammel velgrundet Fordring til den naturlige Takt, at lade Familienlivet gaae fri for den kolde og tidt haarde Behandling i Pressen." Vi kunne nemlig ikke enes med Hr. B. om Nogetsomhelst af det Meget, han anfører til Undskyldning for dette Brud paa den naturlige Takt og til Støtte for den Mening, at den mulige Forbindelse mellem vor Kongefamilie og den kaiserlig russiske er et i den Forstand offentligt Anliggende, at det i Righed med Alt andet, der angaaer Folket og den offentlige Velfærd, kan betragtes som hjemfaldet til Pressens Discussioner. Vi tillade os tværtimod at erklære det for en fuldstændig Vildfarelse, og dermed for en Usandhed, at denne Sag i og for sig skulde „have Noget at gjøre med det Folks hele Tilstand i Nutid og Fremtid, hvis Kongeslæggt træffer en saadan Afgjørelse", ligesom vi mene, at Hr. B.'s Sammenstilling af hvad han kalder „en offentlig Sag og en historisk Sag", tilligemed hans Declamationer om „et offentligt Brud paa Mennesseligheden, der ogsaa er et Brud med det Christelige", om „falske, umenneskelige og sjælebræbende Fordringer", samt om den paatrængende Nødvendighed af „et offentlig Gjenmæle derimod fra Mennesseligheden", af at „et Vidnesbyrd derimod aflægges ud fra Sandhedens, Folkebevidsthedens og Christelighedens Stade", — at hiin Sammenstilling af hvad der skal være offentligt og historisk, saavel som hele den øvrige Phrasesamling grunde sig paa en høist besynderlig Begrebsconfusion, som vistnok synes at have vundet Borgerret indenfor det Grundtvigske Parties Enemærker, men som det indtil videre vel maa være andre Medborgere uformeenet at protestere imod.

Hvad saaledes først — for at begynde med det Allermindeligste — det Menneskelige og det Umenneskelige angaaer, og det asiatiske „alt Menneskeligt knusende og udslettende“ Princip med dets sjælebræbende Forbringere, da kan man ikke andet end falde i Forbauselse over den Pomp, hvormed Pastor B. her optræder som ukaldet Sjælesørger og Samvittighedsraad for Prindsesse Dagmar og hendes kongelige Forældre, og ikke mindre som Vedsprædikant for de kongelige Skriftefædre,*) hvilke han betingelsesviis anklager for en høist brødefuld Forsømmelse af deres helligste Pligt. Man kan ikke andet end forbauses over al denne Larm af en Mand, der i sin dobbelte Egenkab af Geistlig og Politiker dog maa have havt Anledning til at tænke over den Kjendsgjerning, at, medens Grundloven af 5te Juni 1849 indbrømmer alle danske Undersaatter den fuldstændigste Religionsfrihed, da er Kongen den Eneste, der trods det, at det var en Konge, som her i Danmark af egen Drift skjænkede Folket denne bethdningsfulde, Menneskets hele øvrige Landsliv fornøende og løftende Frihed — den eneste Mand i hele Landet, hvem Forsætningen nægter denne Frihed! Og, det var vel at mærke ikke en eensidig Kongehandling, der begrundebe denne Tilstand, men det var Folkets Udvalgte — som vare sammenkaldte af ham, for i Forening med ham at vedtage

*) Hr. B. siger vel „Skriftefædre“ og „Sjælesørger“, og synes saaledes at ville holde sig til Biskop Martensen, hvem det Parti, han tilhører, som bekendt, har en særegen Godhed for. Vi vilde med vor Forandring af Udtrykket blot minde om, at, hvis her skulde paahvile nogen enkelt Mand et saadant Ansvar, som Hr. B. gjør gjældende, da maatte det fornemmelig være afdøde Stiftesprovst Pauli.

en frisindbet Grundlov for Danmarks Rige — det var alt-
 saa hele Folket, der gjennem disse dets Repræsentanter
 vedtog denne Bestemmelse, som Kongen derefter stadfæstede.
 Endvidere — blandt de folkekaarne Mænd, der havde den
 Fortjeneste, at have forberedt Religionsfriheden med
 denne, unægtelig i og for sig i et saa frit Land som
 Danmark besynderlige Bestemmelse, at Kongen alene er
 en Undtagelse fra den Frihed, som han dog i egenlig For-
 stand har undt og givet hele Folket, — blandt dem, hvem
 Virkeliggjørelsen af Religionsfrihedens Idee i denne Skif-
 telse fornemmelig skyldes, eller som i alle Tilfælde havde
 en væsentlig Deel i den Form, som Loven fik, blandt dem
 fandtes baade Grundtvig selv og de øvrige politiske Førere,
 som meer eller mindre regnes til hans kirkelige Parti.
 Saaledes see vi det asiatiske Princip med dets falske,
 umenneskelige og sjælebræbende Fordringer, der rigtig-
 nok allerede trehundrede Aar iforveien var etableret ved
 Reformationens Indførelse, stadfæstet ved Grundloven af
 1849! Endelig maa det findes besynderligt, at Pastor B.
 ikke synes at have erindret sig, at Danmark langtfra ikke
 er ene om at kræve et saadant fra Samvittighedens Stand-
 punkt utilbørligt Offer af Regenten, men at man overalt
 i Verden møder denne samme Selvmodsigelse, ligesom
 saa meget Andet, der i denne forkeerte Verden trobser alle
 Principer og forhindrer Idealerne i at fremtræde i deres
 tilsvarende Former! Gaae vi saaledes til det fri England,
 til det skandinaviske Broberrige Sverrig, eller andre Stater,
 som man hertillands i saa mange Henseender beundrer og
 tager til Mønster, da møder man overalt den samme Be-
 synderlighed, som i det fri Danmark og navnlig i Mønster-
 landet England, hvor denne Samvittighedstvang for

Regentens personlige Vedkommende paatrækker Religionen det meest afgjorte Præg af at være et Tilbehør til Politiken, og den aldeles underordnet. Ja i dette fri Land har det, saavidt vi vide, aldrig været taalt, at Dronninger og Prindsesser medbragte og betjente sig af en anden Cultus for at frede om deres „Fædrekirkes Tro“, og holde sig fri for „det Fremmede“. I saagodtsom alle Lande hvor Regenten ikke selv (saaledes som i sin Tid Carl XIV. i Sverrig) nødes til at stifte Religion, gjør Forfatningen den Fordring, at hans Søn eller Thronarvingen skal opdrages i Landets Religion. Rusland gaaer blot det Skridt videre, at det offentligt og officielt fordrer, hvad det Engelske Begreb om Friheden fremtvinger!

Man seer, at Hr. B. her lægger særdeles Vægt paa Pieteten for den Religion, man ved Fødselen tilhører, saavel som paa alle de ømme Følelser, der knytte sig til hvad man kalder Menneftets Naturbestemmelse. Men, ihvorvel vi vide, at Ordene naturlig og menneskelig, med andre beslægtede, ere blevene uundværlige Drivhjul i den Trædemølle, hvori det kirkelige Parti, Hr. B. tilhører, fortiden arbejder, og hvormed det længe har gjort ret antagelige Forretninger, saa maae vi dog tillabe os at gjøre opmærksom paa den Mødsigelse, hvori man ved en tvetydig og perfid Anvendelse af disse Begreber kommer med Frihedens Idee, hvis Banner Partiet ellers ved alle Leiligheder løfter saa høit. Thi i hvilken Region af den menneskelige Tilværelse gjør vel Frihedslivet sit Krav gjældende i en saa ophøiet og ædel Betydning og med en saa biddende Magt, som ved ethvert Valg, der er grundet i Overbeviisningen, hvilken atter er underordnet Samvittighedens Fordringer baade til Mand

og Hjerte? Og saa skal dog efter Pastor B's. Theori ikke desto mindre Pieteten for det Hjemlige, det Nedarbejde, naar Taleren er om hvad der staaer høiest af Alt, fordi det er hævet over alle det blot naturlige Livs Forhold — udøve en saa tyrannisk Magt over Mennefsjælen, at den skulde trænge Overbeviisningens Krav tilbage, naar dette vilde gjøre sig gjeldende til Gunst for „det Fremmede“! Denne sidste ligeledes Grundtvigske Phrase betoner Hr. B. meget stærkt, ligesom hans Mester. Afstøden for alt Fremmed har længe været proclameret som en Helligdom for enhver Dannemand, Sympathi for altsomhelst Fremmed som en Vebersthyggelighed, som et Forræderi. Disse Repræsentanter for den efter Manges Mening bedste Christendom hertillands, disse de Allerchristeligste af Alle synes saaledes reent at have glemt, at Christendommen ingenlunde er Gæt med eller gaaer op i det Naturlige og Mennefskelige, men at den efter sit Væsen er noget Fremmed, fordi den er en overnaturlig Gave fra en høiere Verden, der tilhører en ganske anden Sphære end den, hvori alle det blot timelige Livs Omstiftelser bevæge sig, saa, dersom det Had, Partiet længe har prælet mod Alt hvad der er „fremmed“, dersom dette havde befjælet de hedenske Folk i forbums Tid, da var disses Omvendelse til Christendommen bleven en Umulighed! Det at skifte Religion støber efter Hr. B's Theori an, „om ikke mod det Christelige, saa dog imod det Mennefskelige, det Edle, det Høifindebe og det Sande“, fordi han ikke kan tænke sig andre Bevæggrunde dertil, end enten reent „verdslige eller falske aandelige“. Han tænker sig nemlig vel Muligheden af, at den unge Kongebatter „i sit Hjerte kan være overbevist om den

græst-katholste Kirketroes Fortrin for den Vefjendelfe, hendes Slægt ellers ved Fødselen tilhører"; men han finder dog dette faa „gaadefuldt", at han ikke synes ret at kunne troe det, og føger derfor en anden Forklaring, nemlig den, at hele dette Unliggende paa høiere Steber be-
tragtes fom en Formfag, hvori de politifte og andre jor-
bifte og forfængelige Hensyn ere den afgjørende Veftem-
melfesgrund. Han erklærer fig imiblertid dog for overbevift om, at, forfaavidt Ordet Formfag kan tages i en faadan
Betydning, at det involverer en stor Forfjendelfe mod
det, der bør være Menneftet det Helligfte af Alt, — at i
denne Forftand har hiin Betragtningfmaade ingen An-
vendelfe paa det foreliggende Tilfælde. Han vælger der-
for en mildere Forklaring, nemlig den, at Prindsfæfjen
„i det Hele endnu flet ingen virkelig Chriften eller anden
Tro har", og han begrunder denne velvillige Forudfætning
med, at dette i Almindelighed fkal være Tilfældet med
Mennefter i Hds. Rgl. Høiheds Alder! — „man veed ikke,
hvad dette Ord Tro betyder" figer han —, og faaledes
kommer „en Krones Glæde" og „Hjertets Kjærlighedslyfte"
til at gjøre Udflaget, da her kun er Tale om „Overgang fra
een tom Form til en anden ligefaa tom Form"!

Dog, Hr. B. kommer altid tilbage til den Mulig-
hed, at Hds. Rgl. Høihed kunde foretage det Skridt
han befrhgtter, af den Bevæggrund, fom vi haabe, at
hans bedre Følelfe maa fige ham, er den enefte, fom
ethvert religiøft Mennefte maa anfee fig forpligtet
til at tillægge en faa ufædvanlig Beflutning, nemlig
en virkelig Overbeviifning om, at hun, uden at
krænke nogen Pietetsfølelfe, enten mod fine Kongelige
Forældre, der holde faft ved deres „Fæderkirkes Tro",

eller mod sit Fædreland, kunde bele Tro haabe med sin afbøde Brudgom, og — hvis det skulde være sandt, som Hr. B. siger, „fortællles som en afgjort Sag“, men hvorom han dog gjentagne Gange forsikkrer, at han slet ingen Ting veed — i saa Fald med den nuværende Storfyrst-Thronfølger. Om nu end Hr. B. og mulig mange andre Uvebkommenne maatte finde dette nok saa „gaadefuldt“, da troe vi dog, at den simple af alle virkelig religiøse og fornuftige Mennesker indrømmede Kjendsgjerning maa gjøre Udslaget, at her er Tale om et Gebet, hvis for alle Andre end den alvidende Hjertekjender gaadefulde Phænomener kun Han som har dannet Menneskehjertet kan bedømme, et Gebet, hvorpaa ethvert Menneske derfor er berettiget til at frabejde sig al ufaldet næsviis Indblanding af Trebiemand, alle ubudne, om end nok saa velmeente, Raad og Formaninger. Men man har her atter Leilighed til at falde i Forundring over en besynderlig Selvmodsigelse, ligesom før, da Hensynet til Samvittigheden og den høieste aandelige Frihed blev offret for Hensynet til de naturlige og menneskelige Forholds Tvang! Her agtes netop den Art naturlige Forhold for Intet at regne, som gribe dybest ind i det personlige Liv, og hvilke man ellers er tilbøielig til ikke at blot at gjøre store Indrømmelser, men som de fleste for deres Person indrømme Alt, og i Faveur af hvilke Tilsidefættelsen af alle andre Hensyn ikke blot undskyldes, men navnlig af den æsthetisk dannede Deel af Verden sværmerist beundres! Denne Art naturlige og menneskelige Forhold veie her for Hr. B. slet Intet ligeoverfor „Folkbevidstheden“, i Sammenligning med politiske Hensyn og „folkehistoriske Kjendsgjerninger“! Vi appellere her til Hr. B.'s egen

Følelse, til hans poetiske Naturbegabelse og i høi Grad
 udviklede æsthetiske Sands. Tør han nægte, at en varm
 oprigtig og begejstret ungdommelig Kjærlighed hos religiøse
 Gemytter maa vække en hjertelig Trang til den inder-
 ligste Sammensmeltning i den høieste og reneſte Kjærlighed,
 ſaaledes ſom denne fremtræder i det ideale Liv, ſom reli-
 giøs Overeensſtemmelse udvikler i ligestemte Sjæle? Tør
 da han, eller tør Noget formaste ſig til at gaae irecte
 med den Mand eller Qvinde, ſom, ved hos den Elſkede
 at ſee Frugter af den religiøſe Tro, ſom under deres
 perſonlige Samliv blive Gjenſtand for Beundring, gribes
 af Længſel efter fuldkommen at dele det med den Elſkede,
 ſom hos den der beſidder det erkjendes for at være Kilden
 til chriſtelig Fuldkommenhed, og derfor til alt hvad
 der i Sandhed er „Edelt“, ægte „Menneſkeligt og
 Høiſindet“? Hr. B. vil dog vel ikke benægte, at religiøs
 Enighed, eller fælleds Religion er et meget væſenligt Ele-
 ment i den huuslige Lykke, ſamt at religiøs Forſtjællighed
 altid maa gjøre et ſtort Skaar i denne Lykke, og at det
 derfor maa anſees for en ſtor Velfignelſe over det ægte-
 ſtabelige og huuslige Livs inderligſte Hjerte-Forhold,
 naar denne Hindring kan hæves paa en fri Overbe-
 viisnings Grundlag. Vi i det Mindſte tage os den
 Frihed at mene, at alle virkelig friſindede Menneſter
 holde faſt ved den Paaſtand, at, er det uforeneligt med
 virkelig Religioſitet, med ſand chriſtelig Kjærlighed, at an-
 vende ſtor Omhu paa at miſtænkeliggjøre Motiverne
 til Medmenneſters Handlinger, og gjør den chriſtelige
 Moral det Mobsatte til en ſtræng Pligt ſelv ligeoverfor den
 Ringeſte blandt vore Brødre: hvormeget mere da, naar
 Talen er om et Forhold, der berører Landets første Fa-

milie; man turde da vel her tillige appellere til den Uafhængighedsfølelse, der uvilkaarlig forbyder en saaaftaanfælsøs Drøftelse af et Anliggende som dette; thi vi indrømme paa ingen Maade Hr. B., at den russiske Politik og dens Fremtidsplaner have det Mindste med denne Sag at gøre. Det er nemlig bekjendt nok, at Forbindelsen mellem vor unge Kongebatter og den afbøde russiske Storfyrste paa ingen Maade var en af „Statskonst“ tilveiebragt og efter andre Klogskabshensyn beregnet Forbindelse, men at det var den personlige Tilbøielighed eller den hjertelige Overeensstemmelse, der her, upaa-virket af alle „Statshensyn“ gjorde Udslaget i Henseende til det Forhold, der — som tilstrækkelig bekjendt — bragte den danske Kongebatter i Berøring med den gamle østerlandske Kirke, for hvilken hun vistnok før denne Tid havde været fremmed!

Det er som sagt høist mærkværdigt at see Hr. B. ved denne Leilighed behandle det personlige Livs dybeste Hjerteanliggender med en saaa paafaldende Hjerteløshed, saaa meget mere som Hjerte, Hjertesag og Hjertelighed særlig høre med blandt den bugnende Phraserigdom, som hans Parti ved alle Leiligheder gjør saaa stærk Brug af. Han har tidligere, saavidt vi vide, været saaa riig paa erotiske Stemninger, at han for en Mennefsaalder siden vistnok vilde have seet et saabant Forhold i et andet Lys. Vi kunne derfor ikke andet end beklage, at en saaa digterisk begavet Natur, som Hr. B., i Aarenes Løb kunde blive saaa prosaisk flad og tør, at han ikke har mere tilovers for Hjertets Krav og for Sjælens Stemninger hos en ung høibaaren Kvinde, end at han, fordi han selv, ved at blive Politiker og kirkelig Parti-

gjænger, i Tidens Løb er bleven saa fremmed for disse Følelser, hensynsløst kræver dem „lagte som Offergaver“, paa de Guders Altare, hvis Myfterier han og hans Parti feirer med en Cultus, for hvis Absolutisme de imidlertid ere uberettigede til at forbre almindelig Anerkjendelse. Den alvorlige Spørger, der er saa „inderlig bekmret“ for Prindsesse Dagmars aandelige Velsærd, for Kongehusets Ære og vort Fædrelands Fremtid, at han har maattet tage til Orde „itide“, uagtet han hverken veed, om „det ber fortælles som en afgjort Sag“, er sandt, eller hvorledes det, under Forudsætning af Rigtigheden deraf, forholder sig med alle de Enkeltheder, han saa omhyggelig drøfter, — denne Kongehusets trofast hengivne Ven og frimodig bjærve „virkelige Sjælesørger“ kommer altsaa, som vi ovenfor antydede, med al denne Declamation om „en fremmed, Sjælen uvekommenne Kirkes Gudsdyrkelse“, ikke blot i Modsigelse med Frihedens høieste Krav, og med Hjertets Rettigheder i Frihedens, Frivillighedens og Hjertelivets høieste Sphære, som ellers varieres i de pompøseste Phraser; men han fordrer tillige den Deel af de ægte menneskelige og ædleste naturlige Følelser, som her kommer i Conflict med en vis for Tiden yndet national-politisk Betragtning, hensynsløst opoffrede for den Åre af menneskelige Følelser, som den nationale Fanatisme for Diebliffet stempler som den Guldvægt, hvorpaa al menneskelig og borgerlig Hæderlighed skal afveies! Medens vi her blot i Forbigaaende spørge Hr. B., om den nationale og lutherst-folketirkelige Fanatisme er bedre, og dens Altare helligere, end den fremmede østerlandske „Kirkefanatismes“, mindes vi, at Partiets „Læresæder“ har for ikke længe siden givet hlin nationale Fanatisme et betegnende Udtryk, idet

han paa det indstændigste har fraraadet, i Skolerne at stifte Bekjendtskab med fremmede Sprog, samt at han, ved saaledes at stemple det Fremmede i saagodt-som alle Retninger som noget Forkasteligt, forbi det er fremmed, ved Hjælp af en underfundig Anvendelse af Begrebet om det Menneftelige og Naturlige, har ført mange „ubefæstede Sjæle“ tilbage til det hedenske Nationalitetsbegreb og til de hedenske Nationalreligioners Standpunkt!

I det vi forbeholde os, nebensfor særlig at brøfte den Side af dette Spørgsmaal, som angaaer den kristelige Sandheds Ræd, skulde vi endnu et Dieblif opholde os ved det her afhandlede Punkt, nemlig selve Begivenheden og dens af Hr. B. supponerede Motiver, samt disses Forhold til det indre Sjæle- og Hjerteliv, og Samvittighedens Dom over de Phænomener, som paa dette Gebet gjøres deres Verettigelse gjældende. Vi vilde her nemlig gjøre Hr. B. det Spørgsmaal, om han, som har velsignet saa mange Ægteffaber, tør nægte, at det guddommelige Forsyn idetmindste af alle Christne antages at gribe ind ikke blot i store Begivenheder, men ogsaa i de enkelte Mennefters personlige Liv; og, saasandt han vistnok har udtalt denne Forvisning over mangt et Brudepar, trøstet Mange med et saadant Tillidens og Haabets Ord, hvis Forbindelser — saaledes som disse sædvanlig knyttes af Landbefolkningen, og saaledes som Livets Prosa i alle smaa Forhold og blandt lidet udviklede Individer for menneftelige Dine gjør sig gjældende — ofte havde Udseende af at være begrundede i meget verdslige, og altsaa efter hans strænge Dom aldeles forkastelige Hensyn — —: tillade vi os at spørge den bjærve Vodsprædikant for Kongehuset og dets Skrifte-

fader, om han vover at nægte, at det altskyndende Forsyn i sin Tid har knyttet det ømme Baand, der i Ulyk-
kens tunge Tider mildnede dens Bitterhed der, hvor vi
dog vel tør troe, at den ikke var mindst følelig! Enhver
Fader og Moder, som kjenner Glæden over den lykkelige, som
en af verbøslige Hensyn uhilbet og alene i Hjerternes Sam-
klang grundet Forbindelse lover baade dem selv og deres
Børn, vil vistnok holde de kongelige Forældre tilgode, om
de have unbladt at moralisere for den unge lykkelige Brud
overensstemmende med Hr. Pastor B.'s og hans Menings-
fællers politiske Katechismus, hvorved da tillige den For-
pligtelse maatte bortfalde, at kalde „den kongelige Families
Skriftfader“ til Hjælp, for at bevirke hvad de selv „ikke
ret have følt sig istand til“. Og, hvad forresten den
Eidsnævnte angaaer, da har han ved forskjellige Vælg-
heder leveret saa tilstrækkelige Beviser for sin Taft for det
Passende, at han, uagtet han har Qualification til at raade
den kongelige Familie i Samvittighedsager, aldrig kunde
tænke paa at blande sig i en Sag af denne Bestaaffenhed.
Man maa her forundre sig over den dobbelte Taktløshed,
hvormed Hr. B. først nu, længe bagefter at den formeent-
lige Forsyndelse væsenlig maa være skeet, paatrænger sig
Kongehuset som selvstændig Sjælesørger og ukalbet Skrifte-
fader, og Biskop Martensen som prophetisk Budsprædikant;
thi Hø. Rgl. Højheds Valg af den fremmede Kirke
og Religion, maa som sagt, hvis det er gjort, tilhøre en
Tid, i hvilken Biskoppen ikke beklædte den Stilling, i
Henhold til hvilken Hr. B. kræver hans Indblanding i
dette Familieanliggende.

Men Hr. B. synes over den grundtvigste Betragt-
ning af det Menneskelige og Umenneskelige ic. ic.

og over Alt hvad der hører til hans politiske Partigængeri ikke blot at have udsædt sin tidligere soulmende Hjerf med Anerkjendelsen af „Hjertets umiftelige Ret“, men han er dumpet faa dybt ned i en hjerteløs profaift Veneration for et doctrinært Princip's tyrannifte Enevoldsmagt over Hjerte, Aand og Samvittighed, at han i fin ligefaa pedantifte, fom fanatift opffruede Høitidelighed har gjort fig ethvert Beføg af Boefiens Genius umuligt, endog i den muntre Stikkelfe, hvori den ellers pleier at forfrifte den ældre Slægt, forfaavidt det ægte Mennefkelige og Naturlige famt den indre Sandhedsfølelfe ikke ved en falff og opfflyttet Aandelighed er bleven forvaflet! Thi man ffulde dog ellers have troet, at Hr. B. ikke havde funnet bare fig for at lee af fig felf og fine høitravende Declamationer, af fine gjentagne Forffikfringer om den Glæde han føler ved ikke at ffulle optræde imod en fuldbragt Kjendfgjerning, men blot at kunne gjøre fig vigtig ved at tale vidt og bredt om „et Kygte, fom vel er fandfynligt, men ikke afhjemlet“, — fine Forffikfringer om „hverken at vide om det Befrygtebe kommer til at ftee, eller om ikke Alt er fteet for at afholde Vedkommende fra det alvorlige Stridt“, — fin gjentagne Bevibnelfe af, at han ffet ikke troer Noget af alt det Glemme, hvis forffjellige Muligheber han ved faa ffor Drbrigbom analyferer! Og hvad vil faa egentlig Hr. B., fom man ffulde fynes, for nærværende Tid funde have nok at gjøre med at paffe fit Eget, med at leve fit eget Liv? Vi have vel hørt dette ffifte Udtryk af adffillige af Hr. B.'s Aandsbeflægtebe brugt fom Betegnelfe for og til Gunft for den Politif, han her vil give Anvendelfe paa de ffore og offenkligge Forhold, men fom vi finde fun har Sandhed, naar Talemaaben bruges

eensthydig med det at passe sig selv, og ikke ufalbet blande sig i Næstens Hemmeligheder! Ja, hvad vil vel egentlig Pastor B., dersom han overhovedet vil Andet, end gjøre sig vigtig ved at give et offentligt Spektakelsstykke, som hele det ærebe Publikum skal spidse sine Øren efter at nyde? I saa Fald kan man ikke Andet end finde Sujettets Valg høist uheldigt, og man kan ingeniunde undskyldte „Taktløsheden“ med, at der for Diebliffet ikke var noget Andet for Haanden. Slikt findes altid af den som leder! Dog, saa usømmeligt det maa findes, paa Torvet og midt paa Gaden at discutere Kongehusets Privatanliggender, saa troe vi ikke bestomindre, at et saadant Brud paa Discretion og Delicatesse egentlig kun skader den som gjør sig skyldig deri, den fra hvem Forargelsen kommer! Man har saaledes ondt ved at fatte hvad Hr. B. har havt til Hensigt, dersom han har tænkt sig, at hans Ord kunde udrette Andet, end fradse Publikum i Ørene? Skulde han virkelig kunne have troet, at hans Ordstrømme kunde forebygge „Bekjendelsen af en for Sjælen fremmed Tro“, Overgangen til „den fremmede Kirkes Tro“, hvilket altsaa vilde være eensbetydende med at forhindre den danske Kongebatters Formæling med den russiske Storfyrst-Thronfølger? Vi finde en saa bristig Forhaabning saa topmaalt latterlig, at vi høilig beklage, at Hr. B. ikke har været istand til at lee af sig selv; thi han vilde da have sparet sig for at blive Gjenstand for alle fornuftige Mennefters Latter! Vi tvivle nemlig meget paa, at Hans Majestæt og den kongelige Familie, efter en saa udelicat Indledning, vil finde sig foranlediget til nærmere Forhandling og Raadførsel med deres ubudne Sjælesørger, og troe ligesaa lidt, at de ville føle sig overbeviste ved bennes offentlige Gade=

præbiken om denne Sag. Og vi spørge da, naar Hr. B. her maatte kunne sige sig selv, hvad ethvert andet fornuftigt Menneſte i manglende Tilfælde vilde have ſagt ham: hvad er der ſaa tilbage, andet end det at ville gjøre Skandale?! Men dette forekommer os at være et ſaa kummerligt Reſultat af en ſaa ſtor Kraſtanſtrængelſe, at vi vilde ønske, at Hr. B. i denne Henſeende havde haft lidt af al den Deeltagelſe og „inberlige Bekymring“, han forgjæves har øbſlet paa „Majeſtætens, Prindsesſe Dagmars og Danmarks virkelige Vel“, tilovers for sig ſelv! Thi, er det i og for sig allerede ſlemm nok for en Perſonlighed, der tilhører Offenligheden, og ſom længe har lagt an paa at blive bemærket i det offentlige Liv, at have det Uheld ved en eller anden Veilighed — denne være nok ſaa ubetydelig, og Anledningen dertil i sig ſelv nok ſaa indifferent og uſkyldig — at blive latterlig: hvor meget miſligere er det da ikke, naar en ſaadan Perſonligheds aandelige Tumbleplads netop er det alleralvorligſte Gebet i Tilværelſen, naar hans Element netop er det Høitidelige, naar hans ordrige Veltalenhed ſædvanlig ſkulmer i Retning af en Sentimentalitet og Rørelſe, der næſten bevirker Qualme hos dem, der ikke ere vant til det Vamle, — ja hvor langt betænkeligere er det da ikke, naar en ſaadan Ordetſ Helt bliver latterlig ikke ved noget andet, men netop ved ſelve det, hvorved han ſtoler paa at frembringe den modsatte Virkning!

Naar vi her beſtræbe os for at give et udtømmende Svar paa Hr. Paſtor Birkedals alvorlige Spørgſmaal, da ſkulle vi dog, inden vi gaae videre, og navnlig inden vi berøre Hovedpunktet ved denne Sag eller den Chriſtelige Side af hans Spørgſmaal — ſom vi med velberaad ſku have ſtilet fra alt det Øvrige, hvormed han paa en

høist utilbørlig og vilblevende Maabe sammenjadsfer det — vi skulde, med Hensyn til vor Forbindtlighe*d* i Hensende til at give ham et Svar paa hans Spørgsmaal, forud bemærke, hvad der allerede ligger i vore foregaaende Uttringer, at vi — angaaende det, som han „ønsker Visshed for“, nemlig, om de kongelige Forældre og deres Skriftefader have talt til „den unge Fyrstinde“, overensstemmende med hans Anviisning, om „det Alvorlige og Skjæbnesvangre“ i hendes Forehavende — at vi her ikke have andet at svare ham, end hvad han burde have sagt sig selv, at nemlig dette Spørgsmaal aldrig kunde ventes offenkligt besvaret, og at han derfor selv umulig kan have tænkt, at hans offenklig*e* Spørgsmaal kunde bevirke den Visshed, han ønsker, eller at han med andre Ord er gaaet en aldeles forkeert Vei med sit Spørgsmaal. Thi her var jo fornuftigviis ingen anden Vei at vælge, end den, i al Stilhed privat at henvende sig til alle de Paagjældende. At nemlig enten Hs. Majestæt eller hans Skriftefader skulde tilfredsstille Hr. B.'s Videbegjærlighed og folkefirkelig-patriotiske Nidkjerhed ved offenklig*e* Erklæringer kunde han jo dog aldrig vente! Men efter det uheldige Forhold, hvori han har sat sig til Hs. Majestæt, kunde han jo ikke heller, som vi allerede have bemærket, have mindste Haab om, at den kongelige Familie vilde give Biskop Martensen Afsted og vælge just ham til Skriftefader. Vort Svar paa det alvorlige Spørgsmaal kan altsaa ikke blive andet, end at Spørgsmaalet slet ikke burde været opkastet, at det i sig selv er ubetimeligt og absurdt, samt at det synes aldeles utroligt, at det kan have været alvorlig meent. Thi, hvor godt Pastor B. end utvivlsomt mener det med sin „virkelige Trostak mod Hs. Majestæt“ og sin hjertelige

Bekymring baade for den unge Prindsesses og for Fædrelandets Vel og Ære, saa vilde dog intet æbrueligt Menneſte finde det tænkeligt, at den kongelige Familie, paa Opfordring af en ſaa ukaldet Skriftefader, ſom man — med tilbørligt Henſyn netop til det af Hr. B. ſelv ſaa ſiærrt betonebe Menneſkelige — maa holde den tilgode, at den ikke vilde benytte, ſkulde finde ſig foranlediget til, „at Spørgsmaalet tages op paa nh til Drøftelſe i Familie, i Statsraad“, og, føier Hr. B. mærkværdig nok til — „i Skrifteſtol“! Kan man nemlig allerede ikke andet end finde det baade menneſkeligt og naturligt, om Hr. B.'s Raad og Formaninger i Almindelighed har maattet gjøre et høiſt beſynderligt Indtræk paa høiere Sted, da maatte det ſidſtnævnte Forum for hiin Drøftelſe, nemlig „Skrifteſtolen“ allerede blot ved ſelve Ordet og Ideeaſſociationens Magt paa ethvert almindelig organiseret Menneſte gjøre et ſaa afgjort komiſt Indtræk, at man har Grund til at forundres over, at Hr. B. ikke, ved blot at tage dette Ord i Munden, er briftet i Ratter over ſine beſynderlige Indfald! I hvor overſpændte Foreſtillinger han nemlig end kan have om det folkekirkelige Sjæleſørger=Embedet og om ſig ſelv ſom en „ret Sjæleſørger“, der kun taler „for at frelſe ſin Samvittighed“, for at have „den Bevidſthed, virkelig og ikke blot af Navnet, at være Sjæleſørger“, klinger dog ikke beſto mindre Indbydelsen til Drøftelſe i „Skrifteſtolen“ høiſt fremmed og paafaldende i den folkekirkelige Declamators Mund og for den folkekirkelige Bevidſthed! Thi hvad ſkal vel dette bethyde? Naar og hvor har man i det evangelisk-lutheriſke Danmark, hvor der i over tre hundrede Aar ingen Skrifteſtole har exiſteret, hørt en ſaadan Enormitet? I de ſtore Kirker i

Kjøbstæderne findes der vel en særskilt affondret Deel af Choret, hvori samtlige Communicanter ved en Tale af den Geistlige forberedes til Communion, og denne Tale bliver rigtignok kaldet Skriftestale, fordi dens væsentlige Hensigt og Bestemmelse er at vække Syndserkjendelse og Anger; men, om man nu end ligeledes kalder det Steb i Kirken, hvor disse Taler holdes, Skriftestole, saa kan man dog ikke antage, at Pastor B. har tænkt paa en Drøftelse af det heromtalte Spørgsmaal i en saadan Skriftestol, og paa den Maade, hvorpaa Tingene der drøftes, eftersom det her eensidig er den Geistlige, der drøfter et af ham valgt Thema, og drøfter det i Alles Paahør; thi det her paaagjældende Anliggende er af en saa særegen Bestaffenhed, at det ikke kunde overlades til Skriftefaderens eensidige Drøftelse, i Lighed med hvad han ellers vælger som Thema for sine Udviklinger. Hvad enten man da vilde tænke sig den af Hs. Majestæt kaldede og bestiftede Skriftefader, eller den frimodige og hensynsløse selobudne Skriftefader, hvis Optræden vi her tillade os at drøfte, som den der førte Ordet i Skriftestolen, saa vilde Kongehuset ikke have andet Udblytte af denne Drøftelse i en Enetale og i Alles Paahør, end det, at det havde hørt en Udtalelse, hvorpaa Form og Vedtægt forbød at give Gjensvar! Vi tillade os derfor at opfordre Hr. B. til at forunde Publikum en nærmere Meddelelse om hvad han egentlig mener med denne besynderlige Pphrase. Det kunde nemlig let see ud, som om hans let fængelige Gemht og regelløse Aand har, ved at bestjæftige sig med Tanken om en Personlighed, i hvem han meente at see et tilkommende Medlem af et Kirkesamfund, der har Skriftestole og Skriftemaal, — anteciperet disse Ting for at redde den paagjældende Sjæl for Folketirken,

som uheldigviis mangler dette Middel til med Virkning at drøfte saadanne Samvittigheds-spørgsmaal! Da denne Taktik imidlertid synes utrolig fantastisk, nødes man til at antage denne Phrase ligesom alt det Øvrige for tom Declamation, som gjør Forretninger med Tvetydigheden i alstens storblommet Ordfram, der stralder og buldrer, som om der var Noget paafærde, medens det Hele, naar man seer nøiere til, er blind Alarm! Men vi spørge atter: hvor er det muligt, at en saa beaandet Mand som Hr. B. ikke er kommen til at lee, inden Publikum brast i Latter?

Hvad vi hidtil have talt om maa imidlertid betragtes som noget i sig selv Underordnet, fordi Hr. B.'s Besføielse til at fremdrage dette Spørgsmaal for Offentligheden, trods al det Meningsløse og Taktløse, der ved dets Opkastelse og Drøftelse falder ham til Last, dog vilde finde en Undskyldning, dersom man maatte give ham Ret i de Paastande, vi hidtil have labet staae urørte, fordi vi, som ovenfor antydet, fandt det fornødent at adskille dem fra alle de forvirrede og selvmødsigende Insinuationer, hvormed han paa en fra hans Standpunkt meget findrig Maade har sammenblandet dem. Vi ville altsaa nærmere undersøge det Hovedpunkt, hvorom Alt her gjælder, og som den alvorlige Spørger derfor heelt igjennem, efter en masseret, men paa den store Mængdes ligesaa uklare Erkjendelse som ugunstige Stemning vel beregnet Methode, fører sig til Indtægt som en aldeles afgjort Sag, nemlig — at den høie Person, om hvem her tales, risquerer sin Sjæls Frelse ved at gaae over til den græsk-katholske Religion. Med andre Ord: Pastor B. forudsætter som Noget, der aldeles ikke behøver noget Beviis, at Sandhedens Sag i absolut Betydning er ganske identisk med Folketikkens

Religion og Cultus, og betragter altsaa „et saadant Skridt“ som Overgangen til en anden Religionsform ikke blot som en Krænkelse af alle Pietets-Hensyn til Fædrelandets og den hjemlige Fortids nedarbejde Traditioner ved — for at bruge et hødensft, men netop derfor her fuldt berettiget Udtryk — at give fremmede Guder Fortrin for de folkelige nationale; men han betragter dette formentlige Forræderi mod det Nedarbejde uden videre som et „Frafald fra Lyset til Mørke, fra Sandhed til Vildfarelse“!

Det er forbausende, at saadanne løst henkastede Ord kunne glide forbi den store Mængdes Øren, uden at op-røre den indre, Menneſkehjertet naturlig indplantede, Sandhedsfølelse, — at saadanne Phraſer kunne exploiteres med den tilſigtede Virkning under saadanne Tilſtande, ſom Betragtningen af den folkekirkelige Religioſitet og Deeltagelsen for den nationale Cultusform frembyder for Enhver, der har Villie til at ſee Alt i detſ ſande Skikkelse! Fra „Chriſtelighedens Stade“, det vil ſige fra Hr. B.'s Standpunkt, betegnes nemlig Prindsesse Dagmar ſom den, der i det „mindſt ſlemme“ Tilfælde (nemlig hvis hun ikke af verdslige Hensyn forraader ſin virkelige Overbeviſning), forlader Sandheden, derſom hun forlader den lutherſke Bekjendelse, og lader ſig optage i „den græſte ſaakaldte*) Kirke, i hvilken vi Andre**) kun kunne ſee en Blanding

*) Dette Ord er underſtreget af os.

**) Denne Paſſus lyder ſaaledes „ . . i hvor gaadefuldt og uforſtaelig en ſaadan Overbeviſning maatte forekomme os Andre, der i den græſte ſaakaldte Kirke kun kunne ſee en Blanding af Chriſtendomsfordreieſe og rædsom Forſtenelſe ic.“ Hr. B. nægter altsaa den græſte Kirke, ved Udtrykket den græſte „ſaakaldte Kirke“, endog Det til at bære Navn af Kirke!!

af Christendomsfordrielse og rædsom Forstenelse". Vi spørge her først: hvem ere disse „vi Andre", som den folkekirkelige Agitator her appellerer til? Det kan neppe udelukkende være den velbekjendte „Vennefreds" hvis Bifaldsnik han her beiler til, denne agtbare Freds, der seer Død og Forstenelse overalt, og have taget aldeles eksklusivt Patent paa Lyk og Liv i alle Retninger! Nei, det er aabenbar hele den folkekirkelige Majoritet, hvis ulige større Deel betragter enhver Religionsform med fuldkommen Uigeghyldighed, men just derfor forarges over Enhver, som gjør sin højeste Ret, sin Frihed i Valg og Overbeviisning gjældende; thi Indifferentismen er hos Mange ligesaa intolerant og tyrannisk som Fanatismen! Som en ægte Demagog, der forstaaer sin Haandtering, appellerer derfor Hr. D. til begge disse Stormagter, i den Forvisning, at han har Alle paa sin Side, baade dem der bryde sig om Religion — altsaa baade sit eget Parties fanatiske Fantaster med alle dem, der ellers i god Tro tilhøre Folketirken, og derfor ere subjectivt berettigede til at ansee den for den eneste sande Kirke, — og alle de religiøse og confessionel-Uigeghyldige, for hvem han finder det passende at holde offentlig Gadeprediken om dette en høitstaaende Person ømt berørende Samvittighedsanliggende. Den buldbrende Folketaler kommer imidlertid her noget galt afsted, saavel med sin Logik, som med den eiendommelige Begrebsconfusion, hvori han tumler sig, og som danner Grundlaget for hele Dispositionen af det Stof, han behandler. Thi, medens han forudsætter det som almindelig anerkjendt, eller i det mindste antaget, at Folketirkens Tro og Gudsdyrkelse ere fuldkommen eenstydige med hvad han kalder Sandheden, indsmugler han dog paa et af de

meest afgjørende Steber i sine Ordbghverier om dette Punkt den i denne Forbindelse høist mislige Phrase „efter vor Opfattelse“, og sammenrører derefter den ved denne Modification totalt forandrede Betragtning af den lutherste Beljendelse*) med den ovenfor drøftede Respekt for „Fædrefirkens Tro“, altsaa for det i religiøs Henseende Traditionelle, eller de national-religiøse Traditioner, hvilke, som vi have seet, for Pastor B. ere den høieste dømmende Instant, og altsaa blot til „Skjul og Bynt“ smykket med den absolute Sandheds Navn! Men ikke nok hermed: paa det Sted, hvor han holder en gruopvækkende Tordentale om at svigte den erkjendte Sandhed imod bedre Overbeviisning, endog paa dette Punkt forudsætter han, at den fremmede Kirke, om hvilken her er Tale, ikke blot kan gjøre Menneſter salige, som i ærlig Overbeviisning antage dens Tro, men — besynderlig nok — ogsaa den, der svigter sin virkelige Overbeviisning, og altsaa paa Strømt bekjender „en Tro, som ikke er Hjertets“. Vi tilstaae, at efter vore Begreber om Forholdet mellem Sandhed, Overbeviisning og Salighed, har denne Tirade vaakt vor største Forbauselse**). Hr. B. nævner vel ligeledes paa

*) Det hedder endvidere et Sted (i Anviisningen til den fgl. Families Skriftefader): „det (at blive græst-katholisk) støder an, om ikke mod noget Christeligt, saa dog imod det Menneſtelige, det Edle osv.“

**) Vi bekjende isvrigt, at vi troe, at denne Enormitet er Hr. B. ganske ubevidst, og at han her er kommen til at sige noget heelt Andet, end han vilde. Dette er i saa Fald en Følge af den farlige Forkjærlighed, han har for det Fede og Fyldige i Udtrykket, det declamatorisk Rørende og Salvelsesfulde. Denne Paasus lyder nemlig saaledes: „Altsaa Prindsesjen ſulde kunne med god Samvittighed, med opløstet Pande etc. etc.“

et enkelt Sted og temmelig flygtig „Samvittighedsfriheden og Overbeviisningen“ som Noget, „der kræver sin Ret“, men at dette ikke er saa ganske ligefrem at forstaae, have vi allerede seet; thi Friheden offredes jo heel og holden paa de nationale Huusgubers Altar! Friheden har kun Ret, naar de, der have monopoliseret den i Faveur af deres særlige Formaal og som et Tilbehør til og en Betingelse for deres Magt i Samfundet, naar de træde i Kamp mod hvad der generer dem! Han kan naturligvis ikke andet, end lade nogle Ord falde til Gunst for denne Frihed, som han og hans Venner ved utallige Leiligheder have haft saa god Brug for, og han indrømmer derfor vel Prindsessen i fuldeste Maal denne Frihed, men paa en saadan Maade, at det gøres ikke blot til en Forbrydelse mod Fædrelandets og Kongehusets Ære, men til en Forsyndelse mod Sandheden at benytte den! Denne Betragtning gaaer Slag i Slag gennem hele den strænge Straffetale. Ikke mindre end fire Gange gjentages under forskjellige Vendinger et varslende Dommens Ord om de indvortes og evige Virkninger af hvad Hr. B. kalder ikke blot et Frafald fra Fædrekirken, men „et Frafald fra Sandheden“! At slutte sig til den græske Kirkes Tro og Gudsdyrkelse skildres som eensbe-

lade sig overføre i den græsk-katholske Kirkes Lære, og saa med Haand og Mund love at være den Bekjendelse, den Lære, den Kirke tro til sin sidste salige Ende etc.“ Her antages en salig Ende altsaa at blive den sidste Virkning af hvad der lidt efter kaldes et aandeligt Selvmord. „Ende gut, Alles gut“, siger Lybsten; men Hr. B. vil dog neppe sige dette ubetinget; thi hvad Mart var der da ved den „lutherste“ og navnlig „den lutherst-grundtvigste“ Dødsdødelighed?

tydende med at „forlade det rene Livets Vælb i Ordet til vor Frelse, for at øse af den plumrede Kilde“, som „et Skridt, der ikke kan gøres uden stor Fare for en Menneske-sjæl“. Der er i saa Fald „ikke Andet at gøre“, siger han, end at lade den, der er kommen til Sjæls-Aar og Alder fare; denne Tirade gjentages flere Gange, men den ømtfølsomme Sjælesørger er dog saa velvillig, hver Gang at lade det Haab glimte frem, at Guds Naade ikke vil slippe den unge Sjæl, og at Hds. lgl. Høiheb, „naar hun engang fik Vinene op for det sørgelige Blyt hun havde gjort, maaskee kunde komme klarere, inderligere, trofastere i Aanden tilbage end før til Sandheden og til os*)“. Saa deeltagende og fjærligt denne Forhaabning fra Pastor B.'s Side upaatvivlelig er meent, saa kan han dog ikke godt tænke sig og vente Andet, end at den paagjældende „unge Fyrstinde“, ifald hun eller hendes lgl. Forældre overhovedet følte sig foruroligede ved hans Ord, mere maatte blive ubehagelig berørte af de strænge, i Form af et betinget Anathem affattede Trusler, end trøstede ved det betingede Haab, han udtaler; thi han gaaer endog saa vidt, at han i det Prøvefort, han giver paa, hvorledes den unge Kongebatters Sjælesørger burde have talt, dersom han var en ret og virkelig Sjælesørger, at han der foreholder hende den Sandsynlighed, at „Sandhedsaanden vil forlade hende“, at hendes „Fald“ kan blive en Snare, der for bestandig lukker til for Udfrielsen til Frihed og Liv“! Saaledes terroriserer denne Kongehuset saa inderlig hengivne virkelige Sjælesørger „den unge Qvindes“ Samvittighed, efter at han for Formens Skyld og af Skyldigt Hensyn til Phrasens Forbringere, har ud-

*) Disse Ord ere understregede af os.

talt sin Agtelse for Samvittighedens og Overbeviisningens Ret!

Vi skulle nu tillade os, med Hensyn til denne national-kirkelige Fanatisme og doctrinær-liberale Terrorisme, som Hr. B. igjennem hele sin besynderlige, af blød rørende Sentimentalitet og bundrende Torbenbrag sammenrørte Udgghdelse giver til Bedste, fra vor Side at forelægge ham et Par alvorlige Spørgsmaal, saavel angaaende hans og hans Parties Forhold til den lutherske Kirke, som i Henseende til den Forkastelsesdom, han saa ubetinget udtaler over den græske „saakalbte Kirke“. Vort første Spørgsmaal er da det: Hvorfra kjender Hr. B. den græske Kirke, af hvilke Kilder har han øst sin Rundskab om dens Være og Cultus, eller hvoraf veed han, at den er en saa total forkastelig religiøs Institution, at den kun med Urette eller ved en Misbrug af Navnet kan kaldes en Kirke? Hvorfra har han og alle „de Andre“, han taler om, den Visshed, at den er forladt af Sandheden, og heel og holden er en „Blanding af Christendomsfordreielse og rædsom Forstenelse“? Dette sidste Udtryk ville vi isvrigt ikke lægge videre Vægt paa; thi Enhver der hører det, veed hvortil han skal hense det. Det udgjør nemlig et af de mange Trin i den førømtalte Trædemølle, hvori Lys og Mørke, Sandhed og Løgn, Liv og Død med alle tilhørende Vibegreber nu saalænge ere afstampebe, at der er ikke andet end Parmen tilbage. Det Lyslevende og Steendøde, Død og Forstenelse, „Døden med al dens Falskhed og det kolde Steenhjerte“*) — disse Phrafer ere blevene

*) Som et Exempel blandt utallige andre hidsatte vi her blot en lille Passus af en af G.'s Taler paa det sidste „Benne-

Bedkommende saa tilvante, at de komme ganske „af sig selv“, ligesom alle de øvrige Herligheder, disse lykkelige Vensvenner og Vensbringere rose sig af. Ligesom det efter Grundtvigs Lære „beviser sig selv“, at Aanden og Livet er paa deres Side, saaledes komme Phraserne, der ere det eneste Beviis, de nogensinde have leveret for deres Paastande, de komme ganske af sig selv! G. tygger dem først en Tidlang, derpaa gubles og brødbygges de i det Uendelige af Bennerne, og det gaaer da disse saaledes, at undertiden en og anden Talemaade uvilkaarlig falder dem ud af Munden, uden at de kunne forhindre det! Den „rædsomme Forstenelse“ ville vi derfor ganske stjænke Hr. B. og holde os til „Christendomsfordrielsen“, til den Modfætning, han i den meest apodiktiske Form etablerer mellem den lutherste Folkekirke og dens Tro, som den sande Christi Kirke og „Sandheds Tro“, „den sande Tro“, og den græst-katholiske Kirke som en af Sandhedsfordrielsens eller Løgnens, Overtroens og de aandelige Wildfarelsers concrete Former; hvoraft altsaa følger, at den østerlandske Kirke, som dog kan bevise sin apostoliske Oprindelse, maa til en eller anden Tid eller successivt være undergaaet en saadan Forvandling, at det maatte kunne paavises, baade, at „Sandhedsaanden“ har forladt den, og naar dette var skeet. Hr. B. uleiliger sig imidlertid af gode Grunde ikke

møde“. . . . „Nordens Aand har saa megen Lighed med Guds egen Aand, at den har sit Die sættet paa den store Kamp fra Slægt til Slægt mellem Sandhed og Løgn, Liv og Død, Lys og Mørke, og i denne Kamp staaer Aanden paa Livets Side, som skal overvinde Døden med al dens Galskab og det kolde Steenhjerte“. Man veed her strax Betsed om, hvem der resp. repræsenterer Livet og Døden ic.

med den allermindste Hentydning til Beviis for nogen af Delene, men udtaler kun sin Paastand med saa stærke Udtryk, at vi til yderligere Oplysning om hans Betragtning af dette Punkt endnu bør tilføie, at han ligesom kalder den formeentlig intendede Overgang til hiin Kirke: „at affige den christne Tro“!!

Saa enorme og abnorme Paastande have vi endnu aldrig i vore Dage hørt! Vi have vel i Bøger fra en ældre Tid seet protestantiske Fanatikere declamere om det romerske Babel og den romerske Antichristen — om den græske Kirke har der jo i det Hele taget saagodtsom aldrig før været Tale — og der kan maaskee endnu gives Folk, der ikke ret kunne nyde deres anmassede Monopol paa et indbildt Himmerig, uden at udslynge Fordømmelser mod deres Medmennesker; men vi troe dog, at der ikke gives mange Saadanne, og vi ere endog — efter det Udbytte vor Menneſtefundſtab har bragt os — nær ved at mene, at Størstedelen af disse ikke troe deres egne Ord! Dette hører nemlig til Fanatismens inderste Væsen og er dens psykologiske Forklaringsgrund — at den lider af en feberagtig og uforſtaaet indre Angst, der har sin Kilde i en lønlig Tvivl om at være i Sandheden, og det er netop denne Angst, der hidser den og opflammer dens Iver for at tilintetgjøre alt Andet. Hermed undskyldte vi alle den Slags Udſteielſer, hvorpaa vi vilde anvende Hr. B.'s Udtryk „grove Forhødelſer“, dersom vi kunde tænke os noget Menneſte udtale ſaadanne Meninger med klar Bevidſthed!

Men, uanſeet denne formildende Omſtændighed i Henſeende til den ſubjective Skyld og Anſvarlighed, kan Hr. Paſtor B. dog ikke fortænke os i, at vi, ved at holde

os til Sagen selv i dens rene Objectivitet, kun fremhæve Consequenterne af hans egne Præmisses, naar vi paa=staae, at, saafremt det er ubeviisligt, at den danske lutheriske Folkekirke er den eneste adæquate Form for den christelige Sandhed, da foreligger her en saa grov Calumnie, et saa oprørende „Brud paa det Menneskelige“, at man med fuld Sandhed kan kalbe det „et Brud med det Christelige“.*) Han vil fremdeles efter den apodiktiske Form, han, uden mindste Henviisning engang til Autoriteter eller Devisresultater af Undersøgelser, giver disse sine Paastande, ikke kunne formene os Ret til, indtil videre at erklære hans Paastande ikke blot for usande og vildfarende men ligefrem for Sandhedsfordreielse eller i det Mindste for et Sammenbæb af de absurdeste og indbyrdes aldeles forligelige Løgne. Det er ham og ikke os eller nogen Anden, der har opstillet dette Dilemma!

Vi kunne herefter iforveien sige os selv, hvad Hr. B. vil svare paa vort andet Spørgsmaal, forsaavidt den danske Folkekirke og den eneprivilegerede lutheriske Sandhed angaaer. Vi have nemlig altfor ofte hørt den fortærskede Talemaade, „at Folkekirken i sig selv er ikke Vorherres Jesu Christi Kirke“, men at denne eller „den hellige almindelige Kirke“, som jo først Grundtvig skal have opdaget i dens sannde Skikkelse, er i Folkekirken**). Denne

*) Denne Phrase lægger Hr. B. den tgl. Sjælesørger og Skriftefader i Munden under dennes fingerede Dittale til Prindsesse Dagmar: . . . „Deres tgl. Høihed udsætter Dem for, at Sandhedsaanden forlader Dem, og at Deres aandelige Liv visner hen; thi et Brud paa det Menneskelige er ogsaa et Brud med det Christelige o. s. v.“

**) Man see f. Ex. Pastor B.'s: „En Meddelelse“ i „Fædrelandet“ af 18. November.

Phrase kan naturligtvis under almindelige Omstændigheder gøre god Tjeneste, forsaavidt som den kan vendes og dreies saaledes, at Alt i Henseende til Spørgsmaalet om Kirkens Virkelighed forvandler sig til Luft og Vind, og man med Alens Glæde kan smutte igjennem overalt. Grundtvig har paa dette Punkt erhvervet sig usfatterlige Fortjenester af alle den Slags Smaamennesker, som ikke bekymre sig om Andet end det, altid at kunne sige Noget, altid finde paa et Svar og give Sagen den Vending, at deres Paastande ere saa ophøjede og subtile, at Ingen har Mod nok til at fatte Meningen af dem*). Denne Lære om den almindelige Kirke (Vorherres Jesu Christi Kirke eller Grundtvigs Frikirke) i Folkekirken passer nu forresten i sig selv meget godt til den paa eengang mere bestemte Farve og tillige — vidunderlig nok — i samme Forhold ubestemte Skikkelse, den grundtvigske Doctrin i de sidste Aar har iført sig. Det tidligere Vage og Samlende og Blumrende har nemlig efterhaanden forsaavidt bundfældet sig, som man nu klart seer, at den hele Hemmelighed i denne Aarsaaens store Opdagelse, der længe har gjort sig saa vigtig med den sande ægte gammel dags Christendom og med alstens Huusraad og Universalmidler mod alle Forfalskninger af Sandheden, — at den hele Hemmelighed ved dette Vigtigmageri løber ud paa, at alle Meninger i Grunden ere lige gode**),

*) Det er bekjendt nok, at Enhver, der ikke indbilder sig selv og Andre, at han forstaaer det i sig selv Meningsløse, stempler som „aandløs Dødbider“!

**) Partiet fremhæver nemlig paa det stærkeste ved enhver Leilighed den Sætning som Principet i den kirkelige Agitation for Frihed i Folkekirken — der nu ved Pastor B. er bleven

naar man kun bestandig snaller vidt og bredt om det lille Ords, Livsordets og Lysordets eller Herrens Mundsords Uforanderlighed! Naar man blot i de vedtagne Phrafer væver paa langs og paa tværs om dette lille Ord (Daabsbekjendelsens) Eneghldighed, da kan man lægge en hvilken som helst „ny Oplysning“, som „Anden“ efter denne Theori, nu og da beriger „Menigheden“ med, ind i dette Ord, og saaledes bestaaer den „ Klarhed“, hvorom disse Folk uophørlig tale, eller den nyssomtalte bestemtere Farvetone i den fuldkomneste Ubestemthed, i Ubestemmeligheden selv! Eftersom nemlig hiint lille Ord, der jo Ingenting kan sige om sig selv, men taler ligesom dets selvprivilegerede Indhavere lade det tale; eftersom det gøres til Gæt og Alt, til den høieste afgjørende Instant for Spørgsmaalet om „hvad Christendom er“*), da bestaaer jo netop Svaret paa det Spørgsmaal:

bragt i den Nødvendighed at stride til Panden og opgive den tidligere eensidige Tale-Politik, — den Sætning, at hverken Lærestanden eller Menighederne skulle være bundne til nogen bestemt christelig Bekjendelse! Ligesom de Første blot skulle følge deres Overbevisning om hvad der stemmer overens med den h. Skrift (!), saaledes ville jo de sidste efter eget Skjøn have frit behageligt Udvalg imellem alle mulige Meninger!!

- *) Dette Spørgsmaal antager Pastor Fr. Helweg i sin Tale paa det sidste grundtvigske Bennesmøde for først at være væsentlig klar over Grundtvigs nye Opdagelser og Oplysninger. „Vi have hørt Svaret som er blevet givet ved den Gamle,“ siger han. Man skal nemlig før denne Tid slet ikke have vidst Besked derom! Vi benyttte Anledningen til at gøre opmærksom paa den latterlige Selvmodsigelse, hvorved Grundtvig saa at sige har tilintetgjort sig selv, idet han dermed har leveret

„Hvad er Christendom?“ deri, at den er paa een- gang baade Alt og Ingenting!

Saalænge Vedkommende imidlertid tumle sig paa det Gebet, hvor det i en lang Aarrække er blevet dem van- ligt at bringe deres Bahrer til Marked, nemlig paa det store Torv, hvor deres Naab paa fuld aandelig Frihed indenfor Folkekirken nu synes at have overbøvet alle andre Nøster, saalænge kan denne Theori om den hellige almindelige Kirke eller vor Herres Jesu Christi Kirke i Folkekirken passere for antagelig i alle deres Dine, som slet Intet kunne see uden igjennem hine Eysvenners Briller, men for hvem Alt da strax bliver „soleklart“. Men, saasnart de ikke længere betjene sig af denne Phrasé til at gjøre deres Ret gjældende til en Frihed, som de haabe, vil give dem Velighed til at tage Vinden fra alle Andre, og skalte og valte med Folkekirken og med deres Medmennefters Rettroenhed og Godtroenhed efter Behag, og derved giver dem Magten ihænde over alle aandelige Forhold baade „i Kirke og Skole“: da komme de, som

det meest fyldestgjørende Beviis for det Absurde i „Læren om det evige Livs Ord“ eller „Livsordet og Eysordet i Vorherres Jesu Christi Menighed“. Denne Lære gjør nemlig „det lille Ord“ til den højeste Norm for hvad der skal troes, men der, hvor Nødvendigheden af en Norm for Troen og Læren netop bliver et brændende Spørgsmaal for det praktiske Liv, der byder han dem, der hænge deres Sjæl ved hans Drakelsprog, den allervagreste Penviisning til den hellige Skrift, hvis Utilstrækkelighed som Troestregel han nu har anvendt et Tidrum af fyrretyve Aar paa at godtgjøre! Man har dog her Grund til at spørge hans fripræstelige Venner, om de ere ved deres Forstand eller — — ?

vi her see et Exempel paa med den mærkværdige selobudne kongelige Skiftesfaber, heel besynderligt afsted. Thi den omtalte Doctrin om den almindelige Kirke i Folketirken kan jo med ligesaa god Grund gjøres gjældende af alle andre Kirkesamfund, som ære den christne Kirkes ældste Bekjendelse som apostolisk, hvad enten de, som den romersk-katholske Kirke og alle de Kirkesamfund og religiøse Foreninger i Vesterlandet, der oprindeligt have tilhørt den og ere udgaaede fra den, døbe paa det apostoliske Symbolum, eller, saaledes som den østerlandske Kirke, paa en udvidet Form af samme, der indeholder denne apostoliske Bekjendelse, forøget med enkelte nærmere Bestemmelser af dens enkelte Led. De Herrer grundtvigiske Venner kunne saaledes ikke uden den latterligste Inconsequents formene andre Kirkesamfund Afkomst til at vindicere sig samme Borgerret i den almindelige Kirke, eller ligesaa god Besøielse, som de selv mene at have, til at paastaae, at vor Herres Jesu Christi Kirke er i ethvert af deres Kirkesamfund. Medens man altsaa hyppelig kan bruge hiin forslidte Phrasé til at fixere og dupere alle dem med, der ikke kjennde Taktiken; medens de kunne bruge den fortræffelig, saalænge det gjælder om at tilfægte sig Ret til at stille Alt paa Hovedet, til at vende op og ned paa Alt efter fripræsteligt Behag og mindelig Overenskomst imellem de kirkelige Kapere og de dog endnu med visse Indskrænkninger kaprede Faar fra fremmede Hjorder: saa stiller Sagen sig heelt anderledes, naar disse eiendommelige Frihedsvenner glemme sig selv og det tilvante Omraade for deres Ordghberi, og tvertimod den heromtalte ubegrænsede Frihedsgrundsætning gjøre Front mod andre Religionsbekjendere. Her hevner det uredelige

Dobbeltspil sig, og den Ufordragelighed, der skjuler sig bagved Frihedsdeclamationerne, viser sig i sin sande Skikkelse, ibet disse saakaldte Venner af Frihed i Folkekirken, naar og hvor de finde det betimeligt og hensigtsmæssigt at udtale sig om dette Punkt uden alt Forbehold, vedkjende sig den bestedne Mening, at de alene ere den almindelige eller katholske Kirke! Baade den romerske og den græsk-katholske Kirkes Ret til at bære dette Navn underkjendes; dersom Hr. B. nemlig havde haft Anledning til at tale om den førstnævnte af disse Kirker, da vilde han naturligviis have benævnt den ligesom den sidstnævnte ved en „saakaldet Kirke“. Dette siges nu vel ikke altid og siges ikke reent ud, uden i den allerfortroligste Vennetale, men vi ville dog gjøre opmærksom paa et lille Indicium, hvori denne aandrige og overordenlig fløgtige „Opdagelse“ eller Opfindelse, denne Hemmelighed for de Indviede heelt usforvarende kommer for Dagen. Saa ofte nemlig enten „Ærefaderen“ eller hans aandelige Børn tale om den romersk-katholske Kirke, er det Princip og Praxis, albrig at benævne den med dette Navn; den kaldes stadig og uden Undtagelse „Papismen“ og alle Katholiker benævnes „Papister“. Offenlig og utvetydigt vove de som sagt ikke at vedkjende sig hiin nysomtalte Anmasselse; thi, trods al deres Tale om at „klare“ enhver Sag, have de altid foretrukket at bevæge sig i en taaget og forblommet, svævende og famlende Phraselogi, der altid tillader en eller anden Udflygt, naar det kniber, og dækker Retiraden med Haansorb om Modstandernes Tykhovedhed og Mandsløshed; de ansee det nemlig for en priselig og evangelisk Slange-

flogskab, paa saadanne Maader blot at antyde deres kirkehistoriske Stade og kirkelige Livsbetragtning!

Det følger saaledes af sig selv, at, naar Vedkommende ikke ansee den evangelisk-lutheriske Kirke enten i Danmark eller noget andet Sted for at være Gæt med hvad de kalde Vorherres Jesu Christi Kirke, og denne sidste ikke skal være et tomt Ord, et aldeles luftigt og meningsløst Begreb, da maae de mene, at deres eget ærede lille Parti er og udgjør den sande Christi Kirke i Folketirken. Men her hilbe de sig atter, som overalt, i Selvmordsigelse, hvilken synes ret at være det Livselement, hvori de tumle og boltre sig med et særegent Velbehag; thi katholsk bethyder jo almindelig, det er: for alle Folk, saa det vilde dog være heelt beshynderligt, naar Christus har stiftet en Kirke, der skulde omfatte alle Folk paa Jorden, at da denne Kirke først skulde være bleven til for lidt over en Menneskealder siden, og kun være en Partikel af den meget lille danske Folketirke, og ikke engang denne Kirke heel og holden! Thi at dette sidste langt fra er Meningen, derom har jo ikke blot Pastor B. nylig belært os, men „Værefaderen“ har jo ofte nok fremhævet den Virkning af hans Ord, at, „naar der oprinder et Lys i det forvirrede Verdens-Mørke, der nødvendig maatte herske i vore Statskirker, fulde af Blandingsgods, da er der en virkelig Fare, naar Lyset oprinder og Livet sætter sig i Frihed.*)“

*) Paa Bennemødet talte nemlig Hr. B. fattrikk om hvad han kalder „det farlige ved Grundtvigianismen“, og spaaede alle de Medlemmer af Folketirken, der ikke vilde „følge Lyset“, som Vorherre (ved Grundtvig) har tændt, at de ville „visne og spgne hen“. G. identificeres her aldeles med Christus; at følge ham og at følge Christus er ganske Gæt og det Samme;

Altsaa den eneste sande Form for den almindelige Kirke er den lille Brøtdeel af den danske Folkekirke, som omfatter den saakaldte grundtvigste Vennekreds! Det er nemlig i de senere Aar blevet tilstrækkelig klart, hvad der tidligere holdtes i et Slags Halvdunkel, at dette kirkelige Parti ikke længer vil gjælde for at være Lutheranere. Grundtvigs tidligere skulstige Løvtaler over Luther, under hvis Skjold og Banner han i lang Tid hvervede sine Partisaner, de afløses i bispes Mund ikke blot af en saa afgubist Veneration for ham, at der slet Intet bliver tilovers for den tidligere saa fejrede Reformator, men den senere Tids Smaaprofeter komme nu reent ud med Sproget, og betragte den lutherste Kirke og Læreform som et afslagt Klædebon,*) som noget Forældet, der har givet Plads for den nye Fremtidskirke og Fremtidsreligion, som G. har indrettet og anrettet, ved at randsage Kirkens gamle Vulterskamre, og ved at gjøre sit „mageløse“ Opdagelses og Opfindelsestalent frugtbringende.

Saaledes hænger det sammen med Pastor B. og alle hans Meningsfællers Forhold til den lutherste Kirke, hvormed han i denne støiende Appel til „Sandheden,

at følge G. er Billaaret for at „komme ind i Guds Rige“. Disse Ytringer fandt, som al den øvrige Smiger, den gamle Lærefader her overføres med, ret Gjenglang i hans Sjæl, og det er i denne Anledning, at han udtaler sig paa den anførte Maade og varsler om en „Dom med dag alt her paa Jorden“, der skal „aaabnbare Lysets afgjørende Seir“, eller forherlige „den kirkelige Anskuelse“ ligeoverfor alle dens Modstandere!

*) Man efterlæs f. Ex. Nr. 14—17 af „Dansk Folketidende“, saavelsom Fr. Kragballe's Flyvekrift „Om Præstevieisic, Pastor Birkebald og Udtrædelse af Folkekirken“.

Folkebevidstheden og Christeligheden" terroriserer enhver Samvittighed, der kunde tænke paa at forlade den. Vaade Lærefaderen for det Parti, hvis Ordfører han er, han selv og alle de Mange, der — saa indbyrdes uenige de ellers kunne være — dog følge den Politik, i alle Partispørgsmaal at staae som een Mand, de have længe for deres eget Vedkommende aandelig og indvortes staaet udenfor Folkekirken, forsaavidt denne skal være et Udtryk for den lutherske Bekjendelse. Thi det vilde være let at bevise, at deres usammenhængende, med ethvert System uforligelige Lære, bedømt efter den lutherske Kirkes Grundfætninger, eller bragt for Luthers og de andre Reformatorers Domstol, hvis disse Mænd kunde kaldes tilbage til den menneskelige Tilværelse, vilde staae som et Væv af Rjæatteri og Principløshed. Men i „Meddelelsen" i „Fædrelandet" af 18de November, hvor det gjælder om at hænge ved Folkekirken*), for saaledes tilgavns at kunne gjøre hvad der ikke var saa let, naar man stod udenfor den — med andre Ord, for sikkert at kunne ødelægge den, her tales i ganske andre Toner om denne Kirke og alt dens

*) Vi tillade os en lille Bemærkning for at orientere Læseren i denne Kirkepolitiks uidentivl ubevidste Underfundighed. Partiet er nemlig blevet saa liberalt, at snart alle ærlige Dannemænd, der hidtil have hylbet den velbekjendte, altid yndede Troesartikel: „Enhver bliver salig ved sin Tro," maae blive reent fortryllede ved Bevidstheden om at høre til den eneste rette Kirke og have den eneste saliggjørende Tro! Det er dog et sandt Vidunder, naar man tænker paa al den tidligere Larm over falske Lærere, da al Verden var enig om at kalde G. intolerant! Saaledes er man liberal og tolerant, aldeles indifferent for Bekjendelsen, saalænge

haanligt omtalte „Blandingsgods“; her taler Hr. B. med en skrømtet Forelskelses mobhydelig-bløde Sentimentalitet om, hvor gjerne han vil „bevare det gamle kjære Fredens Samfund med Folket og den bestaaende Kirke“; her taler han saa rørende om sin Attraa efter „at blive i den gamle kjære Folkekirke, hvor Vorherre fandt os, som en liben frebelig Frimenighed i den“. Ja, han blues ikke ved at sige om sig selv og sine Tilhængere — om hvilke sidste det vistnok er utvivlsomt, at de ikke vide bedre — at de „ikke ere i Strid med Folkekirkens Tro og Beskjendelse, som den lyder ved Daaben, eller i Uoverensstemmelse med den i de saakaldte Symboler indeholdte Være og Oplysning“. At disse Ord indeholde en grov Usandhed, det veed Enhver, som er lidt orienteret angaaende dette Forhold; og, saafremt dette skulde være Hr. B. ganske ubevist, da vidner dette Selvbedrag i alt Fald om en Uvidenhed, som man maa kalde brøbefuld hos en Geistlig, af hvem man har Ret til at forbre Kundskab om dette Punkt. I saadanne Toner taler man om Folkekirken, hvor det gjælder om at lægge „den verdslige Magt“

man agiterer Folket, og arbejder for en ny Fremtids tilstand. Ligeoverfor Regjeringen, som man har tirret til at gøre Folkekirkens Eiendommelighed og dens Krav paa dens Geistlighed i det mindste offentlige Ansændighed gjældenbe, ligeoverfor den mæsterer man sig, og fremviser et trostydigt gammel-luthersk statskirkeligt Ansigt, for ikke at blive viist Døren, og for at lægge den for Had i det duperede Folks Munde, og, medens man agerer i denne Forklædning, benytter man den tillige til, i Lutherdommens Navn at agitere Stemningen mod den kongelige Familie og optræde som Ordførere for den meest sneverhjertede Intolerance!

for Høb, fordi den har sønderrevet det ømme Baand, der forenede Hr. B. med hans Menighed og de mange kjære „Sognebaandsløfere“, og synes ikke at ville tillade ham og hans Venner at „indtage en lille venlig, fredelig og fordringsfri Plads i Folkets Kirke“, hvor de „gjerne vilde vedblive at give deres lille Bidrag til dens Liv, Væ, Frihed og Udvikling“! „Den verdslige Magt“ skal bære hele „Skulden“ og „Ansaret“ for al den Forstyrrelse, Hr. B. bereber sig til at afstedkomme, fordi den skal have gjort et „falskt Skridt“. Ja han gaaer saa vidt, at han endog „troer, at Vorherre ganske anderledes kan og vil see mildt til ham“ under dette forargelige Høfleri, end om han og andre lignende Venner af Folkekirken befandt sig udenfor den!

Sagen er altsaa, hvad dette Punkt angaaer, den, at man ikke paa nogen Maade vil slippe Folkekirken, men finder det beqvemmest og bedst overensstemmende med Partiets ovenfor omtalte Eiendommelighed — der latterlig nok bestaaer i at holde alle kristelige Troeslærdomme svævende i det Ubestemte, hvilket jo netop er det Modsatte af Eiendommelighed — at blive i Folkekirken, hvilken da efter de nye Frihedsgrundsætninger eller Grundtvigs splinternø Doctrin om Religionsfriheden, for Eftertiden blot skulde være en Benævnelse for det hele Indbegreb af Variationer i Retning af Privatinpiration og eventhyrlige Opdagelsesforsøg, der ville frembringe ligesaa mange forskjellig nuancerede Menigheder, som der gives beaandede Fripræster og opvakte eller geniale Medlemmer af de meget ønskede Frimenigheder.*) Da man

*) Partiet jager nemlig efter Popularitet ved at smigre for Menighedsmedlemmerne, som aandelig Jevnbyrdige med deres

jo nemlig absolut vil være noget Stort, men derhos bestandig foruroliges af den Følelse, at man Ingenting er, at man ikke, efter den mangeaarige Varm om den sande Christi Kirke og den sande ægte Christendom, er istand til at gjøre Rebe for „hvad Christendom er“, eller hvorledes man forstaaer og udvifler Indholdet af det under de meest trættende og trivielle Gjentagelser anpriste lille Ord^{*)}), er det let at forstaae, hvorfor man er saa hidsig paa at blive i en Folkekirke, der, indrettet efter Ønske, for Fremtiden vilde blive uden al bestemt Beljendelse og Særegenhed. Thi, som et Samfund udenfor Folkekirken føle Vedkommende instinctmæssig, at de ville blive en aandelig Nullitet, fordi de ikke kunne gjøre Rebe for, hvad de ere, eller hvad de have isinde; men i en saadan beljendelsesløs Folkekirke, der ikke vilde blive andet end en tom Skal uden alt Indhold, der ville de være i deres Element med at rumle og gjøre Røre! Det er et beljendt Phænomen, at der kun behøves nogle faa Orter til at gjøre Varm i en tom Blære; saaledes vil der kun behøves nogle faa Personligheder, som ere i Besiddelse af denne Gabe, til i en saa besynderlig Kirke at sætte Gemhytterne i Bevægelse. En saadan Stilling — at være Ledere af en Agitation, der paa Grund af dens Forhold til de negative, uklare Friheds- og Selvstændig-

Lærere! Det lader, desværre for disse sidste, til at dette virkelig er Tilfældet!

- *) Vi behøve neppe at bemærke, at herved forstaaes den apostoliske Troesbeljendelse eller de tre Troens Artikler, hvilke Grundtvig henfører til „Herren selv“, og derfor, efter den Tid, han fik dette mærkelige Indfald, pleier at betegne med det smagfulde Udtryk: „Herrens Mundord“ eller „Egenmundsord“.

Hedsibeer, som uvilkaarlig nuomstunder vinde almindelig
 Sympathi, fordi kun Faa tænke paa de videre Følger af
 disse Tendenter — en saadan Stilling, nemlig den, at
 staae for Ethet af en Agitation i et lovløst Sam-
 fund, den giver Magt, den lægger den højeste Magt,
 den meest absolute Enevoldsmagt, i Hænderne paa de Levende.
 Men, da denne Tilstand endnu kun er forhaabet og til-
 kommende, og Folkekirken, ligesom den tidligere Stats-
 kirke, endnu lovmæssig er bunden til den lutherske Beken-
 delse, saa følger det af sig selv, at de Samme, der for-
 ingen Priis ville opgive deres Ret til at forblive i Folke-
 kirken, indtil videre maae tage det Lutherske med! Det
 vil sige, de maae finde paa Midler til at skjule deres
 Uoverensstemmelse med den lutherske Ræform saalænge,
 indtil den fulde Frihed indenfor Folkekirken er
 bleven i alle Henseender formel stadfæstet og almindelig an-
 erkjendt! I den nærværende Overgangsperiode synes det saa-
 ledes af største Vigtighed at gjælde for Lutheraner;
 det synes at være det fløgeste og bedst valgte Middel til
 at fremskynde den Tid, da man under hiin fulde Friheds
 souveræne Magt ikke længere behøver at tage noget Hensyn
 til Omstændighederne! Spørger man altsaa, hvorledes
 Pastor Virkebal er geraadet i hiin grove Selmodsigelse
 — at gjøre den lutherske Ræform til Et med „Christen
 Tro“, den sande Tro „Sandheds Tro“ — da kunde vi ikke ud-
 finde nogen anden Forklaringsgrund, end den, at han i sin
 blinde, fanatist opstruede Iver mod den græske Kirke over
 sin Partitaktik aldeles har glemt al christelig Besin-
 dighed og Genfældighed, ja totalt glemt sig selv og sin
 egen øieblikkelige paa eengang exceptionelle og høist alvorlige
 Stilling! Thi det som det for ham og hans Parti gjæl-

der om, er jo, som vi have seet, netop dette, at alle Skranker for den subjectiv-individuelle Religiositets aldeles ubundne Vilkaarlighed fjernes, saaledes at Enhver kan blive i Folkekirken, eller, som Grundtvig ofte har sagt, at Folkekirken indrettes til at blive saa rummelig, at alle Dannemænd kunne faae Plads i den!*)

Saalænge det altsaa gjælder om at være anerkjendt for berettiget til at være i den, eller være Medlem af den — thi uden dette kan der jo ikke være Tale om fremdeles at blive i den — kan det selvfølgelig synes klogt nok, som man hidtil har gjort, at skjule, at man ikke er Lutheraner, medens man arbejder paa at gjøre det aldeles uforløbent, at give sig Skin af at være det, eller med andre Ord arbejder paa at udplette denne tidligere Eiendommelighed ved Folkekirken. Hele denne Politik kan for Diebliffet synes klog og hensigtsmæssig nok! Men, medens man for sit eget Vedkommende gjør Alt for at hæve Forbindtligheden til at være Lutheraner — da selv uden mindste Nødvendighed at fremkalde en Situation, der, for at gjøre Effect, udtræver, at man giver sig Mine af med en sværmerisk Begeistring at hænge med sin ganste Sjæl og Hjerte**)

*) Det have de jo vistnok længe kunnet; der har aldrig været Noget til Hinder for, at baade Indifferentister og Atheister kunde faae Rum i Statskirken; men her er Tale om at gjøre denne Tilstand til den med Forholdets Bæsen overensstemmende, eller om at gjøre Indifferentismen til Folkekirken's Princip!

**) Hr. B. gjør i denne Forbindelse stærkt Brug af disse Udtryk. Ligesom den lutheriske Tro her er eenstybig med den kristne Tro, saaledes gaaer den ligeledes ganste op i Hjertets og Sjælens inderste Helligdomme. Den er „Hjertet“, „Hjertesag“ i Modstætning til det der er „Sjælen fremmed“. Han

ved den lutherſke Bæreform, det falde vi ikke blot meget uklogt, men ligefrem en ſtor Dumbhed! Thi, uagtet vi vel vide, at Regjeringen for mange Tider ſiden har praktiſt fritaget alle den tidligere Statskirkes Præſter og theologiſte Profeſſorer for alle Forpligtelſer i Hænſeende til den lutherſke Kirkes ſymboliſke Bøger, ſom Hr. B. ſiger, at han holder ſaa meget af, ſaa kunde „den verbøelige Magt“, ſom han tillægger een Miſgjerning, og viſtno! tiltroer ogſaa andre onde Ibrætter, derſom den vilde det, komme ham ſlemt paatvers, og fordærve baade ham og hele Partiet dette dem viſtno! ingenlunde klart bevidſte, men derfor i ſig ſelv lige uredelige hyſteliſte Maſkeſpil. Naar nemlig dette ærede Selſkab, Blomſten af alt hvad der er aandelig levende og lyſende i hele Landet, naar det optræder in corpore ſom en complet Janus bifrons, optræder med to forſtjellige Anſigter og ſølgelig med to Tunger, og fremviſer det ene Anſigt og gjør Brug af den ene Tunge, ſaa ofte det gjælder om at varetage ſin egen Tarv, ſtille ſig i Forſvarsposition og haandhæve ſin Ret til at gjøre og lade hvad det vil, men viſer det andet Anſigt frem og taler med den anden Tunge, naar det finder for godt at blande ſig i Næſtens Uliggender og inbtage en aggreſſiv Stilling, for at gjøre Diverſioner paa et Gebeet, der ligger ſaa albeles udenfor deres tilvante Maneuvrer, ſom det her omtalte: da vilde den verbøelige Magt fuldkommen være i ſin formelle Ret,

taler fremdeles om at være „Overbeviisningen og Sandheden tro“, og gjør diſſe to Begreber identiſke for en Lutheraner, medens en ikke lutherſk Overbeviisning efter hans Bære ikke kan have Sandhed!

naar den af denne mistænkelige Tveithighed tog Anledning til en nærmere Undersøgelse af dette Janus-Ansigt, der saa ihstent seer fremad mod alle den „fulbe Friheds“ Herligheder og saa chicaneuft kaster Blikket tilbage, for ligeoverfor Modstandere at tage Nytte af Fortidens Forbomme og hindre Næsten i at gjøre hvad han vil! Derfor „Magten“ altsaa i denne Henseende vilde gjøre Brug af sin formelle Ret, da var Hr. B. og hele hans Parti ilde stedt ligeoverfor det Alternativ, med Hensyn til hvilket der maatte træffes et Valg. Vi tillade os tillige at erindre den Førstnævnte om, at, saafremt han meente det alvorligt med sin inderlige Betynning for Folkereligionen eller den lutherste Kirke, da kunde han aldrig have taget saa voldsomt paa Veie over, at Hs. Majestæt har givet ham Uffted, thi efter lutherst Kirkeret er Landets Regent Kirkens øverste Overhoved, paa hvem den gamle Kirkes Episkopatsrettigheder ere overførte; hertil hører den Ret at bestikke og afsætte Præster, uden at skilbe Nogen Regnskab for sin Handlemaade. Men Hr. B. er ligesaa ulutherst i Henseende til Kirkeretten som i Dogmet! I sin „Meddelelse“ gjør han nemlig med stor Pomp og Alarm sin umiddelbare Bestikkelse af Vorherre gjældende og anerkjenber ingensomhelst jordist Nødvighed som sin kirkelige Foresatte!

Saavidt om Pastor Virkebals Forhold til den lutherste Bekjendelse, der, som vi have seet, ikke blot skal være et Udtryk for det hjemlige Element, det fra Fæbrene Nedarvede, Sjæle- og Hjerterivets Helligdom, men uden videre for det Christelige, for den absolute Sandhed. Det væsentlige Resultat af vor Betragtning af dette Forhold var, at han selv er meget langt fra at

være hvad han forlanger baade af den paagjældende høie Person og alle andre Danske, — langt fra at være „en god lutherisk Christen“! Vi troe derhos at have viist, hvor lidet Indhold der er i al denne bulbrende Ordalarm, at en stor Deel deraf sthylder den rene Tilfældighed (tilsvant Ideassociation og Reminiscentser) sin Oprindelse, at al denne tomme Declamation selv paa den, der ikke er istand til at gjøre sig Rede for det Falske og Forfeilede deri, umulig kan efterlade stort andet Indtryk, end en langvarig bedøvende Rummel af tomme Bøgne paa en haard Steenbro! Hr. B. gjør nemlig her, ligesom i sin øvrige Tale og Skrift overhovedet, altfor store Anstrængelser for at bringe Røre i sine Tilhøreres og Læseses Følelser; han er selv altfor rørt, det vil sige i sine Ord og Talemaader; han forcerer sin Høitidelighed og Følelsesfuldhed til en saadan Yderlighed, at han ofte med Et bumper dybt ned i det Vatterlige; han taler altfor meget om Hjertet og altfor lidt til Hjertet, og forraader imod sin Villie, at dets uubgrundelige Dybheder netop paa det Gebet, han har valgt til Tumbleplads for en rigtig Kraftprøve paa sit agitatoriske Talent, ere ham et temmelig ubekjendt Land! Vi have endelig seet Hr. B. aabenbare en saa total Mangel paa Klogskab og Besindighed, at man uvillaarlig kommer til at tænke paa det gamle Ord: „hvem Guderne ville forbærve, berøve de først Besindigheden“.*) Dog, det Allerværste var hans betænkelige Conflicter med Logiken; thi vi vide godt, at den grundtvigske Vennekreds ikke bryder sig meget om de aandløse Latineres Ordsprog, og at Besindighed er en Dyd, der hos dem aldrig

*) „Quem Dii perdere volunt, prius dementant.“

har staaet i høi Cours. Derimod har deres „Ærefader“ gjentagne Gange indskærpet, at „Selvmodsigelse“ er et ufeilbart Kjendetegn paa Løgnen, og han betragter denne Forskyndelse imod Logiken med en saa stor Foragt, at han siger, at man „aldrig bør spille sine Ord paa dem der vitterlig sig selv imod“. Dette vilde for Hr. B. være „skæbnesvangert“, dersom ikke den Omstændighed talte afgjørende til hans Undskyldning, at Ærefaderen rigtignok siger dette, men ingenlunde selv holder sig det efterretteligt; thi Alt hvad Hr. B. og mange Andre nu udraabe fra Tagene, har han hvistlet dem i Øret, de sig aldrig en Smule andet, end hvad han først har sagt, men han har altid forstaaet at indflæbe det saaledes, at Selvmodsigelserne aldrig er blevene saa aabenbare, og derfor heller ikke de Hørende og Væsende saa vitterlige, som disse Myrsterier i den sidste Tid ere blevne ved flere af Bærebørnernes ivrige Bestræbelser for at „klare“ disse Sager. Hr. B. og de Andre synes desuden altfor bogstavelig at have taget sig en anden faderlig Formaning til Hjerte, som Grundtvig ligeledes paa det sidste Bennemøde unægtelig fremhævede med stort Eftertryk, nemlig at hans Venner ikke maatte indlade sig i „Ordstrid efter Trættekunstens Regler“, hvilket efter hans Mening „forvirrer Sagen“.*) Denne

*) Dette Udtryk er høist betegnende. Ved Trættekunstens eller Disputeretekunstens Regler forstaae alle Mennesker den Videnstabs, som man kalder Logiken eller Læren om at tænke og slutte rigtigt. Naar dens Anvendelse forvirrer Sagen, eller fordærver Spillet, da er det, fordi Sagen selv er Forvirring, eller fordi at Sagen selv er af den Bestaafenhed, at den ikke kan fremmes paa andet Vilkaar, end at Forvirringen ikke ligger Forstyrrelse eller Afbrydelse!

Formaning er her bleven ødelæggende for Hr. B. saavel som for flere af hans Meningsfæller. De foragte i den Grad Alt hvad der er dem i Veien, at endog alle Hensyn til sund Menneſſeforſtand eller naturlig Logik tilſidesættes, naar Phraſemaſſineriets prunſtende Locomotiv ret kommer i Bevægelse! Psychologiſt kunne vi ikke forklare os det Hele anderledes, end ſom vi i det Foregaaende alt have antyndet; thi vi troe til Ære for Hr. B.'s Forſtand, at det Spørgſmaal, han har opkaſtet angaaende denne Sag, umulig kan være alvorlig meent, eller at den hele Foreſtilling, den „alvorlige Spørger“ her giver til Bedſte, ſtaaer i en myſtiſt Forbindelſe med alt det øvrige Røre, han ruſter ſig til at iværkſætte; men vi tilſtaaer iøvrigt, at vi ikke i den Grad ere begavede med den Tøne, ſom han giver ſaa beundringſværdige Prøver paa, Tønen til at ſkue vidunderlig dybt ind i det menneſkelige Hjertes Løſkamre — at vi her turde tillade os en ſaa udførlig Expec-toration angaaende Probabiliteter, Alternativer, og mulige Eventualiteter, ſom den, han har fundet ſig foranlediget til at gjøre Hds. Rgl. Høihed til Gjenſtand for. Vi maae derfor overlade vore Læſere Valget mellem de ovenfor antyndede Muligheder!

Endelig ſtulle vi underkaſte Paſtor B.'s Yttring om den græſke Kirke en nærmere Drøftelſe, i det vi forøvrigt ikke indlade os videre paa denne Deel af Spørgſmaalet, end at enhver Læſer, ved at ſammenholde hans udfſeierende Yttringer med ſimple hiſtoriske Kjendſgjerninger, vil være iſtand til at bedømme Hr. B.'s Competence til med ſaa afgjort Sikkerhed at udtale ſig om dette Punkt. Da han engang har ſtuderet Theologi, ville hans forud gunſtig ſtemte Læſere uden tvivl ikke nære mindſte Tvivl om, at

han maa vide Noget om den græske Kirke, eftersom han tillader sig en saa ubetinget Forkastelsesdom over dens Være og Gudsdyrkelse. At nu han eller nogen anden Theolog i Folketirken skulde have befattet sig med hvad man kalder et nærmere Studium endog kun af denne Kirkes Historie, vilde være ubilligt at forlange, hvorimod det dog i alle Tilfælde maa ansees for Bligt af den som offenkjærlig udtaler sig om et Anliggende, der hører til hans Fag, ikke at befinde sig i en complet Uvidenhed derom, især naar han taler ikke blot i en mynbig, belærende og afgjort Tone, men benytter det Kjendskab om Sagen, han prætenderer, til at terrorisere den tgl. Familie og agitere den offentlige Mening med Hensyn til et Forhold, hvorom han selv gjentagne Gange tilstaaer, at han endnu slet ingen Ting veed! Men vi troe ikke at feile ved at antage, at Hr. B. ikke veed mere om den græske Kirke, end de Tirader af Grundtvigs forskjellige historiske Skrifter og andre lignende Brokker af korte Haandbøger, der som Reminiscenter fra gammel Tid tilfældig have fæstet sig ved den routinerede Folketalers Hukommelse, efterat han forlængst har opgivet al Beskæftigelse med sin Fagvidenskab.

Er det da i det Hele taget en betænkelig Sag for den danske Folkekirke og for alle dem iblandt dens Medlemmer, som leve i god Tro til at den talrige Stand, som repræsenterer de religiøse Interesser, bestaaer ikke blot af studerte, men studerende Mænd, eller med andre Ord: ikke blot af Mænd, der engang have studeret eller i det mindste have læst og lært hvad der udfordres for at tage en Examen, men fremdeles beskæftige sig med Studium af hvad der hører til deres Fag, — er det allerede meget betænkeligt, at en stor Deel af denne Stands Medlemmer

i den Vethdning ere blevene praktiske Theologer, at de ere blevene utilbørligt fremmede for Theorien: da er det vistnok endnu mere paafaldende, at de iblandt dem, der høre til den grundtvigste Leir, og paa Grund af den ofte roste „Livlighed“ og Kærlighed ansees for Saltet i Folkekirken, at ogsaa disse ere saa optagne af det Praktiske — vi mene ingenlunde af communale Anliggender, Vandværken, Rigsdagsanliggender etc., men vi tænke paa den praktiske Sjælesorg, Conventsforhandlinger, indre Mission og hvad der hyderligere hører til den aandelige Praxis eller til Vækkelsen og Vedligeholdelsen af det saakaldte „aandelige Livsrøre“ — at ogsaa de altfor utilbørlig glemme Theorien, uden hvilken al Træthed med det Praktiske ufeilbarlig tilsidst altid kommer slemt paa Afveje! Den saakaldte grundtvigste Kreds lever nemlig fuldt og fast i den Tro, at et Ord af deres Mester om en hvilken som helst Sag opveier alle vidergaaende Undersøgelser og gjør alle andre Autoriteter og al egen Forskning overflødige. En henkastet Ytring af ham slaaer enhver anden Opfattelse til Jorden; de have saa fuldstændigt tabt Crediten for alt Andet, at de foretrække Uvidenhed for Underretning af andre Rilder. Med Hensyn til historiske Forhold navnlig troe de, at han er en Autoritet, mod hvilken ingen afvigende Mening kan holde Stand, uden at det falder dem ind at tage i behørig Betragtning, at Alt, hvad der i denne Henseende er mærkeligt ved G., ingenlunde er hans Fremstilling af det virkelige historiske Stof, men hans originale og unægtelig ofte høist geniale Reflexioner, der ikke sjældent, uden at det er ham selv bevidst, gjøre noget ganske Andet ud af de historiske Begivenheder end disse i sig selv ere, idet han lægger hele det historiske Stof tilrette i Overens-

stemmelse med en Anstuelſe, ſom han uafhængig af al Hiſtorie udaf ſin egen mærkværdige Individualitets ſtaberiſte Eiendommelighed har frembragt. Iblandt de ſaakaldte grundtvigſke Præſter findes der uimodſigelig et ikke ringe Antal naturlig begavede Mænd; men, fordi de eenſidig lægge an paa at fremme de Partiſormaal, der ere blevene det Løſen, hvorom al deres Interesſe ſamler ſig, er det bekiendt nok, at deres udſleiende Veneration for G. og deres Angſt for Alt, hvad der kunde være til Hinder for et aldeles reent Afſpræg af hans Eiendommelighed i deres indre Tilværelſe, holder dem tilbage fra al Beſtæftigelse med Videnſkaben og med alle Phænomener i den aandelige Verden, ſom hans Autoritet ikke endnu har ſtemplet. Gjælder det derfor i det Hele taget om en ſtor Deel af den geiſtlige Stand, at den befinder ſig i den Vilbfarelſe, at den tidligere Beſtæftigelse med Theologien i Student- og Candidataarene ikke behøver at forſættes af Andre end dem, der føle en ſæregen Trang eller et ſærligt indre Kald til at gaae videre frem i denne Retning, end Examensſtudierne kræve, ſamt at den beſte Udbannelse for den praktiſke Sjæleſorg er Studiet af berømte Taleres Prædikener, æſthetiſt Lecture, Læsning af Aviſer og Tidſkrifter o. dsl., kort ſagt Alt, hvad der formentlig bidrager til deres Udbannelse ſom Talere og Menneſteſkjendere (!) — er det et uimodſigeligt Faktum, at denne Vilbfarelſe er meget almindelig i hiin Stand: da ſaaer den paa Grund af Eenſidigheden et endnu mere beſynderligt Præg hos alle dem, der troe, at de ikke kunne lære det Allermindſte om aandelige Ting af Andre end Grundtvig! Thi, medens det dog er utviviſomt, at en Deel af den øvrige Geiſtlighed beſtæftiger ſig baade med nyere og ældre theologiſt Læs-

ning, da er det afgjort vist, at d'Fr. Grundtvigianere for-
 agte alt Nhere, fordi det ikke passer til G.'s Anstuelse, til
 hans saakaldte nye Opdagelse og nye Oplysninger, og at hans
 Fjendskab mod det latinske Sprog — hvilket Fjendskab
 er et væsentligt Element i hans „historiske Livsbetragtning“
 og derfor synes at være en canoniseret Troesartikel for
 alle hans Eftersnakkere — er dem en Hindring for al
 Bestæftigelse med den ældre theologiske Literatur, der er
 en tilluft Bog for Alle, der ikke have vedligeholdt Øvelsen
 i at læse Latin. Vi troe oveniføjet at have bemærket,
 hvad vi ogsaa have hørt Andre udtale, at „Vennefredsen“
 ikke blot befinder sig overordenlig vel ved denne indbildte
 Dispensation for alt Selbstudium, men at den
 endog gjør sig til af dette Fortrin, som en Slags Be-
 segling paa det høiere Standpunkt, den indtager, der hæver
 den over al den møjsommelige Trældom under Bestæf-
 tigelsen med de døde Bøger og forherende Bogstaver, som
 man frygter for, skal ihjelslaae Anden hos dens eneste og
 rette Værere! Hiin aandsfortærende Syssel, mene disse, bør
 overlades til de aandeløse Skriftkloge, til „Dødbiderne“,
 der ikke have Forstand paa noget Bedre, og derfor ikke
 heller noget Bedre at gjøre; man overlader dem Arbeidet,
 forsaavidt det koster Sveed og Møie, medens man stoler
 paa, at Frugten deraf „af sig selv“ maa tilfalde Aan-
 dens Udvalgte, hvem da igjen Alt staaer til fri Raadig-
 hed og behagelig Afbenyttelse, forsaavidt det kan være til
 Tjeneste for deres geniale kirkelige Anstuelse og historiske
 Betragtning af „Menneskelivet, Christenlivet og Folkelivet“!
 Forsaavidt de nemlig sysselsætte sig med Studering ere de
 theologiske Eklektikere, der hist og her plukke en Blomst
 i Theologiens Urtegaard, og samle disse i forskjellige smaa

Bouquetter, med hvis Duft man fryder sig selv og gode Venner, idet man ufortrødent haaber og forjætter en storartet Høst, naar Tidens Fylde kommer. Men alt Arbeidet maa da iforveien være færdigt fra de aandløse i Dødens Sold trællende „Vogormes“ Side, og saalænge „Blindheden“ og „Døbbideriet“ med hele det „forvirrede Verdens-Mørke“ endnu er saa udbredt, som den ærede Værefader forsikkrer, da er der jo endnu lange Udsigter til Haabets Opfyldelse, og man skal derfor blot see til at „holde det ud i den brogede Forvirring“, smaa snakke indbyrdes og slynge sig glad, saa kommer Alt af sig selv, saa bliver tilsidst Alt godt!

Vore ærede Læsere ville holde os denne lille Digression tilgode med den Nødvendighed, der ved alle saadanne Veiligheder gjør sig gjældende, hvor Spørgsmaalet er om en grundig „Drøftelse“ af den foreliggende Materie. Det hvorpaa jo Alt kommer an er, at træffe det rette Udgangspunkt, der altid maa tages fra et almindeligt Princip, der blot behøver at anvendes paa de givne concrete Tilfælde, for at udbrede lys og Klarhed over det Hele. Desuden kunne vi her undskyldes os med Hr. B.'s Exempel, ihvorvel vi tilstaae, at vi langt fra kunne maale os med ham i Skarpsindighed med Hensyn til Eftersporingen af Motiver og indre Forklaringsgrunde. Ingen vil derhos med Grund kunne anklage os for utilbørlig Nærgaaenhed, naar vi her gjøre ligeoverfor Hr. B. hvad han har gjort baade mod Hø. Majestæts Regjering og mod den kongelige Familie og dens Skriftefader. Han vælter i sin „Meddelelse“ fra først til sidst al Skyld og alt Ansvar for den Forstyrrelse, han i Fremtiden kunde falde paa at afstedkomme, over paa den flemme „verdslige Magt“, og i sit alvorlige Spørgs-

maal ligeledes al Skyld for den Ulykke, han seer i det Fjerne komme fra Rusland, over paa de kongelige Forælbere og deres Skriftefader, der have undladt at tale saaledes som han ene forstaaer at føre Ordet. Ligesom vi nu ikke have Grund til at frygte for, at Hr. B. kan tage os ilde op, at vi vælte hele Skylden for hans selvmordsigende Tale og ubefindige Udsærb over paa den, der har bragt ham i Ulykke, nemlig paa hans Værefader, saaledes haabe vi, at vore ærede Læsere, hvem denne Undskyldning er rettet til, vil finde den nysomtalte Excurs betimelig baade i Henseende til Tid og Sted!

Men — det var den græske Kirke, vi skulde tale om, dette „rædsomme“ Forsteningsprodukt fra den christelige Forverden, som disse „Nhaarstibens“ firkkelige Muurbæklere betragte og give Nutidens Fremstribtsfilistere Anvisning paa at betragte med samme forstenende Rædsel, som den, hvormed disse bestue de fossile Levninger af Urverdenens monstrøse Frembringelser. Det er jo saaledes den, der bærer Skylden for, at Hr. B. ved at berøres af dens forstenende Magt har lidt Skibbrud paa Besindighed og sund Menneftesforstand! Da han nu ingen Ting har sagt om den, Andet end hine almindelige, men alt omfattende Udvæmsord om Christendomsfordreielte, specifist Modfætning til Sandhed og Christentro, og ikke sagt Mere, forbi han, som vi have tilladt os at bemærke, Ingenting veed om den: skulde vi kortelig søge at høre paa hvad han har undladt, ved at henvise til nogle historiske Kjendsgjæringer, der ikke burde være nogen Mand, der har taget theologist Embedsexamen ubekjendte, om han end i nok saa lang Tid har følt sig aldeles optaget af praktist „storflaade“ Forehavender.

Enhver der har studeret Theologi — uden at han derfor behøver at være en virkelig Theolog, ligesaa lidt som man behøver at være en „virkelig Sjælesørger“, fordi man kan declamere som Hr. B. om hvad der udfordres dertil — Enhver, der kender lidt til Kirkehistorien, veed, at i hele ni hundrede Aar efter den christne Kirkes Tilblivelse var den græske eller østerlandske Kirke intet videre end den Afdeling eller Provinds af den ene almindelige eller katholske Kirke, hvori det græske Sprog var Kirkesproget, ligesom det latinske i den vesterlandske Deel af samme Kirke. Den politiske Deling af det romerske Verdensrige greb imidlertid efterhaanden ind i de kirkelige Forhold, og allerede i det 9de Aarhundrede fremkaldte de østromerske Kaiseres Skinsyge i Forbindelse med rænkefulde Stormænds og ærgjærrige Patriarkers egoistiske Interesser en forbiggaaende Spaltning i Kirken, saaledes at igjennem hele det tiende Aarhundrede og Halvdelen af det ellefte det gamle Forhold vel igjen fornøedes, men den tilbligere Skinsyge dog fra Grækernes Side fandt Anledning til at begynde en Strid, der i Aaret 1054 foranledigede et Schisma, der varede indtil Aaret 1439, da Følelsen af den politiske Isolation ligeoverfor Tyrkernes voksende Magt aabnede alle befindige og patriotiske Grækernes Dine for den Ulykke, som Schismaet og den vesterlandske Christenheds deraf følgende Antipathi og Uegghidighed havde bewirket. Det bør dog bemærkes, at allerede i den mellemliggende Tid, nemlig i det trettende Aarhundrede, Kaiser Michael Palæologus, da det latinske Kaiserdømme i Osten var ophævet (1261), og Constantinopel igjen var bleven Hovedstaden for det græske Kaiserrige, men dog paa ny trueedes af Kongen af Sicilien, Carl af Anjou og den sidste latinske Kaiser Bal-

duin II., havde søgt en Forsoning med den vestlige Christenhed paa Conciliet i Lyon 1274. Men uagtet de anseteste græske Theologer her undertegnede en Troesbekjendelse, hvori de anerkjendte den romerske Kirkes Primat, og altsaa forkastede Schismaet som uberettiget, fik ikke længe efter (1282) de gamle Partiintrigers Ledere atter Magten over Folkestemningen; denne nødte Keiseren til at give efter, og Alt gik atter tilbage, indtil Forubfølelsen af Rigets truende Undergang i Fornælsen af det kirkelige Samfundsbaand med den vesterlandske Kirke saae det sidste Middel til Frelse for den nationale Selvstændighed og den christelige Religions fri Udøvelse. Saaledes kom Unionsforsøget i Florenz i det femtende Aarhundrede efter store Anstrængelser endelig istand. Efter Forhandlinger imellem begge Kirkers lærdeste Theologer fornæbdes Foreningen af 1274 efter en endnu langt mere omfattende lærd Drøftelse af alle Differentspunkter, end dengang. Men det varede ikke længe, før de fanatiske kirkepolitiske Partigængere i Constantinopel fandt deres Regning ved at gjøre denne Overenskomst upopulær. Uagtet man skulde finde denne Daarskab næsten utrolig, saa er det ikke desto mindre et historisk Faktum, at den af politisk og national Fanatisme bearbejdede offentlige Mening i hiin Hovedstad ikke blot atter forkastede dette Resultat, hvis forberedende Undersøgelser havde lagt Beslag paa denne Kirkeforsamlings mest udmærkede Medlemmer og Samtidens største Talenter; men, jo mere truende Katastrofen nærmede sig, desto større blev Forblindelsen. Sympathierne for Grækerne tabte sig nu i Vesten Aar for Aar, og, jo mere de tyrkiske Erobringer indsnævrede det østromerske Riges Omraade, desto ivrigere arbejdede Fanatismen paa at gjøre al Redning

umulig, forbi den — altid smigrende for den nationale Forsængelighed, og leflende med de herstende Antipathier — ved enhver Leilighed brugte netop de Mibler til at opflamme den patriotiske Begeistring, som skilte det truede Fædreland fra den øvrige christne Verden.

Saaledes forholder det sig med det store Schisma i den katholske Christenhed; thi, naar der tidligere var Tale om forskjellige Dele af Kirken, da betegnede disses Navne blot de folkelige Forskjælligheder. Først under Stridighederne i det niende Aarhundrede og efter Spaltningen i det ellefte nævnes mere som et Paastub for Uenighed end som en virkelig Grund til Afstillelse et dogmatisk*) og enkelte underordnede gamle liturgiske og disciplinære Divergentpunkter, og det var med Hensyn til disse, at Kirkeforsamlingen i Florenz tilveiebragte den fulbstændigste Genbrægtighed. Vi anføre disse Facta for at vise, at der altsaa i Henseende til Læren ikke er mindste Forskjæl mellem den latinske og græske Kirke, og at Grunden til den nærværende factiske Tilstand, i Henhold til hvilken der siden Midten af det 15de Aarhundrede har bestaaet to katholske eller almindelige Kirker, medens tidligere Benævnelsen svarede til den oprindelige med Begrebet givne og med Udtrykket betegnede Tilstand — at Grunden hertil ligger i noget ganske andet, end Læren. Men, naar Læren i disse to store Hovedafdelinger af den christelige Folkeverden er den samme, da spørge vi Pastor W., om han forbrister sig til at paastaae, at den Opfattelse af de christelige Troessandheder, som over fire Femte dele af den christ-

*) Dette var Læren om den Helligaand, hvorom nærmere nedenfor.

nebe Menneſſehed vedtjender fig, er en „Fordreielſe“ af den af Gud aabenbarede Chriſtelige Sandhed? I ſaa Fald har Hr. B. høiſt mærkværbige Begreber baade om det guddommelige Væſen, om objectiv aabenbaret Sandhed og om det guddommelige Forſhns Foranſtaltninger til at værne om Sandhedens Mjndighed og Anerkjendelſe! Thi, ihvorvel vi vide, at Sandhedens Sag ikke uben videre eller i og for fig er eensbetydende med Majoritetens Kjendelſe beſangaaende, ſaa troe vi dog her at kunne henviſe til dette Factum, ſom til et providentielt Binf, der opfordrer til Opmærkſomhed og Eſtertanke, og hvorefter det i alt Fald klæder noget ilde, om Medlemmerne af en Chriſtelig Confeſſion, ſom, naar man fraregner de mindre proteſtantiſte Religionspartier, tæller det færreſte Antal af Bektjendere, ville gjøre den Paaſtand gjælden de ligeoverfor hele den øvrige Chriſtenhed, at de ene og udelukkende ere i Beſiddelſe af Sandheden. Det maa nemlig være Hr. B. bekiendt, at den lutherſke Bektjendelſe kun omfatter en meget ringe Deel af den proteſtantiſte Verden; thi i England er Statskirkeſens Kærebegreb reformert, i Preuſſen og en Deel af det øvrige Tydſkland tilbeels ligesaa. Da England og Preuſſen nu ſom bekiendt i den ſtore Politif lægge fortrinlig Vægt paa at repræſentere og forſøgte de ſærlig proteſtantiſte Interelſer, eller med andre Ord, da Proteſtantiſmen i diſſe to Stormagter ikke blot har en politif Støtte, men navnlig ſtylber væſenlig de fra England udgaaende Miſſionsforetagender al den Udbredelſe, ſom den ſiden Reformationen har fundet i andre Verdensdele; da fremdeles de proteſtantiſte Befolkninger i Holland og Sweiz ſaagodtſom udelukkende tilhøre den reformerte Kirke, og Lutheranernes Antal i Ungarn, Polen

og de mindre thidske Stater kun tarvelig bøder paa hvad der fattes denne Confession ved ikke at være bleven den herskende Religionsform i Lande med mere eensartet Nationalitet og af større politisk Betydning: kommer man uvilkaarlig paa den Tanke, at Hr. B.'s stortalende Appell til den lutheriske Bekjendelses Monopol paa den absolute Sandhed er rettet til den Deel af Publikum, hvis Synskeds ikke naaer ud over Fædrelandets eller høit det skandinaviske Nordens Grændser, og som derfor troer, at det allevegne i Verden seer ud som her! Thi det er vist, at de tre nordiske Riger vare de eneste Lande paa Jorden, i hvilke den lutheriske Ræform ubelukkende gjorde sig gjældende, og i hvilke altsaa den nationale og religiøse Eiendommelighed gaae op i hverandre. Men, medens nu vistnok ethvert fornuftigt Menne-
 ske maa finde det topmaalt latterligt, i en saadan Sag at appellere til den Borneerthed, der beroliger sig med, at, hvad Alle indenfor den snevre Kreds, der nærmest omgiver den, ere enige om at ansee for sandt og rigtigt, at det afgiver en sikker og ufeilbar Norm for deres Overbeviisning, og da det paa den anden Side vilde være uantageligt, at Hr. B. i den Grad skulde have gjort Regning paa sine Læsers Dumhed, at han mener at kunne indbilde dem Alt hvad han sætter sine Ordtrumfer paa, som ubestridelig Sandhed, saa bør vi her ikke undlade en lille undskyldende Bemærkning, der tilstrækkelig forklarer den heromtalte Abnormitet.

Det er nemlig bekjendt nok, at Pietismen og alle de mangfoldige med dens Affondringstendenter givne se-
 teriske Udskielser trøste sig over den manglende Anerkjendelse hos den større Deel af Samfundet med, at „Troen

ikke er Alles Sag“, og at det derfor ikke kommer an paa at være Faa eller Mange, at i det Aandelige kan haabe den høiere Ret, og altsaa den Magt, som Sandheden giver, godt være paa den Side, hvor verdslig talt Alt synes at vidne om Afmagt og Ubetydelighed! Man trøster sig i denne Retning baade med Skriftsteder og med Christendommens ældste Historie. Man lader sig saaledes ikke bringe i Forlegenhed ved Henviisningen til den Urime-
 lighed, at det eneste Rigtige i evig Betydning skulde være at finde indenfor Krebsen af een af de mange Smaacliquer, der udgive sig for særlig af Himlen be-
 naadede og privilegerede Indhavere af den guddommelige Sandhed. Vi bemærkede udtrykkelig her, at vi tage Hr. B.'s Fortale over den „lutheriske Bekjendelse“ efter hans egenlige Mening, hvorefter dette Udtryk er en Eufemi-
 sme, der blot tjener til at skjule det Stødende, der vilde ligge i, ved denne Heilighed at røbe, at man for sit eget Vedkommende ikke brøder sig stort om det Lu-
 theriske. Hr. B. mener altsaa her, som vi ovenfor have hørt, hvad hans Parti tidligere, og naar det passer dem, af og til maaskee endnu kalde den „lutherisk-grundtvigske Oplysning“, eller, naar de troe at turde tale ganske uforbeholdent — Grundtvigs nye Være om „det evige Livs Ord“. Vilde det da allerede være paafaldende at høre en Paastand udtale, ifølge hvilken det skulde ansees for overensstemmende med Begrebet om Forsknetts Ledelse af det aandelige Livs Anliggender, at antage den lutheriske Deel af Christenheden (i Benævnelsens gængse Betydning), for at være den eneste sande og saliggjørende Kirke, da maa man dog kalde det et sandt Overmaal af Annas-
 selse, naar en lille Fraktion af den lutheriske Folkekirke

(der oveniifjøbet ſlet ikke engang har Ret til at kalde fig lutherif), i det lille Land Danmark tilegner fig en Stilling, ſom man fornuftigviis ikke engang kan indrømme den lutherſke Chriſtenhed i dens Heelhed! Men det var angaaende dette Punkt, vi anſaae det for vor Pligt at lægge et godt Ord ind hos det ærede Publicum til Gunſt for Paſtor B. Det er nemlig atter her Grundtvig, der bærer „Skylden“ og hele „Anſvaret“ for alle de Abſurbiteter, hvori hans Lærling har hildet fig; thi det er ham, der hertilands har givet hiin pietiftiſt-ſecteriſte Indbildning — om at „Vorherre“ eller den guddommelige Sandhed har et ſæregent Velbehag i at begunſtige og tage Bolig hos en ſaadan „lille Flok“, ſom de ſtundom ſaa gemhytlig kalde fig — den populære Stikfele af en ſpecifiſt „danſk“ eller „nordiſk Chriſtendom“, ſom engang, naar den forventede „ny Bindſetid“ kommer, ſkal gjøre fig hele Andeverdenen underdanig; det er ham, ſom bærer Skylden og Anſvaret for den Sammenjædſtning af det Folkelige og Hjemlige med det Chriſtelige*), der, ved at ſtille Chriſtendommen i lige Rang med de hedendiſke Folkereligioner, har bragt baade Paſtor B. og mange andre af Nutidens holdeſte Dannemænd paa ſlemme Afveie! Han har nemlig udfundet, at der ſkal være et ganſke eiendommeligt Slægtskab „imellem Nordens Land og Guds egen Land“, ſamt at „intet Folkehjerte er ſaa ſtikket til at modtage Land ſom det (nem-

*) Vi anbefale vore Læſere angaaende dette Punkt Provſt Kofoed-Hanſens fortrinlige Afhandling: „Om Nationalitet og Chriſtendom“ ill alvorlig Overveieſe.

lig det danske), det dybeste paa hele Jorden" *), og han har i mange Aar med stor Virtuositet, som vi allerede ovenfor have bemærket, benyttet Luthers Autoritet og populære Navn til at bane Vej for den ny-nordiske eller pæredanske Christendom! Det er saaledes egentlig denne sidste (den pæredanske Christendom) Hr. B. har in mente, naar han foreholder Kongedatteren den svære „Forsyn-
delse“, at forlade den lutheriske Christendom, hvormed, som sagt, hverken han selv eller hans Parti i lang Tid har havt noget at gjøre. Ingen, som er kommen paa det Nene med denne trædske Forblytning af Begreber og Kjendsgjerninger, vil nægte enten Hr. B. eller hans „navn-
kundige“ Lærefader den Beundring, som Tilskueren pder visse Præstationer af den saakaldte naturlige Magi, naar han seer den berømte Professor i denne Kunst i det ene Dieblis anbringe en Frugt under et af sine undergjørende Vægere, for i det næste Dieblis at forvandle den til en Kanarifugl; men, saa findrigt dette Kunststykke ved Be-
nyttelsen af alle den aandelige Dienforblindelses Hjelpe-
midler udføres, kunne vi dog ikke slippe det Haab, at det overraskede Publikum, naar det faaer Vinene op for Blændværket, vil vurdere dette efter Fortjeneste.

Vi skulle dog endnu, inden vi forlade dette Punkt, gjøre opmærksom paa en ny lille Selvmodsigelse, der har en ganske særegen Interesse med Hensyn til den ny „danske Christendom"! Vi mene nemlig, at, naar det er en saa herlig Ting at være „en god lutherisk Christen“, fordi det skal være eensbetydende med en god dansk Christen,

*) Man see G.'s Replik paa Hr. Prof. Hammerichs Lovtale over det danske Folk og ham selv paa det sidste „Bennemøde“.

eller forbi Pieteten for den lutherste „Fædrefirkes Tro“ tillige skal være en priselig Pietet for det Hjemlige og Nedarvede i det Hele: da tager det sig unægtelig høist morsomt ud, netop at høre denne Rortale over den specifist thdske, den uimodsigelig fra Thydsland indførte lutherste Christendom lyde ud af deres Mund, som ellers tale med Ringeagt om alt Frem med, og blandt det Fremmede ganske særlig hade Alt hvad der er kommet og kommer fra Thydsland! De ville for Eftertiden, for ret at „leve deres eget Liv“ uforstyrret af al fremmed Paavirkning, ikke engang forstyrres af Vyden af fremmede Tungemaal, og ville derfor ikke, at Ungdommen maa lære disse at kjende, men undsee sig dog ikke ved at affectere denne monstrøse Forkjærlighed for den lutherste Christendom, som dog ikke kan nægtes i Ordets egenligste Forstand at være et Produkt af den thdske Lands Eiendommelighed! Denne Selvmodsigelse er saa meget mere morsom i Retning af det Absurde, som ethvert Menneſte, der ikke betragter Historien som en Idiot, uden Hensyn til sit religiøse Standpunkt maa indrømme, at, forsaavidt disse „gode lutherste Christne“ med Rette lægge saa stor Vægt paa „Moderemaalens“ Modstandskraft mod Alt hvad der forfusser og forbærver det, da kan der ikke nævnes nogen Ting i Verden, der har havt mere „stjæbnesvangre Følger“ baade for det danske Sprog, den danske Folkeeiendommelighed og Danmarks senere politiske Svækkelse og Formindskelse*) end den thdske-lutherste Christendoms

*) Vi sigte her til hvad de grundigste Historieforskere i den nyere Tid (f. Ex. Prof. Allen) — om just ikke i Form af Ræsonnement eller som Resultat af deres Reflexion over det

Indførelse i Sønderjylland, og den dermed følgende Undertrykkelse af den danske Nationalitet og Udelæggelsen af Modersmaalet i denne Landsdeel. Vi have troet, ved denne Leilighed særlig at burde bringe denne Kjendsgjerning i Erindring, netop fordi det er den billige Skade over al den Uret og Troløshed, der nu har fuldbåret vort Fædrelands Sønderlemmelse, som væsensynlig hos det heromtalte Parti har taget hiin latterlige Retning, der kun kan blive til Forbærvelse for os selv: at søge Voks for hvad vi have tabt i et saa fortviolet Præservativ, som at isolere sig fra hele den øvrige Verden! Vi sige herom blot i Forbigaaende, at dette Lægemiddel i alt Fald kommer bag efter; thi den Krisis, som skulde have været forebygget, ved itide at lukke Døren for Overgreb af det Fremmede, har jo, efter længe at være forberedt, fuldbåret sit Værk! Men vi bede Læseren her blot alvorligt at mærke sig det underfundige Dobbeltspil vi have omtalt, at man nemlig benytter den traditionelle Forestilling om den

historiske Stof, men, hvad der er mere værd — ved en tro Fremstilling af Begivenhederne have godtgjort, at nemlig Tabet af den svenske Krone og senere af de skaanse Provinsler og endelig Norge, at alle disse Ulykker kunne føres tilbage til det Kædt, den folkelige Selvfændighed fik ved den tydske Indflydelse, der igennem Religionsforandringen bragte det egentlige Folk i Trældom, først under en vanslægtet dansk, og siden under en hovmodig og upatriotisk tydske Adel. Man glemme heller ikke Birkningen af den afstøvelige Borgerkrig i det 16de Aarhundrede, og Indblandingen i den tydske Religionskrig i det 17de. Naar enhver dansk Mand og Kvinde nu fortæres af Skade og Smerte over Fortrydningens sidste Bedrift, er man da ved sine „fulde Fem“, naar man lukker Øinene for den første Årsag til denne Ulykke?

lutherſke Betjendelse, ſom ſammenboret med Folke-eiendommeligheden, til at terroriſere en høitſtaaende Perſons Samvittighed, og til at agitere den offentlige Mening mod et formentligt Attentat paa det kjære Arbejde og Hjemlige, paa det ſom man hykkeliſt udgiver for en folkelig Helligdom, medens man i religiøs Henseende ſelv forkaſter det ſom man falſkelig udgiver for at være Eet med den chriſtelige Sandhed, og i Henseende til Pieteten for det Hjemlige appellerer til en Begivenhed, der ikke blot fra Bedkommendes eget Standpunkt, men i ſig ſelv maa kalbes det meeſt „ſkjæbnsvangre“ Attentat paa alle den nationale Pietets nebarvede Helligdomme!

Saavidt om den nyſopfundne danſke eller nordiſke Chriſtendom. Vi vende nu atter tilbage til den græſke „Chriſtendomsfordreieſe,“ hvorom vi ovenfor, ved at henviſe til den ældre Tid (før den Florentinſke Kirkeforſamling) antydede, at der i Henseende til Dogmet lige fra de ældſte Tider aldrig har været Tale om anden Forſkjæl mellem den græſke og romerſke Kirke end den veſterlandſke Kirkes bekyndte nærmere Beſtemmelse af Treenighedsbegrebet ved Tilføieſen af Ordet: *filioque**) til

*) Ordene lyde i den nicænſke eller nicænoconſtantinopolitaniſke Betjendelse af Aaret 381: „ſom udgaaer fra Faderen“. Anledning til den veſterlandſke Kirkes Tillægsbeſtemmelse, hvorefter Ordene lyde: „ſom udgaaer fra Faderen og Sønnen (*filioque*)“ var Striden med Arianerne, der forvænſtede Treenigheds-Læren. I den ældſte Tid var der her ikke Tale om nogen Anklage for Forvænſning af Symbolet; thi alle de Fædre i den græſke Kirke, ſom gjorde Troeſlærdommene til Gjenſtand for ſpeculativ Forſkning, tænkte herom ganſke ſom Auguſtinus, der har godtgjort denne Tilſætnings

den nicænste Troesbekjendelses Formel om den Helligaands Udgang fra Faderen. Den væsentlige Grund til Skilsmissen, sagde vi ovenfor, var en ganske anden, end Bekjæmping for Lærens Reenhed. Det var Primatet over hele Kirken, i hvilken Henseende Grækerne vilde gjøre gjældende, at Primatet var tilligemed den kaiserlige Residens flyttet til Constantinopel. Dette var det egentlige Stridspunkt, og det var Forliget angaaende dette Punkt, der maa betragtes som Hovedresultatet af de ovenfor omtalte Overenskomster i Aarene 1274 og 1439, ligesom det var den politiske og nationale Skinsyge, der i hine underordnede Stridspunkter fandt Baastub til at gjøre Anerkjendelsen af dette Hovedpunkt uvirksom. Det, der selvfølgelig i Henseende til Hr. Pastor Birkebals falske Vidnesbyrd mod den græske Kirke afgjør Alt, er det Factum, at denne Kirkes Lære er i alt Væsentligt fuldkommen overensstemmende med den romersk-katholske Kirkes Lære, og at den ærede kirkepolitiske Agitator har i høi Grad prostitueret sig, ved ikke at give den forstandigere Deel af Publicum andet Valg, end enten at antage ham for i høi Grad, ja totalt uviden om den Sag, han beiler til en egen Slags Laurbær ved at gjøre offentlig

philosophiske Berettigelse. Alle de store østerlandske Kirkelærere i det 4de og 5te Aarhundrede, ogsaa de der levede før Augustinus, udtrykte sig i deres Udviklinger nemlig ganske overensstemmende med hans Opfattelse (f. Ex. Basilus d. St. Gregor Naz.) hvis Rigtighed paa Conc. i Florenz fra Grækerne Side blev indrømmet. Beskyldningen for en Forsættning kom, ligesom efter Aaret 1274, frem bagefter, da der skulde nævnes en Grund, som i den vankundige Mængdes Dine kunde godtgjøre Schismaets Besøielse.

Staubale med, eller antage, at han veed bedre, men speculerer i lettroende Medmenneskers Uvidenhed og Fordomme!

Vi ere her i en saare vanskelig Stilling; thi vi nægte ikke Hr. B. Rosen og Wren for at være en talentfuld og begavet Mand, stjøndt vi dog mene, at Wren for al Begavelse tilkommer en Anden end Menneſket, der jo blot har modtaget Gaverne; vi anerkjende navnlig hans virkelig ualmindelige Magt over Ordet, men vi have ved flere Leiligheder beklaget den høist sørgelige Maade, hvorpaa han misbruger denne Magt, og det var os desaaarsag en sand Tilfredsstillelse i sin Tid at see endog „Fædrelandet“ underkaste Hr. B.'s berømte Tale i Rigsraadet en skarp og meget træffende Kritik. Han er en Ordhelt, men ingen Ordets Helt i dette Udtrykſs sande Betydning. Den bulbrende, støiende Larm, der lægger an paa at dupere, ved at opbyde et uudtømmeligt Forraad af allerede halv opslidte, forthyggebe Phraſer, har nemlig ikke det mindſte med Veltalenheden at gjøre; den sande Veltalenhed forſmaaer, ja afſtker alt dette Ordghderi, der kun carikerer den, fordi det gjør ikke blot den, der lægger Vind paa denne uægte Ordbram, latterlig, men gjør den Kunst, man maa kalde den æbleſte og hypperſte af alle, foragtelig i Mængdens Øine, ſom, naar den ſaaer Dinene op for Bedraget, let forledes til Miſtænkelighed mod Alle, der af Naturen og efter deres ſærlige Stilling ere kalbede til, igjennem Ordet at virke paa deres Medmennesker, og dette er en ſtor Ulykke, ligesom det medfører et ſtort „Anſvar“ — at bære Skylden for, at den ulige ſtørre Deel af Menneſkene (nemlig de, ſom ikke have Talegaver) i billig Harm over at føle ſig vilblebte ved forfængelige Ordkunſter, ret

fatte en grundig Ringeagt for Talerbegavelsen, for den sande Veltalenheds overbevisende og opløstende Magt. Vi indrømme uaturligvis ikke mindre Hr. B. Alt i Henseende til Forstand og Kundskab i andre Retninger, i hvor meget vi end erkjende, at Banfeligheden ved at undskyldte ham voger, jo mere vi indrømme ham! Men det faaer nu at være; der staaer os i intet Tilfælde andet tilbage, end en Henviisning til Partiaandens og den religiøse og politiske Fanatismes Virkninger selv paa de meest begavede Naturer. Disse to Stormagter formaae de utroligste Ting, og Historien frembyder de meest forbausende Exempler paa deres Evne til at bedøve baade Forstand og Hukommelse i samme Grad som Phantasien ophidses, og i samme Grad, som et Menneske har gjort sig skyldig i den virkelig umenneskelige Unatur, at opgive sig selv, for at blive et blindt tjenende Redskab for en overlegen Mands sig selv forgubende Egoisme, for Ideer, der ere „Sjælen fremmede“, ere hans eget Væsen, saaledes som Gud har dannet det, „uvedkommende“, for Tendentser, der kun ved en fælsom Skuffelse antages at være en Hjertesag! Thi Hr. B. træller under et saare tungt Nag, under den religiøse Partiegoismes sneverhjertebe Thranni, uagtet han, som saa mange andre Vigefindede, synger Frihedsfange for at glemme Fortvivlelsen, og søger at lette sig Byrden, ved efter Omstændighederne truende og loffende at arbejde paa at beelagtiggjøre Andre i den samme Glenbigthed! Følelsen af den virkelige indre Tilværelses Kummerlighed fordrives ved phantastisk udsøvende Drømme om at være et ublaaret Redskab i en høiere Magts Tjeneste, der har den særlige „Mission“ at bryde Banen for en ny Tid, og hermed retfærdiggjøres

i den Grad Benyttelsen af enhver Anledning til Spektakel og Roderi, at alle Hensyn til Eftertanke og sund Menneſteforſtand tilſidesættes! Saaledes alene kunne vi forklare os Hr. B.'s uoverlagte Declamation om den græſte Kirke, og hans rørende Ordſtrømme om Kjærligheden til det Hjemlige og om Sandheden. Dette ſjødte Ord hører naturligtviis med og er aldeles uundværligt for den declamatoriske Effect i enhver ſaadan Udgydſe, og benyttes ubevidſt og indſtinctmæſſig i ſamme Grad, ſom den bugner af Uſandhed, og Hr. B. har benyttet dette Ord med ſtor Flothed. „Af to ſlemme Ting“ — ſiger dette Sandhedsvidne i ſin Analyſe af Hds. tgl. Høiſed Prindsſeſſe Dagmars ſupponerede Sjæleſtilſtande og de forſkjællige deri begrundede Alternativer, han anſtiller Betragtning over, — „af to ſlemme Ting vælger man helſt den mindſt ſlemme“, og den mindſt ſlemme er her unægtelig den, vi have erklæret for at være den pſychologiſt ſandſynligſte!

Omendſkjøndt vi i Henſeende til Beſtyldningen for „rædſom Forſtenelſe“ forſaavidt have ſtjænkſet Hr. B. Alt, ſom han her, i Righed med ſin og eensartede Benners tilbante Praxis, blot gjør Brug af en af ſin Meſters jævnlig anvendte Kategorier, ſkulde vi dog ikke tilbageholde en Bemærkning, der vel til en vis Grad indbrømmer hvad der er ſandt i denne Betegnelse, men paa den anden Side netop ved ſelve Indbrømmelſen beviſer, at dette Punkt i den her paagjældende Sag ſlet Intet releverer*). Det kunde nemlig aldrig falde os ind at

*) Her er nemlig ikke Spørgſmaal om Mangler, der have en timelig og tilfældig Charakter, men om Kirkens Baſen, om dens Lære, om det ſom betinger alle dens Medlemmers Forhold til Sandheden og Evigheden.

anbefale eller forsvare den græst-katholske Kirkes Tilstand, saaledes som denne i den lange Række af flere Aarhundreder i Henseende til Indflydelse paa de østlige Folks aandelige Udvikling har aabenbaret en kjendelig Afmagt eller Mangel paa indre Bevægelighed og Frihed. Vi tilstaae saaledes, at denne Kirke, fordi den længe har lidt af opløsende og adsplittende Elementers svækkende Indvirkning, har staaet magtesløs baade ligeoverfor de den tilhørende Folks sociale Udvikling i det Hele, og uden Indvirkning paa bispes politiske Tilstand, ligesom den i dens Heelhed kun er lidet berørt af Tidens videnskabelige Udvikling. Den har, fordi den selv tidlig ligeoverfor Statsmagten gav Afkald paa sin Selbstændighed og Frihed, og nedværbige sig til at tjene de verdslige Magthaveres politiske Formaal, ikke været istand til enten indvortes eller udvortes at frigjøre sine Betsændere, og udbrede Kjærlighed til det høiere Sving i det indre Livs Bevægelser, som paa eengang baade er betinget af Frihedsfølelsen, og vækker denne sidste til klar Bevidsthed om Troens og Religionens Betsignelser for det jordiske og verdslige Liv. Den største Deel af Geistligheden, som er den Stand, der har et særligt Kald til at virke i denne Retning, til at hævde den overnaturlige Tilværelses Krav, til at virke for Udbredelsen af den sande Civilisation, ved at forsoner Culturudviklingen hos Folket med Agtelsen for det Religiøse, — den største Deel af denne Stand er vistnok paa Grund af manglende Underviisningsanstalter utilbørlig uvidende; men det bør dog bemærkes, at der hos den høiere Geistlighed altid ogsaa i denne Kirke har vedligeholdt sig Sands for Videnskaberne, og at navnlig ogsaa den græst-russiske Kirkes

høiere Cleresie for nærværende Tid tæller baade lærde og dannede Mænd blandt sine Medlemmer. Da det imidlertid dog synes at være en afgjort Sag, at den østerlandste Kirke baade i Henseende til Indflydelse paa Folkelivet og Videnskabelighedens Fremme forlængst har culmineret, og i de sidste fire Aarhundreder i det mindste ikke har beriget Theologien med noget selvstændigt og nyt Udbytte, indrømme vi, at denne Kirke længe har befundet sig i en Stilstand ligeoverfor det europæiske Culturliv i det Hele. Men det bør derfor aldrig glemmes, at den endnu i det 15. Aarhundrede havde store Videnskabsmænd at opvise, og endnu mindre, at den i det fjerde og femte Aarhundrede frembragte Mænd, hvis Navnkundigheds Glands ingen senere Tids Berømtheder have fordunklet.

Vi nævne blot Athanasius, Basilus og Cyrillus, og tillade os herefter at spørge Hr. B., om han slet ikke, ved at bruge det Udtryk „rædsom Forstenelse“ skulde være kommen til i denne Henseende at tænke paa en Sammenligning mellem den Kirke, han med dette Haansord brøder Staven over, og den ny Kirke, som Grundtvig har stiftet, hvilken jo egentlig er den han mener med sin svulstige Rortale over den lutherste „Fæderkirke“. Thi, vide vi end, at han og hans Parti, efter deres Færefaders Exempel, hvad deres egen Theologi angaaer, altid henvise til Fremtiden, der skal levere Beviser for Alt hvad de ikke formaae at gjøre beviisligt for Nutiden, og klare alt det for Samtiden Forblommene og Dunkle i deres Ord og Idrætter, saa har dog denne Fremtidstheologi upaatvibelig endnu mindre Krav paa Anerkjendelse, end „Fremtidsmusiken“; eftersom Sammenlig-

ningen med Hensyn til Forstenelsen forsaavidt aabenbar falder meget uheldig ud for den grundtvigste Kirke, eller „Vorherres Jesu Christi Kirke i Folketirken“, som denne ny Kirke er endnu saa langt fra at have frembragt Noget som helst, der i videnskabelig Henseende vidner om Liv og Fremstribt, at man tvertimod i en Tid af „over en heel Menneſtealder“ ikke har hørt Andet fra dens Lovtalere, end Gjentagelser af Gæt og det Samme, end en Indøvelse i Brugen af de utaalelig længe drøvtoggede Phraſer. Vi troe, at Mange foruden os i denne Stilstand have fundet en høist beſynderlig Uoverensſtemmelse med den megen Tale om Livet og det Levende, ligesom det vel neppe kan nægtes, at en ſaadan Stilstand i en ny aandelig Retnings første Periode virkelig er en Forſtenelse, der ikke varſler gunſtigt om Liv og Udvikling i de følgende; vi tvivle dernæſt om, at denne Fremtidskirke beſtandig vil kunne leve af at tære paa dens „navnkundige“ Stifters ganſte eneſtaaende Storhed! Men, er man ſelv ſaa tidlig bleven forſtenet, eller rettere ſagt: har man i Grunden ſelv aldrig været Andet, end et Forſteningsprodukt af en „navnkundig Skribents“ og Talers Ord, da ſkulde man dogte ſig for at tale om rædſom Forſtenelse i et Samfund, der har en ſaadan Fortid ſom den græſke Kirke. At ſnakke meget om Livet og det Levende er intet afgjørende Beviis for at man virkelig er levende eller har det ſande Liv!

Men — Alt hvad der henhører til dette Spørgsmaal, ſom vi blot i Forbigaaende vilde berøre, vedkommer dog ikke Kjernen i det „alvorlige“ Spørgsmaal, ſom Hr. B. har bragt paa Bane, og hvilket vi finde betegnet med hans Advarſel om „det Alvorlige og Skæbneſvangre

ved et Skridt, der ikke kan gøres uden stor Fare for en Menneskesjæl". Thi det Farlige for en Menneskesjæl i Henseende til dens Forhold til Evigheden kan ikke ligge i Nogetsomhelst, der i den Betydning er tilfældigt, at det under forstjællige givne Betingelser vel baade kan fremme og hindre en Institutions Virksomhed, men ikke forandre dens indre Væsen og Hovedøiemedet med dens Tilværelse. Dette sidste er Sjælens Frelse, og det alvorlige Spørgsmaal, hvorom Alt her dreier sig, er den her paagjældende Institutions Forhold til Sandheden. Vi have i det Foregaaende blot i Almindelighed viist, hvad Hr. B.'s anmassende Dom over den græske Kirke med Hensyn til dette Punkt veier, idet han derved fratjender hele Christenheden, med Undtagelse af det skandinaviske Norden og en Deel af det ellers ilde ansete Tydskland, Besiddelsen af den religiøse Sandhed; vi have fremdeles viist, at det ikke engang bliver herved, men at Indskrænkningen gaaer langt videre, idet han under Venøvnelsen luthersk indsmugler den grundtvigiske Fritirkes anmassede Monopol paa Enegtlighed, og altsaa fradømmer hele den øvrige Deel af den christnede Verden, som befinder sig udenfor denne endnu temmelig lille Clique, alt virkeligt Forhold til Sandheden. Her skulle vi udtrykkelig fremhæve, at, saalænge den famøse Anklage for Fordreielse af Christendommen staaer som en ubeviislig Bagvaskelse, saalænge kan der albrig være Tale om nogen „stor Fare for en Menneskesjæl" ved at bekjende sig til den græske Kirkes Tro, som vi have viist, er eensbetydende med hele den katolske Verdens Tro, eftersom Væren om Frelsens Vej og Midler er den selv samme i begge de store Kirkesamfund, der bære dette

Fælledsnavn. Det Mellemværende, der adstiller disse to Dele af Christenheden, ligger nemlig udenfor Kredsen af de Forestillinger, hvorom navnlig største Delen af den østerlandske Kirkes Medlemmer*) kunne have nogen selvstændig Dom. Det er et theologisk Anliggende, og der er derfor i Henseende til Frelsen ingen Fare ligeoverfor Evigheden for dem, der leve i god Tro til deres Læreres Vidnessbyrd, ligesaa lidt som Ansvar for den omtalte „Forstenelse“ vedkommer de Enkeltes Forhold til Evigheden. Hr. B. og alle hans Standsfæller optræde jo ogsaa som Autoriteter for Alle, hvis Sag det ikke kan være, selv at undersøge og have en grundet Mening om deres Læres Forhold til den lutheriske Folkekirke eller til „vor Herres Jesu Christi Kirke i denne Folkekirke“. Men, naar han og flere Andre have givet rigelige Vidbrag til at gjøre dette Forhold til et meget forviklet Spørgsmaal, hvorom der hersker stor Forvirring i den almindelige Forestilling, da maa man dog fritage Alle, der ikke selv ere Theologer, for al Andeel i Ansvar og Skylden, som Hr. B., naar han har med „den verdslige Magt“ at gjøre, saa fortræffelig forstaaer at vælte fra sig. Ansvar hviler nemlig paa dem, der i den store Mængdes Dine gjælde for Autoriteter, og optræde som saadanne, og ligesom Hr. B. da maa finde sig i at bære Ansvar for hvad Andre paa hans Ord antage for gyldigt, saaledes maa vel ogsaa i andre Kirkesamfund, og navnlig ogsaa i den græske Kirke, Alle, der leve i god Tro til den Underviisning den meddeler, anses for angerløse med

*) Fordi dette Punkt, saavidt vi vide, aldrig berøres i Lærebøgerne og ved Folkeundervisningen.

Hensyn til alle Spørgsmaal, der ligge udenfor deres Competence. Saaledes troe vi at turde berolige Enhver, der betækker sig for den ny lutherst-grundtvigste Ophøising — thi det er jo den Hr. B. altid har in mente, og ene den han er berettiget til at optræde som Talsmand for — vi troe at turde berolige Enhver, der maatte føle sig mere tiltrukken af en hvilken som helst anden Bekjendelse, han finder mere klar, bestemt og tiltalende; thi Sandheden kan ikke være der, hvor man uafslædig og i alle Retninger hilder sig i de haandgribeligste Selvmodsigelser, og disse sidste Ophavs mænd have derfor ingen Ret til at tale om, at der skulde være stor Fare for de Mennefsjæle, der mene andensteds at finde bedre Garantier for deres Sjælefred og Trang til Sandhedens Erkjendelse.

Engang hørte vi en Person, som med Interesse længe havde fulgt Udviklingen af det grundtvigste Røre, i Forventning om her at finde Tilfredsstillelse for sin religiøse Trang, udtale de mærkelige Ord, at han, uagtet han i mange Henseender følte sig meget tiltalt af denne Opfattelse af Christendommen, dog havde det at udsætte paa den, at hverken G. selv eller de iblandt hans Tilhængere, som altid ere tilrebe med offentlige Udtalelser, nogensinde havde givet nogen tydelig Forklaring paa „hvad det er at troe“ eller gjort Rede for, „hvad man egentlig har at troe“, for efter deres Begreb at være fuldkommen sikker paa, at man ikke troer forkeert! Vi finde denne Udsættelse ikke blot meget træffende, men vi troe ikke at feile, naar vi kalde den den meest bidende kortsatte Kritik, der nogensinde er udtalt over den saakaldte Grundtvigianisme; thi denne har ødslet Ordstrømme paa Anpreisninger af

Troen, som ere albeles uforstaaelige baade i Henseende til „Troens Hvab“ og dens „Hvorledes“. Man faaer ikke Andet udaf alt dette Ordghderi om den „blinde Tro“ paa det lille Ord, end at det bethyder blind Tro paa Grundtvig, og det kan vel ikke fortæntes Noget, om han tager Forargelse af en saadan Cultus!

Dog vi ville ikke tale mere om det nu tilstræffelig drøftede Vægerspil med det Lutherske, det lutherst-Grundtvigste og det reent Grundtvigste, men i den nu følgende og sidste Deel af vor Betragtning reent oversee denne Distinction, eller rettere sagt denne Sammenblanding og Forblytning af disse to meget forskjællige Substantser. Vi ville altsaa lade som vi kun havde med den virkelige, gamle, symbolfaste Lutherdom og den græske Christendom at gjøre, og bedømme disse to Religionsfundes gjensidige Forhold, ikke efter de af Grundtvig høitidelig bandsatte „høilærde lutherske Theologers“ lærde og latinske, og altsaa ligesaa lidt efter de forstenede Græfers græske Bøger, men efter den „jevne“ folkelige Skikkelse, hvori begge Religionsbetjendelser nærme sig det menige Folks Opfattelse. Om vi nemlig her end nok saa gjerne vilde tale om populære Lærebøger efter grundtvigst Tilfœnit, vilde det være os umuligt, eftersom der slet ingen saadanne gives! Thi denne Retning har paa dette Øjeblik været ligesaa ufrugtbar og gold som paa det videnstabelige; den har uafslælig nedrevet og kritiseret alt Andet, men ikke været istand til selv at præstere det Mindste, der kunde bøde paa hvad den bestandig har flaget over, savnedes. Men, da den jo i Mødsætning til den banlyste steendøde Lærdom lægger saa stor Vægt paa Alt hvad der er folkeligt, maae dens Venner ogsaa tillade os at be-

bømme Tilstanden efter det Eneste, der afgiver en Maalestof herfor, nemlig det, som ikke de, men deres nærmeste Modstandere, de forhadte Skrifttheologer, have leveret. Den lille Bennefreds opnaaer jo herved den Fordeel, under denne Sammenligning at blive hvad den saa gjerne vil være — den opnaaer at blive stor, mange Gange større end den virkelig er, eller som Hr. B. vil, at gjælde for hele den lutherste Kirke. See vi da hen til de folkelige Fremstillinger af Dogmet, som de foreligge i de Haandbøger, der nu i over et halvt Sæculum ere lagte til Grund for den lavere Folkeunderviisning, da finde vi for det første en sort Armod med Hensyn til Qvantiteten; thi vi kjende ingen andre, end Valles Lærebog og Balslevs Katechismus, men for ikke at tale om, at begge disse Almue-Lærebøger have den flemme Mangel, at ingen af dem er lutherst, saa har den første tillige den Feil, at der ikke er Spor af noget som helst Princip eller System i den, medens den sidste deler den Mangel med den, at Fremstillingen af det allervigtigste Punkt i Troeslæren (den tredje Troesartikel) er fuldstændig Confusion. Af denne Bestaaffenhed ere de to eneste i en lang Række over hele det lutherste Danmark afbenyttede Religions-Lærebøger for de lavere Skoler. Spørger man, hvad det samme halve Sæculum har frembragt til Brug for den høiere populære Religionsunderviisning, da har man ligeledes to Haandbøger (Krog-Meyers og Fogtmans), der foruden andre meget væsentlige Mangler have det tilfældes, at de endnu mindre end de førstnævnte kunne siges at være lutherste. De lide begge af en iøinesaldende theologisk Halvhed og Ubestemthed.

Anlægge vi nu samme Maalestof for den græste Kirkes

Bedømmelse, nemlig den Religionskunbskab, den byder Folket, eller dens theologiske System i sammes populære Skikkelse, da have vi haft Leilighed til at gjøre Bekjendtskab med en russisk Katechismus*), om hvilken vi tør sige, at den fuldstændig gjør de næsnævnte Værebøger tilskamme. Inddelingsgrundene, Forbelingen af Stoffet og hele dets Udvikling udmærke sig ved en høj Grad af Simpelt og logisk Correcethed; der gaaer en Klarhed igjennem Anordningen og Formen for hele Fremstillingen, som vidner om en ualmindelig theologisk Ohygtighed hos Forfatteren. Vi kunne ikke Andet end bede Hr. B. indstændig, at gjøre sig bekjendt med denne Bog, og forelægge sig selv det „alvorlige Spørgsmaal“ om der virkelig skulde være nogen „stor Fare for en Menneskesjæl“ ved at følge den deri givne Anvisning, og navnlig, om de moralske Grundsætninger, den indskræper, skulde indeholde Noget, der kan blive en Sjæl til Fordærvelse at holde sig efterrettelig. Og, naar denne Sammenligning udvides til Spørgsmaalet om „Forsteneelse“ eller Død og tør Kjedsommelighed, da træder vi, at Enhver, der ikke selv er død og forstenet i fanatisk Fordomsfuldhed, vil finde hine uhyggelige Egenstaber netop der, hvor Hr. B. giver det Udseende af, at Alt er saare

*) „Ausführlicher Christlicher Katechismus der orthodox-katholischen orientalischen Kirche, in der Originalsprache geprüft und genehmigt von der heiligsten dirigirenden Synode, und herausgegeben zum Gebrauch in den Schulen, wie auch zum Gebrauch aller orthodoxen Christen. Auf allerhöchsten Befehl Seiner Kaiserlichen Majestät aus dem Russischen ins Deutsche übersetzt nach der Ausgabe von 1839. St. Petersburg. Buchdruckerei der Kaiserlichen Academi der Wissenschaften. 1850.“

fortræffeligt, lyst og levende, fordi han finder det betimeligt og hensigtsmæssigt ved denne Leilighed at see det saaledes!

Men der er endnu een Omstændighed, der gjør Hr. B.'s ublige Dom om den græske Christendom særdeles paafaldende, og det er, for at sige det reent ud, det Refleri, som flere af hans kirkelige Frænder tidligere have drevet netop med den græske Kirke, og som navnlig har faaet et betegnende Udtryk i det storartede Forsøg paa at knytte en nærmere Forbindelse med denne Kirke, som en af hans Ungdomsvenner og Troesbrødre med stor Høitidelighed har bebudet*). Det kan vanskeligt antages, at Hr. B. kan have glemt en saadan ikke blot kirkehistorisk, men „folkehistorisk Kjendsgjerning“, som den, vi her hentyde til; men, har han ikke her gjort sig skyldig i en ganske besynderlig Glemsomhed, hvorledes skal man da forklare sig hans nuværende Optræden? Thi Hr. B. har upaatvivlelig i Anledning af hiin Bebudelse for et Par Aar eller kortere siden selv været begejstret for den rædsomt forstenede og christendomsfordreende græske Kirke, saameget mere, som hans Følelser ved enhver Leilighed ellers ere saa stormende og svulmende, at det synes ubegribeligt, om han saa reent skulde have glemt disse mægtige Indtryk! Er det nemlig end bekjendt nok, at den bebudede Berøring med den østerlandske Kirke, som hiin Missionær vilde gaae til Grækenland for at iværksætte, ikke simpelthen skulde

*) Hr. Provst Bloch i Kjøbenhavn, der, som bekjendt, gjentagne Gange har stødt i Basunen for den ny grundtvigiske Vindse og tilbudt sin Tjeneste til Birkeliggjørelsen af „Svovstjernens“ gaadefulde Lyseglimt over den nordiske Kirkes flore Fremtid netop i Hellas og de islamitiske Østerlande!

være en Union, men en Indpobning af den grundtvigste „hellige almindelige“ eller „vor Herres Jesu Christi Kirke“ i den gamle forstenede græske Kirkes hentørrede Stamme, hvorved denne skulde faae nyt Liv og antage Bodeqvistens Eienommelighed, saa vidne de dog hint Forehavende om en særdeles Velvillie og Forkjærlighed, der contrasterer høist paafaldende med den heromtalte Forkastelsesdom. Hertil kommer endnu dette, at den stormægtige anglicanske Kirke, som det grundtvigste Parti for mange Aar siden havde en særdeles Interesse for, at den har lagt stor Vægt paa, og i de sidste Aar endog været meget virksom for at tilvejebringe en saakaldet Intercommunion med den græske Kirke, samt at denne Følelse af Trang til virkelig Eenhed har udviklet sig saa stærkt i England, at et Antal af ikke mindre end henimod 200 (198) Medlemmer for største Delen af den høiere Geistlighed i den engelske Kirke mod Slutningen af forrige Aar tillige indledede Forhandlinger med en af den romersk-katholske Kirkes første Dignitarier (Præfekten for den saakaldte Congregation for det hellige Officium, Cardinal Patrizzi) angaaende en saadan Forening. Baade det ene og det andet Forsøg strandede vel paa de Grundsætninger, som begge de katholske Kirkesamfund ligeoverfor disse Forslag gjorde gjældende, at nemlig Enighed i Læren fra deres Standpunkt var Grundbetingelsen for enhver Forening i andre Retninger. Men den Omstændighed, at disse Forsøg mislykkedes, vedkommer jo ikke det Spørgsmaal, som vi beskæftige os med; thi her er jo alene Tale om, hvorledes den græske Kirke tidligere er bleven bedømt baade af det grundtvigste Parti og af et stort Kirkesamfund, hvis Institutioner og Organisation dengang stode i stor Anseelse

hos dette, og det er denne Selvmobsigelse, som man vilde have billig Anledning til at forundre sig over, naar man ikke erindrede sig det i det Foregaaende omtalte Forbølgessystem hos „Kirkefaderen“ og alle dem, der ikke sige Andet, end hvad han først har sagt, og ikke gøre Andet, end hvad han først har gjort! Thi paa dette Punkt har aabenbar et afgjort principielt Omflag i „Livsbetragtningen“ fundet Sted, idet man seer en af de yngre og nyere Notabiliteter i den frirkkelige Phalanx*) aldeles forfaste det, der i hiin tidligere Tid var Gjenstand for Auerkjendelse og Beundring, nemlig den apostoliske Succession. Denne Svingning er iværksat paa samme Maade, som de tidligere omtalte Overgange til nye Principer, Standpunkter eller „Stader“, som den ærede Vennetreds talder det; den er steet ganske successive og med forsigtig

*) Vi mene Hr. Kragballe, som i et lille Skrift, betitlet: „Præstevieelse, Pastor Birkebøl og Udtrædelse af Folkekirken“ med en for dette Parti ganske fremmed og derfor høist overraskende Aabenhartighed erklærer Ordinationen for en tom Formalitet, og udtaler sin Enighed med alle antikirkelige Secterere i ældre og nyere Tid, ved at henvise til en umiddelbar indre Kaldelse og Besejttelse til Læreembedet, medens Hr. Birkebøl taler i høie Toner om sin kirkelige Besejttelse, og en anden Ben (Hr. Pastor Helweg i Odense) endog gaaer saa vidt, at han antager, at Vorherre expres har ansat Pastor B. som Præst i Rydalinge! Vi tilføie for Curiositetens Skyld, at Hr. Kragballe dog især i en anden Henseende just nu er kommen sine Partifæller paatværs, idet han slem blotter deres falske Kjærlighed til Folkekirken, og giver Hr. B. en mild Trettesættelse for denne Svagheb! Hvad Kirkefaderen har sagt til dette Brud paa Disciplinen og Taktiken, skulle vi ikke sige; men vi begribe ikke, hvorledes Hr. K. har vovet dette!

og velberegnet Anvendelse af det tilvante Phraseregister og al den Forblommethed, som ved enhver Keilighed har tjent til at gjøre alle Forestillinger plumrede og uklare i den Retning, hvor man arbejdede paa at bringe en ny Anskuelse i Cours. Saaledes har man havt den Overraskelse, at see den allerkirkeligste Livsbetragtning at flaae om i den komplette Ukirkelighed; thi den Anskuelse, som man i Henhold til Hr. Kragballes Udtalelse om dette Punkt maa være berettiget til nu for Tiden at tillægge Grundtvig, og som vi forresten finde er den eneste, der passer til den af Væren om Herrens Mundsord fremgaaende Doctrin om den frie Folkekirke, er paa et Haar den selsamme, som „de himmelske Profeter“ i Reformationstidens første Periode gjorde gjældenbe. Carlstadt, Nicolaus Storch, Thomas Münzer & Comp. talte ganske i samme Tone om dette Punkt som Hr. Kragballe, og vi finde som sagt denne sidste Profet ligesaa correct som hans Forgængere og Forbilleder i det 16de Aarhundrede, saa Alt er forsaavidt i den skønneste Orden. Her foreligger altsaa ingen egenlig Selvmodsigelse eller Inconsequens, men en Principforandring, som man i Trostaa mod et andet Princip (nemlig, det, at holde enhver saadan Fornægtelse af tidligere hyldebe Grundsætninger hemmelig, indtil Omslaget havde vundet Anerkjendelse og faaet Værdning for det praktiske Liv) ved denne som ved lignende Keiligheder med megen Consequens har gennemført. Man befinder sig saaledes nu midt i den vildeste kirkelige Radikalisme, midt i den rædsomt forstenede aandelige Egoisme og golbe Orden, og man har intet andet Middel til sin Husværelse — ligeoverfor den lønlige dunkle Bevidsthed om al den Forvirring, man

har affstedkommet med hiint Regen Skjul med de mange „Menneskejæle“, som leve i god Tro til, at man aabent og rebelig til enhver Tid har ladet sig see for dem, som man virkelig var — end den aandelige Hovmodss letfærdige Forbømmelse af Alt, hvad der ikke passer ind i et saabant sneverhじertet Particoteriess omstiftende Luner. Sin egen indre Uenighed lægger man kun forsaavidt an paa at forbølge og forblomme for alle Uindvielse, som Skinnet af Enighed er nødvendigt for at bevare det udvortes Sammenhold, der er en Betingelse for at samle Anhang og udøve den længe tilvante, duperende Magt over den offentlige Mening! Vi sande her fuldkommen Hr. B.'s Ord om, „at der er Ting, som kun behøve at nævnes, at stilles frem uden Skjul og Phyt, som de virkelig ere, for da strax at finde deres retfærdige Dom“, og den dermed overensstemmende Profeti af hans Lærefader, at „der kommer en Dommelig alt her paa Jorden“, der fører Lyset og Sandheden til Seir og opklarer alle Mørkets og den aandelige Underfundigheds Tilsnigeller og Krogeie!

Saaledes staaer det til med Consequentsen i det grundtvigste Parties nuværende Forkastelsesdomme over Alt hvad man i hele den vide Verden vil nævne af aandelige Retninger, af kirkelige Troes- og Livsformer, som ikke ville anerkjende deres sildefødte kirkelige Misfoster og dets personlig ufeilbare Hæve, der meer og meer synes at blive Gjenstand for en sand dæmonisk Cultus. Der var en Tid, da „den gamle Seer“ dog endnu kunde see Andet end sit eget Jeg, og da hans Tilhængere derfor ogsaa kunde see Andet og Mere, men denne Tid er forlængst forbi; Alt har længe været saa uendelig smaat og sammenstrumpet, ja er blevet det i samme Grad, som Partiet er

voget, lægger an paa at synes stort og breber sig med Velbehag i det anmassede Høisæde. Og saa her mindes vi uvillaarligt et meget træffende Varselsord af Hr. B., da han paa Bennemødet talte om det Farlige ved Grundtvigianismen, nemlig om Faren for „dem der have sat sig i Høisædet og ville herse over Herrens Arv“; „og saa for dem,“ siger han, „er der stor Fare, thi det er farligt at blive sat ned fra det selvgjorte Dommersæde!“

Vi ansee os hermed forsaavidt for færdige med Burderingen af Hr. B.'s Optræden som kongelig Skriftefaber og agiterende Demagog. Vi troe, at den bedre Deel af Publikum vil være enig med os i, at denne Sag burde være holdt fri for en saa plump Berøring, som den den ved hans tjenstvillige Mellemkomst er blevet Gjenstand for, og bringe derfor i denne Anledning i Erindring, at der var en Tid, da det ved flere Veiligheder under politiske Forhandlinger blev udtalt som en Grundsætning, der strængt burde overholdes som uadskillelig fra det constitutionelle Liv, at Kongens Person er hellig og uansvarlig, og at den derfor skal holdes udenfor Partikampenes Brydninger. Man har i de sidste Aar ikke holdt sig denne Regel efterrettelig; der blev under Begivenheder, der ophidsede Lidenskaberne til en Yderlighed, som tidligere har været fremmed for vort Folk og Fædreland, gjort Brud paa hiin Grundsætning, og der hører ikke meget til at vænne den store Mængdes Øren til den Slags Uregelmæssigheder. Det ene Brud paa Sømmeligheden førte umærkelig til Følesløshed for det næste, og saaledes er det kommet saavidt, at en af Vogterne for den offentlige og private Anstændigheds Helligdom, en Geistlig, der ikke undseer sig ved at fortælle det store Pub-

licum, at „Christus selv har raft ham Hjrdestaven og skjænket ham Andens Gave*) til at tjene i Menighedens med Ordet, og kaldet ham til denne Tjeneste“, at en saadan „virkelig“ Gudsmænd og Folkemænd, der paa eengang kan henvise til den store Skare, som tilklapper ham sit Bisalb, og tale med storblommet Salvelse om „Fuldmagten fra Menighedens Herre“ — at en saadan efter sin egen Paastand baade middelbar og umiddelbar guddommelig autoriseret Person tillader sig at drage Kongehusets Familieanliggender ned i en Kritik, som vi dog troe er mere skabelig for dem, hvis Dren den mulig har kilbret, end for de høie Personer, der bleve udsæte til Gjenstand for den! Der er noget saa meget mere Dp-rørende ved denne Hensynsløshed, som den nærmest paa-gjældende høie Person, med hvem Hr. B. anstiller et fingeret hemmeligt Skriftemaal i en offentlig Gadeprædiken, at denne Personlighed ikke blot er en „ung Qvinde“ af kongelig Hjr, men det Forhold, der her paa den staaansløseste Maade berøres, knytter sig til Grindringer, der maae være den unge Kongebatter smertelige nok, selv om Ingen oppræpede dem, men hvilke det maa frænte hende dybt at see benyttede som Tønder for en Agitation, paa hvis Ophavsmænds Deeltagelse og Ridkjærhed for hendes Sjælefrelse intet Menneſte, der ikke har tabt Forstanden, vil være istand til for Alvor at troe! Dhr. Grundvigianere, der, som vi ovenfor have viist, ved alle Leiligheder føre „det Menneſkelige“ i Munden, der navnlig ellers have en kjendelig Interesse for alle Giftermaalsan-

*) Disse Ord ere understregne af os.

liggender*), burde dog med Hensyn til dette Punkt være en lille Smule hensynsfuldere, naar Taleren er om „Hjertet“ og dets „Kjærlighedslykke“, og ikke gjøre det mulige Tab af denne sidste til Gjenstand for en saa grusom, en saa kold og hjerteløs Betragtning, som den Hr. B. ved denne Leilighed gjør gjældende! Man skulde nemlig næsten antage det for utroligt, hvis det ikke var virkeligt — og vi bede vore Læsere meget selv at forviise sig herom — at Hr. B. under en meget bibende ironisk Indklædning for Alvor opstiller den Forbring, at en høibaaren Qvinde, for ikke at forarge ham og alle dem, der maatte dele hans usande og forstruede Betragtning af Pieteten for det Hjemlige,

*) Vi finde det fornødent at tilføie en Forklaring af denne Udtalelse. Vi have nemlig i Anledning af hvad der — for at tale med Grundtvig — engang „blev sagt i Byen“ om den høistpaafaldende Maade, hvorpaa han i polemiske Prædikener mod Papismen i den Grad skulde lægge Bægt paa, at dette mennekelige Krav kom til sin Ret, at han næsten gjorde det til et Vilkaar for den fuldkomne Salighed i Evigheden, at Hjertet i fuldt Maal havde nydt Kjærlighedslykken i denne dens høieste timelige Fylde. Dette er et Factum, som vil blive konstateret, dersom de to eller tre Prædikener over Bryllupet i Cæna nogenfinde blive udgivne, saaledes som de ere holdte. — Uagtet dette er et her uvedkommende Anliggende, skulde vi dog ikke undlade tillige at gjøre opmærksom paa denne sælsomme Opfattelse af Christendommen, hvis høieste Magt ellers Alle ere enige i, aabenbarer sig i den Trøst, den bringer de Ulykkelige, og iblandt disse da navnlig ogsaa dem, der have savnet „Hjertets Kjærlighedslykke“ — den mennekelige Lykkelighed i dens høieste jordiske Stikelse! Men den glade Christendom har kun et Paradiis for den timelige Lykkes Udkaarne!

skulde give Afkald paa det Menneſkelige og Naturlige i
 detteſ høieſte og æbleſte Yttring, give Afkald netop paa det,
 for hvilket hine Aandens Udvalgte, naar det gjælder dem
 ſelv, tilſidesætte vigtige Henſyn! Brindſeſſen ſkulde alſaa,
 for at tække Hr. B. & Comp., naar hun havde fundet
 Livets eller Hjertets høieſte Lykke, og naar denne Lykke
 var bleven — ikke Aarſag, men Anledning til, at
 hun kom til af egen Erfaring at kjende hvad man kalder
 Aandens høieſte Lykke, ſom beſtaaer i Sandhedens
 Erkjendelse; hun ſkulde da opgive begge Dele for at
 afvende Ulykker fra ſit Fædreland, ſom ethvert fornuftigt
 Menneſke maa indrømme, endnu kun ere til, og vi haabe
 fremdeles ville blive det — i Hr. B.'s Indbildning!
 Dette er dog i Sandhed en ſaa tyranniſt og umenne-
 ſkelig Forbring, at Ordet ſvigter os, naar vi vilde tænke
 paa at karakteriſere den. Vi gjentage, at Ingen vilde
 finde dette troligt, naar det ikke var klart og utvethdigt
 udtalt i „Fædrelandet“ Nr. 58 for dette Aar! Vi komme
 atter her tilbage paa hvad vi ovenfor ſagde om Yderlig-
 hedernes Berøringspunkter, om Grændſen mellem det Høi-
 travende og det Latterlige. Ja vi troe virkelig, at her-
 til reducerer ſig hele Udbytet af denne Hr. B.'s Kraft-
 anſtrængelſe. Han har ikke opnaaet Andet, end at gjøre
 ſig ſelv latterlig, og den Stand, han tilhører, ikke blot
 latterlig, men foragtelig ved at afgive et ſaabant Ex-
 empel paa, hvad dens Medlemmer ere iſtand til at hyde
 Publicum ſom Deviis paa uſkræmtet Ridkjærhed for
 Sjælenes Frelſe!

I det Foregaaende troe vi nokſom tilſtræffelig at have
 godtgjort det Uforſkammede i Hr. B.'s aldeles ubeføiede
 Inſinuationer og Suppoſitioner om uvedkommende eller

udenfor den religiøse Overbeviisning liggende Motiver for Brindsessens formodede Overgang til en anden religiøs Confession, saavelsom den latterlige Anmasselse i at behandle den meest udbredte af alle christelige Religionsformer paa Jorden som et aandeligt Phænomen, hvis Tilstedeværelse i en menneskelig Bevisthed uden alt Beviis frit kan stemples som den meest uhørte og „os Andre (!) uforstaaelige“ og derfor ubetinget forkastelige „Bildefarelse“. Vi knytte til hine vore Beviisgrunde endnu blot følgende Spørgsmaal, ikke til Hr. Virkebal eller ligefindebe Bartimennefter, men til den uhilbede Læser: Skulde det virkelig kunne findes saa besynderligt, om en Mennefsjæl, der ved en særegen Forskønnsthrelse er kommen til at gjøre Veljendtskab med en anden Religionsform end den, hvori den er født og opdragen — hvilket jo saaledes som Omstændighederne ere for den største Deel af Mennefskene er noget der saa godt som aldrig indtræffer, noget i alt Fald yderst sjældent — skulde det virkelig agtes for noget saa „Gaadefuldt og Uforstaaeligt“, om en saadan Sjæl, ved at sammenligne og prøve hvad Mennefskene under almindelige Forhold — under den aandelige Tryghed, hvormed den store Mængde bøier sig for det Overleveredes Autoritet — saagodtsom aldrig føres til at sammenligne og prøve, — om en saadan Sjæl, efterat den maastee netop har faaet Vinene op for det Sammensurium af inconsequent Monsens, af indre Usandhed og Selvmodsigelser i alle Retninger, som just særlig udmærker den Slags danske Christendom, som for Diebliffet producerer sig som Blomsten af Christelighed; — skulde det virkelig med Grund antages for saa utroligt, om en saadan Sjæl ikke blot ingen Betænkelighed følte ved at bele Tro med

de Millioner Menneſter, ſom Alle ere enige om hvad de troe, og hvorledes de troe det, men i denne Enighed finde en Garanti, ſom aldeles fattes der, hvor der er en uafslædlig Fluctuation i Meningerne om de evige Ting? Og er det ikke derhos tillige ſaa ægte Menneſkeligt, at glædes ved at forene denne Overbeviisningens Tryghed med Hjertets høieſte Kjærlighedslyfte?

Vi appellere med Henſyn til Svaret paa dette Spørgsmaal til de Følelſer, hvormed ethvert ærligt og oprigtigt Menneſte bedømmer ſaadanne Forhold. Enhver, der ikke ſtruer ſig op i en eensidig og indbildt Begeiſtring for en Selvfornægtelſens Heroisme, ſom han for ſit eget Vedkommende vilde betakke ſig for, vil finde Paſtor Virkebal's „Drøftelſe“ af dette alvorlige Spørgsmaal aldeles forfeilet, efterſom det allerede falder meget vanſteligt at troe paa den foregivne Alvor i al denne Beſkyrmring for Hø. tgl. Høiheids ſjælelige Tilſtand, og for den kongelige Families „virkelige Vel“! Thi vel har Hr. B. allerede forlængſt baade ved ſin bekiendte Forbøn for Hs. Majeſtæt, ſine ſenere „djærve Ord paa Thinge“, og ikke mindſt ved ſine deeltagende Duſter for Kongen og den kongelige Familie i ſin Ladepreſbiteren lagt ſin „virkelige Troſtab*)“ mod Hs. Majeſtæt“ paa en ſaa karakteriſtiſk Maade for Dagen, at han aldrig havde behøvet at fremhæve dette

*) Hr. B.'s Slutningsforſikkring („Jeg veed, at jeg har ſkrevet dette med virkelig Troſtab mod Hs. Majeſtæt Kongen og mit Fædreland“) klinger nemlig, ſom Finale paa den pompøſeſte Composition for tyrkiſk Muſik, ſaa beſynderlig — paa een gang mat og tør-comiſt, at man uvilkaarlig kommer til at tænke paa Arvs bekiendte Forſikkring til Rejsbetjenten i „Jean de France!“

Ord; men Totalindtrykket af det Hele maa, trods alt dette, ikke bestemindst blive temmelig uheldigt for Hr. B., hvor nødig man end vil betvivle den gode Mening med hans ilde sammenhængende Ordskvalder. Forsaauidt han nemlig indirecte i sine to udgivne Prædikener i høitflvende Talemaader selv priser sin christelige Høimodighed, ved at lønne den Uret Hs. Majestæt skal have tilføiet ham med Forbøn og kjærlige Ønsker, fortjener det Paastjønneelse, at han i sin sidste Udtalelse factist har gjenkaldt en meget anstødelig Øttring i sin Afstedsprædiken, i hvilken han udtalte de Ord: „vi kan endnu ikke elske Danmarks Konge som Konge;“ han har nemlig her givet et Beviis paa, at han er vendt tilbage til den christelige Hovedgrundsætning, han aldrig noget Dieblif burde have forglemt; han elsker nemlig nu Kongen baade som Konge, som Familiefader og som Menneſte! Men der er en anden Omstændighed, der i høieste Grad giver baade Alvoren i Spørgsmaalet og det formentlig Belmeente i Henſigten dermed en for Hr. B.'s Forſtand og moralske Taft høit uforbeelagtig Tvethighed, og hvorpaa vi atter troe i fuldeſte Maal at turde anvende hans foranførte egne Ord, om „Ting ſom kun behøve at nævnes, at ſtilles frem uden Pynt og Skjul, ſom de virkelig ere, for at finde deres retfærdige Dom“. Vi ſtulle tillade os en nærmere Forflaring angaaende dette Punkt, ſom vi med Glib have gjemt til Slutningen, forbi deri Alt det ſamler ſig, ſom uigjenkalde- lig fælder den retfærdige Dom over den heromtalte Demonſtration.

Opſaſter man nemlig det Spørgsmaal, hvad Paſtor B. fornuſtigviis kan have tænkt paa at udrette med ſin Drøftelſe af dette Anliggende, da kan hertil ikke ſvares Andet,

end at han — der jo staaer i den Formening, at „inderlig Belymring baade for Brindsessens, Kongehusets og Danmarks Vel“ udelukkende er Bevæggrunden til hans Optræden — maa have tænkt sig den Mulighed, at han kunde bevæge Hds. fgl. Høiheb Brindsesse Dagmar til at opgive den Beslutning, han stiller som et for hende selv og for Fædrelandet skjæbnesvangert og for en Mennefs-sjæl farefuldt Skridt. Vi have i det Foregaaende hentydet til det Batteredige i, at Hr. B. for Alvor skulde have troet paa Muligheden af, at hans salvesfulde Declamation skulde formaae vort Kongehus til at trække sig tilbage fra Familieforbindingen med det russiske Kaiserhus, saafremt denne allerede var, om ikke en udbortes, saa dog en indvortes „fuldblyrdet Kjendsgjerning“, og dette sidste, ja i det mindste noget Mere forudsætter han jo, ved at troe paa Rigtets Sandsynlighed. Vi have udtalt vor velgrundede Tvivl om, at enten den alvorlige Spørger selv eller noget andet Mennefs, der er ved sin sunde Fornuft, for Alvor kunde tro paa en saadan Mulighed. Men det vi her udelukkende skulle tale om, er den anden Mulighed, der i det virkelige Liv falder sammen med denne, nemlig at Hds. fgl. Høiheb skulde forandre sin Beslutning med Hensyn til den græsk-katholske Tro. Vi bede vore ærede Læsere i denne Henseende at erindre sig, at Hr. B. her aldeles fortier en meget væsentlig Omstændighed ved denne Sag, idet han forbylger, at her ikke er Tale om et begyndende Forhold til en anden Religionsform; men om en Beslutning, der, som vi i det Foregaaende have bemærket, hvis den overhovedet er tilstede, forlængst maa være fattet, nemlig ved Hds. fgl. Høiheds Forlovelse med den afbøde Storfyrste. Man har vel da Grund til at

spørge ethvert alvorligt Menneske, der ikke vilde være istand til, hensynsløst at benytte et Anliggende, der angaaer et andet Menneskes Samvittighed og Sjælefred, som Middel til at røre op i den offentlige Stemning, for atter ved det saaledes fremkaldte Røre at skabe nye Midler og Muligheder i en saadan Agitations, i saadanne Partiformaals Interesse, som de ere, hvorpaa Hr. B. synes at have givet sin hele Eksistens til Indsats, — man har da vel nu god Grund til at spørge, hvad Meningen under disse Omstændigheder kan være med den Alarm, han maa have tænkt sig Mulighed for at fremkalde? Thi vi sige det ubtrykkelig, tiltrods for Hr. B.'s modsatte Forsikring, og sige dette fornemmelig i Faveur af hans Charakter: saafandt han endnu er ved sin Forstands fulde Brug, kan han ikke for Alvor have tænkt sig en Mulighed, som han maatte være bindegal for at kunne troe paa! Han kan aldrig, sige vi, have troet, at den tgl. Familie kunde ville betroe sig med Tillid til hans skriftfaderlige Raad og sjælesørgerlige Formaninger og Advarsler, og i Henshold til dem gjøre om hvad der eengang er gjort og besluttet! Men, maa den sunde Menneskeforstand have sagt ham, hvad ethvert aandelig ædrueligt Menneske i saadanne Tilfælde instinctmæssigt skjønner, hvad maatte man da bømme om hans Tænkemaade og Hjertelag, saafremt han virkelig skulde have tiltroet sine skvaldbrende Ordstrømme den Virkning, at Prindsessen, efter en hendes hele indre Tilværelse gennemgribende Krisis, bedøvet og forvirret ved hans falske Beltalenhed og perfide Ordgyderi, geraade i Tvivl og Samvittighedsstrupler? Vi have derfor, som ovenfor antydet, ingen anden Forklaring, end Hr. B.'s falske fantastiske Opffruethed, hans Indbildning om det

Hensigtsmæssige for den Sag han tjener, ved at rode om og røre op, om Declamationens absolute Værd, selv om den er nok saa virkningsløs, nok saa ubetimelig! Thi, saafremt det maatte erkjendes for en afgjort Sag, at den paagjældende høie Person eengang af Grunde, der have været afgjørende for hendes Overbeviisning, og have grebet dybt ind i hendes hele Tilværelse, har gjort hiint for hende bethdningsfulde Skridt: hvad maatte man da kalde det, forudsat, at Hr. B. vidste hvad han gjorde, og forudsat, at han virkelig troede sig istand til at gjøre en „Menneskejæl“, der i denne Henseende har gjort sit Valg, tvivlsraadig og vakkende i dens Overbeviisning, — hvad maatte man da kalde en saadan ubuden, en saadan overvældende Paatrængenhed af en aldeles uvedkommende Person, der ikke har det allermindste enten indre eller ydre Kalb til at optræde som Samvittighedsdommer? Vi kunde, dersom vi vare istand til at troe, at en saadan Indblandings Bethdning og mulige Følger vare Vedkommende klart bevidste, ikke finde andet Udtryk for et saadant forceret Forsøg paa at vække Tvivl og Betæneligheder, end at det i Ordets sande Forstand vilde være et satanisk Raad, der tilmed, objectivt taget, var et Skjul for hylfelseske Demonstrationer, der benyttede en „Hjertesag“ som Paastub og Middel for Parti-Egoismens kolde Beregninger.

Men dette Skin maa dog kaldes uheldigt for den der puffer saa stærkt paa sin Qualification som en „virkelig“ og „ret Sjælesørger“. Ikke blot at tillade sig en Abfærd, hvis Umenneskelighed og Hjerteløshed klæder meget ilde, naar man ganske særlig gjør Profession af at udgyde Ordstrømme om det Menneskeliges og

Helligdomme; men endog at befatte sig med Belærelser og Raad, hvori man uvilkaarlig fornemmer en ond Aands uhyggelige Indskydelse!

At Hr. B.'s Agitation angaaende denne Sag iøvrigt aldeles har forfeilet sin Virkning, derpaa troe vi at see et utvetydigt Beviis i den Vigejhlbigheid, hvormed hans Artikel er bleven optagen; vi see heri et glædeligt Tegn paa den offentlige Sammelighedsfølelse hos den bedre Deel af Folket, der, tiltrods for den Uklarhed, der hersker i de almindelige Forestillinger om saadanne Anliggender, instinctmæssig vender sig bort fra den Slags Drøftelser, om maaskee end Mange i det første Dieblif have beundret en saa pompeus Præstation. Saa glædeligt nu dette i og for sig er, og saa gavnligt og belærende det i en vis Henseende kunde være for Hr. B., om hans Alarmraab løb som en Røst i Orkenen, om hans Ord faldt døde til Jorden, og hele det tilsigtede Røre, kvast i Jødselen, blev begravet i fuldkommen Tausshed, saa have vi dog fundet det hensigtsmæssigt at ledsage Prologen til det heldigviis udeblevne Spektakelstykke med en Epilog, der kunde tjene til Orientering for de Mange, som under det forvirrede Indtryk, de have modtaget af hiin plumrende Ordstrøm, have befundet sig i Forlegenhed med Bedømmelsen af dens Mening og Hensigt. Vi ansee et saadant orienterende Bink for en Pligt, der kræver sin Ret af den, der føler sig istand til at efterkomme den. Tausshed var vistnok det bedste Svar, naar Sagen var klar i sig selv, naar Ingen kunde være i Tvivl om, hvad det gjaldt om; thi vi for vor Deel have med største Ubillie grebet Pennen i en Sag, der saa ømsindtlig maa berøre vor Kongefamilie. Men Forargelsen er nu eengang givet, og det hele Spørgsmaal

maa nødvendig være meget uflart for de Fleste, og dermed troe vi vor Drøftelse deraf tilstræffelig motiveret, idet „Answaret“ og „Skylden“ for at vi have bragt dette Anliggende i fornøjet Erindring, ubestridelig bliver Hr. Birkedals, om han og i andre Henseender skulde ansee sig beføiet til at skyde begge Dele over paa Andre!

I nøie Forbindelse med det hele Virvar i Henseende til Begreberne Sandhed, Christen Tro, lutherst og græst-katholst, hvori den strænge Bodsprædikant har omhyllet alle enkelte Dele af det heromhandlede Spørgsmaal i tykke Støv- og Taagestøber, staaer endelig den Maade, hvorpaa han bringer „Udsættelsen af Prindsessens Confirmation i vor Kirkes Tro“ under Omtale. Man skulde nemlig troe, at Hr. B. lagde en særegen Vægt paa denne Handlinges christelige Betydning, efterfom han netop benytter dens Udsættelse ikke blot som et factist Beviis for Sandsynligheden af den Begivenhed, hvormed han allarmere Publicum, men kjendelig nok tillige som et anstødeligt Vidnesbyrd om Utrofasthed mod den lutherste Fædrefirkes ærværdige Traditioner. Han maa, hvad dette Punkt angaaer, i utilbørlig høi Grad gjøre Regning paa Publicums Glemsomhed; thi det har jo længe været tilstræffelig vitterligt for Alle, hvad Confirmationen til daglig Brug gjælder for indenfor Krebsen af de frikirkelige Venner, at denne Handling med andre Ord for nogle Aar siden var et staaende Thema for deres vrøblevorne Discussioner, og under disse behandledes med en ganske udsøgt Ringeagt, som uforenelig med Friheden og Frivilligheden, uden hvilken man fandt et saadant bindende Løfte at være et „umenneskeligt Samvittighedstyranni“. Ja, hvo erindrer ikke alt det Ordgghderi, der i sin Tid

fra denne Kant ødsledes paa Skilbringerne af Confirmations-
 trængens Bedrøffethed, og nu, da dette formoden-
 lig antages at være glemmt af de Fleste, eksperimenterer Hr.
 B. med Confirmationsforpligtelsen i Retning af Ter-
 rorisme, idet han gjør Publicum opmærksom paa dette
 formeentlig forargelige Exempel, der gives af Landets første
 Familie! Er Confirmationen saaledes, som der tidt nok
 er forkyndt af Grundtvig og hans Venner, en reen bor-
 gerlig, af den verdslige Ørrighed anordnet Hand-
 ling, som, forsaavidt den tillægges kirkelig og kristelig
 Betydning, maa erklæres for at være i kristelig Hen-
 seende absolut forkastelig paa Grund af Ufrivilligheden,
 da synes det at vidne om en ubetinget forbømmelig indre
 Usandhed og Træbskhed, at denuncere Mogensomhelst, der
 upaataalt kan dispensere sig fra en saadan Handling! Er
 et saadant tvungent Løfte, som det ofte nok er sagt,
 umenneskeligt, da kalde vi det diabolisk eller i det
 mindste høist uchristeligt, at the til moralske Trængs-
 midler, for at paanøde Andre hvad man selv ringeagter
 og forkaster! Vi minde her den veltalende Samvittigheds-
 thran om en af hans hypperste Forcer: „Et Brud paa det
 Menneskelige er ogsaa et Brud mod det Christelige“, og
 benyttte denne Leilighed til at gjøre ham opmærksom paa,
 at den der i religiøs Henseende gaaer en anden Wei end
 den der for hans Tribunal stemples som den eneste rette,
 ikke just nødvendig er stillet ligefor det Alternativ — at være
 ledet „enten af verdslige eller falske aandelige Grunde“!

Hermed lade vi da saa Hr. Birkebal fare med al
 hans ilde anbragte Følsomhed for vor Konges Datter og
 hendes kongelige Forældre; vi vilde ønske, at vi med ham
 kunde føie til „og endda bevare Haabet“. Ja, hvor gjerne

vilbe vi ei dette sidste, men vi tilstaae aabenhjertig, at dette falder os, menneskelig eller naturlig talt, meget vanskeligt; thi, er end et saa totalt Brud med al Sandhed og Naturlighed ham'not saa ubevidst, saa finde vi dog just en saadan sjælelig Tilstand, hvorefter et saa gjennemgaaende Hykleri kan offentlig præsentere sig som et Beviis paa det „Storflaaede“, „Eble“ og „Ærlige“ i Tanke og Udsærd, vi finde et saadant Selvbedrag høist sørgeligt og betænkeligt, og vi kunne paa Hr. B.'s Vegne ikke finde anden Trøst, ingen anden Udsigt for det Haab, vi saa inderlig gjerne ville bevare, end at gjøre med ham, som han gjør med Kongedatteren: at „lade ham fare og overlade ham til Guds Naade“. Vi tilføie med Hr. Birkedal, blot med en lille Forandring*): „Gud slippe ikke den gamle strøbelige og syndige, men dog ærlige Præstermand i Ublændigheden“**), vi mene — i denne, som vi haabe, foreløbige Ublændighed fra Sandheden!

Ligesom den folkelige Drøfters Uvidenhed om Alt hvad der angaaer den græsk-katholske Kirke, eller med andre Ord om det Anliggende, hvorom han netop har paataget sig at belære Publicum, foranledigede os til i det Foregaaende at omtale denne Kirkes Tilstand i Tiden før Reformationen, navnlig i de mærkelige Perioder, i hvilke den baade fjendtlig og forsonlig kom i Berøring med den vestlige Christenhed: saaledes troe vi, at det vil være af Interesse for alle Læsere, som have stjæntet denne Sag deres Opmærksomhed, at erfare noget Nærmere om den græske Kirkes Tilstand efter

*) Hr. B. siger: „Gud slippe ikke den unge Sjæl (nemlig Pds. tgl. Høiheid Prindsesse Dagmar) i Ublændigheden!“

**) Hr. B.'s Afsædsprædiken.

den store Katastrofe i Aaret 1453, da Constantinopel, fjorten Aar efter den senere igjen mislykkede Forsoning med den romerske Kirke, blev erobret af Tyrkerne. Vi have den særlige Foranledning til en kort Meddelelse desangaaende, at, dengang da Hds. kgl. Høihed Prindsesse Dagmars Forlovelse med den afdøde russiske Storfyrste for henimod et Par Aar siden blev omtalt i Pressen, en Artikel i et af vore Dagblade, der var underskrevet: „En Theolog“, søgte at berolige visse ømme Samvittigheder, der ligesom Hr. B. følte sig foruroligede af deres Pietet for „Fædrekirken“, med den Ophævelse, at der ikke skulde være synderlig Forskjæl paa den lutheriske og den græske Kirke i Henseende til Læren, samt at der endog i sin Tid var pleiet „meget interessante Underhandlinger“ om en Forening af begge disse Kirkesamfund. Saa meget det nu imidlertid ogsaa har været os om at gjøre, at berolige alle for Religionen virkelig bekymrede Gemytter, og trøste alle dem, der af virkelig Deeltagelse for vor unge Kongebatters Sjælefrelse, saavelsom af virkelig Kjærlighed til hendes kongelige Forældre have følt sig forstemte og ængstede for Prindsessens Fremtid; saa meget det end har været os om at gjøre, at fjerne alle Skrupler fra denne Deel af vore Landsmænd: saa skulde vi dog Sandheden at gjøre det ærede Publicum opmærksomt paa det høist Uefterrettelige i hiin Theologs Velærelse. Thi, hvor god en Ting det er, at have Noget at trøste og berolige sine Medmenninger med, saa maa det dog erkjendes, at al Trøst, der ligger udenfor Sandheden, er værre end slet ingen; men den ærede „Theolog“ var her netop saa mærkværdig uheldig, at han bygger sin beroligende Erklæring paa en vitterlig historisk Usandhed, som dog, besynderligt nok, ikke en

eneste anden Theolog dengang fandt sig foranlebiget til at modsiges. Vi skulle desaaarsag tillade os en kortfattet Fremstilling af de herhenhørende virkelige Facta, og overlade da Læseren selv at dømme.

Efterat den vesteuropæiske Christenheds Interesse for Forholdet til den østerlandske Kirke allerede havde faaet et Dødsstød ved Constantinopels Erobring, eftersom den deraf følgende nedværdigende politiske Ufrihed og Undertrykkelse tillige havde medført den religiøse Selvtændigheds Undergang; efterat dernæst den ved Reformationen fremkaldte Bevægelse endnu yderligere havde afdraget Vesterledens Opmærksomhed fra den østlige Kirkes Udvikling, og givet den fuldt op at gøre med at varetage dens egne Anliggender, synes det, som om den græske Kirkes Forstandere, efterat have overstaaet de første bedøvende Virkninger af Halvmaanens despotiske Terrorisme, følte Trang til at gøre sig bekendte med Forholdene i Tyskland, der jo var Arnestedet for den store kirkelige Krig, hvorefter man dengang i Østen havde meget uklare Forestillinger. Patriarchen Josphat II. (1555—1565) sendte da i dette Viemed en Theolog til Wittenberg for at indhente Underretning om Protestantismen. Men dette Hverv var ikke nogen let Sag at efterkomme; thi netop i denne Periode (efter Luthers Død 1546) havde den theologiske Uenighed, hvis aabenbare Udbrud kun hans mægtige Personlighed hidtil havde formaaet at undertrykke, allerede i flere Aar fremmanet en saa lidensfabelig Kamp om ethvert Punkt i den kristelige Være, at man hører Alle paa den Tid, der i Nærheden vilde betragte, og fra et upartist Standpunkt reflectere over Begivenhederne, klage over, at de overalt kom i Conflict med forblindede Partimennester, der alle

hadede og forbømte hverandre, og fattede bittert Nag til enhver Udenforstaande, der ikke deelte deres Partimeninge *).

Saaledes gik det ogsaa den ulykkelige græske Theolog (Demetrios Mysios). Alle Partier og Partimennester omklamrede ham som deres Mand, og han var ikke bleven klogere ved sin Afreise, end han var ved sin Ankomst. Tilslidst erobrede dog Melancthon (som den højeste Autoritet) ham og forærede ham en græsk Oversættelse af den augsburgske Confession, idet han tillige medgav ham et Brev til Patriarchen, hvori han forsikrede denne om, at Protestanterne holdt fast ved den h. Skrift, ved de gamle oekoumeniske Synoders dogmatiske Beslutninger, samt ved den græske Kirkes store Væresædres Opfattelse af de christelige Troessandheder, og at de afstøede alle tidligere fjætteste Bildfarelser tilligemed de af uvidenbe latinste Munkes opfundne overtroiske Værdomme og Gudstjenester; Patriarchen maatte derfor ikke laane Øre til de onde Rygter, der vare udbredte om Protestanterne. Dette Brev gjorde imidlertid et meget ubehageligt Indtryk paa Patriarchen, der ikke kunde forlige enten den augsburgske Confession eller M.'s Forsikring om Overensstemmelse med de græske Kirkesædres med sit Kjendskab til de sidste. Han svarede derfor slet ikke paa dette Brev.

Ligesaa lidt som vi nu ere istand til at see noget Interessant i denne Forhandling, ligesaa lidt kunne vi begribe, hvorledes hiin „Theolog“ har kunnet komme paa den Tanke, at den græske Kirkelære ikke skulde være synnerlig forskjællig fra

*) Vi erindre her om de forbittede Interimæstribigheder, om de synergistiske, Majoristiske og Osiandristiske Partikampe, hvori den skarpe Modsætning mellem Luthers og Melancthons Læreform fremtraadte.

den lutherſke, medens han tydelig nok indirecte betegner Forſkjællen mellem den lutherſke og romerſt=katholſke Være ſom gjennemgribende. Vi erindre her Læſeren om hvad vi ovenfor have udtalt ſom en verbenskeſjendt Kjendsgjerning, at den græſke og romerſke Kirkes Være i alt Væſenligt er een og den ſelfſamme. Men vi kunne endnu mindre begribe, hvorledes hiin kundſkabsrige Theolog har kunnet finde Reſultatet af en ſenere Forhandling angaaende ſamme Sag — ifald han har kjendt den — intereſſant for den lutherſke Kirke og for lutherſke Vandsmænd. Hiſtorien beretter nemlig, at henimod tyve Aar ſenere foranledigede denne førſte fra den græſke Kirke udgaaede Tilnærmelſe — der imidlertid, ſom vi have ſeet, endte med ſtore gjensidige Miſforſtaaelfer — at et Par meget lærde Theologer ved Univerſitetet i Tübingen, nemlig Jacob Andreä og Cruiſius, forſøgte nye Underhandlinger med den daværende Patriarch Jeremiaſ II. Diſſe Forhandlinger udſpandt ſig til en ſyvaarig Correſpondence (1574—1581). I et meget udførligt Svar paa flere modtagne Breve erklærer Patriarchen ſig her i meget ſtærke Udtryk mod den lutherſke Hovedlære om Retſærbiggjørelſen af Troen alene, ſaavelſom mod den Mening, at der kun er to Sacramenter. Han finder diſſe Værdomme at ſtaa i aabenbar Strid med den gamle Kirkelære, ligesom han i Forkaſtelfen af Helgenpaakaldelſen og Munkelivet ſeer et formaaſteligt Brud med den tidligere Kirkes Bedtægt og Praxis. Han erklærer udtrykkeligt, at i Alt dette havde den græſke Kirke til alle Tider lært overensſtemmende med den romerſke, og anklager de lutherſke Theologer for Uredelighed i Fremſtillingen, og for at lægge forſættelig an paa at føre ham bag Lyſet, ligesom han pttter

sin Fortrybelse over den fornærmelige Forudsætning, at han skulde være saa uvidende om den gamle Kirkelære, at han kunde lade sig vilblede ved en saa forvansket Fremstilling.

Situationen i Tyskland var dengang saaledes — det var under de heftige Stridigheder, der gik forud for Concordieformlens Indførelse — at det maatte ansees for en stor Binding for det Parti, hvortil de heromtalte Theologer hørte, om de ved en Union med den græske Kirke paa eengang kunde optræde med en knusende Overmagt ligeoverfor deres nærmeste kirkelige Modstandere (de forskjællige i andre Henseender indblyrdes uenige Fractioner, der modarbejdede Concordieformlens Indførelse) og ikke mindre ved dette Forbund imponere den romersk-katholske Kirke*). De Tübingiske Theologer lode sig derfor ikke afskrække ved Patriarchens nærgaaende Brev, men vedbleve deres Forsøg paa at overbevise ham om Rigtigheden af deres tidligere Paaastande. Ja, dette theologiske Parti hængte med en saadan Vidensfabelighed ved den Tanke, at kunne op-

*) Den ovennævnte Jacob Andreä var nemlig Forfatter til det første Udkast til den omtalte Eendragtighedsformel (formula concordiae) og saa at sige Sjælen i de mæisommelige Bestræbelser for at tilveiebringe Enighed mellem de forskjællige Partier i den lutheriske Kirke, hvis Uenighed i en lang Række af Aar havde demoraliseret baade Geistligheden og Befolkningen. Den Evang, som Regjeringsmagten anvendte for at understøtte dette Forhavende forenede imidlertid kun alle Partier til fælleds eendragtig Modstand derimod, og til fælleds Had til alle de Theologer, der havde befordret denne Foranstaltning. Saaledes kan man let forklare sig den Vedholdenhed, hvormed hine Theologer forfulgte deres Maal i Henseende til en Union med den græske Kirke.

naae en Union med den store østerlandske Kirke og saaledes optræde som en theologisk og kirkelig Stormagt i Vesteuropa, at ikke mindre end elleve Würtembergske Theologer forenede sig om et Stormløb paa den ubøielige Patriarch, uagtet denne i sit sidste Brev til de to første, der havde bragt Sagen i Gang, havde bedt sig forstaaet for deres „besværlige“ Correspondence om denne Sag, og ladet flere af deres Breve ubesvarede. De Elleve vedbleve desuagtet i flere Aar at skrive, uagtet den uforbederlige Patriarch ikke besvarede et eneste af deres Breve, og Crusius gik endog saavidt i sine Forsøg paa at omvende den græske Kirke til Lutherdommen i dens ved Concordieformlen canoniserede Skikkelse, at han, da alt Haab var ude med Hensyn til Patriarchen, med stor Møie besørgede græske Oversættelser af tyske Prædikener, som bleve tilsmuglede forstjællige Medlemmer af den høiere græske Geistlighed, for at bearbejde dem for lutheriske Sympathier; men Alt forblev uden Virkning! En græsk, i Jerusalem afholdt Synode omtaler næsten hundrede Aar efter disse Begivenheder med stor Indignation den „uforskammede Paatrængenhed, hvormed de Tübingiske Tilhængere af den lutheriske Forrykthed“ i sin Tid havde forsøgt at føre den rettroende Kirke bag Lyset med Hensyn til Kirkesædrenes Være.

Vi ere som sagt ikke istand til at see noget videre „Interessant“ for den lutheriske Theologi i disse Forhandlinger, og ligesaa lidt i dem, som den reformerte Kirke, af samme Grund som den lutheriske, med langt større Held og praktisk Virkning førte i Begyndelsen af det næste Aarhundrede. Anledningen hertil gav Kyrillos Lukaris, der havde studeret i Padua og en Tid lang opholdt sig i

Genf. Allerede som Patriarch i Alexandrien havde denne Mand, der var betagen af en fanatist, til Afguderigrænsende Beundring for Calvin, knyttet Forbindelse med den ivrige Calvinist, Cornelius van Hagen, hollandsk Gesandt i Constantinopel, saavel som med hollandske og engelske Geistlige, navnlig med Erkebiskoppen af Canterburh, i det Niemed at calvinisere den græske Kirke. Han sendte tillige en ung Græker først til England, og derefter til Tydskland, for at studere reformert Theologi, og corresponderede med flere hollandske Statsmænd. Men det var dog først som Patriarch i Constantinopel (efter 1621), at han aabenlyst virkede for hiint Formaal, der, saasnart det blev almindelig bekjendt, fremkaldte Protester og Anklager, og paadrog ham endog en kort Tids Fængselsforviisning. Det lykkedes imidlertid den intrigante Mand snart at komme tilbage i sin gamle Værdighed. Vi bemærke her i Forbigaaende, at omtrent tyve Aar før Ahrillos blev Patriarch i Estp., havde hans næstforegaaende Forgænger for Alvor forhandlet med de romersk-katholske Missionærer af Jesuiterordenen, som vare stationerede i Estp., om en Gjenforening med den romerske Kirke; men disse Bestræbelser bleve uden Betydning, da R. senere udvirkede Jesuiternes Vortsfjernelse, for uforstyrret at kunne fremme sine Reformationsprojecter. Da han siden i disse gif saa vidt, at han endog gjorde et Forsøg paa at udbrede en i det græske Sprog oversat calvinist Troesbekjendelse eller Fremstilling af den kristelige Lære, da tabte Folket Taalmodigheden med Patriarchens vilbledende Spidsfindigheder, og Geistligheden forargedes over, at han havde povet at udgive sine Privatmeninger for Kirketro, og forspildt den græske Orthodoxies ældgamle hidtil uantastede

Hæder. Enden paa det Hele blev, at en Synode i Constantinopel dømte Akrillos at være skyldig i Hæresie, og Sultanen meente samtidig hermed at have opdaget et forræderst Complot imod sin Throne, som R. skulde have lebet. Han blev derfor qvalt og hans Liig kastet i Bosporus.

En saadan Ende fik Forsøget paa at indføre Calvinismen i den østerlandske Kirke, eller paa at reformere den græske Kirke overensstemmende med calviniske Grundsatninger. Foraaavdt den ærede Theolog efter sin Terminologi mulig ogsaa skulde finde disse sidste Forhandlinger og Begivenheder „meget interessante“, da skulde vi ikke trættes med ham om en saadan Smagsag; vi tør vel i det mindste antage, at han og alle Andre ville være enige med os i, at det Interessante for Patriarchens Bedkommende ubestridelig var af en heel bedrøvelig Bestaffenhed. Saa som imidlertid Vren dog vel maa ansees for at udgjøre en integrerende Deel af det Interessante ved Foretagender af en saadan Bestaffenhed, maa Udbøttet af disse Anstrængelser for begge de protestantiske Confessioners Bedkommende dog ubetvivel erkjendes for meget tvivlsomt! To senere Synoder i Constantinopel og Jerusalem (1638 og 1672) fornyede Anathemet over Akrils Hæresi, og Erkebiskoppen af Kiew, Petrus Mogila, affattede en Troesbekjendelse, der blev understreven af et stort Antal græske Prælater. Denne Bekjendelse fremhæver bestemt det uforandrede og uforanderlige Grundlag for den græske Kirketro og dennes Overensstemmelse med den latinske Kirkes Troeslære.

Uagtet den Kulde, der var indtraadt imellem begge de katholske Kirker, fortsattes dog bestandig i mindre Stil

Unionsbestræbelserne, forsaavidt der hyppig fandt Overgange Sted fra den græske til den romerske Kirke. Vigesom den lærdeste af alle græske Theologer paa Florentinerconciliet, den Mand, hvem den der tilveiebragte Forsoning væsenlig skyldtes, Vesharion, uvillig over at see Frugten af al sin Møie strande paa Nationalfanatismens Agitationer, gik til Italien og blev romersk-katholsk — hvilket jo forresten var en nødvendig Conseqvent af hans Standpunkt paa Conciliet — saaledes var i Slutningen af det sextende Aarhundrede den lærde Leo Allatius een iblandt de mange Grækere, der fuldentde deres theologiske Udbannelse i Rom, og traadte over til den romerske Kirke*).

Vore ærede Læsere ville uden tvivl ikke ansee ovenstaaende korte Overblik over den græske Kirkes Historie efter den definitive Afstillelse fra den latinske i Midten af det femtende Aarhundrede for at være det af Hr. B. i et Dagblad opfaste og med saa utilbørlig Overfladiskhed behandle alvorlige Spørgsmaal uvedkommende. Thi Spørgsmaalet er efter vor Formening meget alvorligt, ikke blot for den nærmest paagjældende høie Personlighed, men for alle dem, der kunne være udsatte for at lade sig vilde af den bedøvende og forvirrende Støi, som den offentlige Skriftefader giver til Bedste, uden at nogen

*) Denne Theolog har i et lærd Værk godtgjort begge Kirkers fuldkomne Enighed i Troeslæren. Sin grundige Kjendskab til den kristelige Oldtid, og sin Sikkerhed for, at hiin Enighed i Opfattelsen af den kristelige Aabenbarings sandhed lader sig paavise igjennem alle Aarhundreder, har han lagt for Dagen i et lærd Værk af 1648 („De ecclesiae orientalis et occidentalis perpetua consensione“) som en Apologi for sin Overgang.

Menneskejæl vil være istand til at opbage noget fornuftigt eller langt mindre noget virkelig kristeligt Diemed dermed. Vor Bevæggrund til at bringe de sidstomtalte Facta i Erindring sees let at være den, at den græske Kirke aldrig nogensinde før er bleven bedømt paa den ligesaa uforstamme, som usandfærdige og uchristelige Maade, hvorpaa Hr. B. tillader sig at bedømme den, ved at udtale en saa afgjort Forkastelsesdom over den, at han vover at stemple de Millioner Mennesker, der bygge deres Salighedshaab paa denne Kirkes Tro og Vidnesbyrd, som Affaldne fra Sandheden eller fra den sande Christne Tro, og Beljendelsen af denne Tro som et „Frasald fra Sandheden eller som en Affigelse eller Afsværgelse af den Christne Tro.*)

De af os anførte Facta constatere saaledes, at baade den lutherske og reformerte Kirke have i tidligere Tider gjort de største Anstrængelser for at tilveiebringe en Union med den græske Kirke, og vi have ligeledes mindet om, at den anglicanske Kirke i det nys afvigte Aar 1865 har været meget stærkt optaget af Tanken om et storartet Foreningsforsøg ikke blot med andre protestantiske Kirkesamfund,**) men isærdeleshed med den græske, ja endog

*) For at Ingen skal troe, at vi overdrive Udtrykket, hidsætte vi følgende Ord af Hr. B.: „Jeg har i det Ovenstaaende tænkt paa en Sjæls Tilstand, hvor der virkelig er Christen Tro tilstede, og hvor man gaaer hen og affiger denne Tro, og uden Evang med fuld Bevidsthed sværger en for Sjælen fremmed Tro Lydigheid.“

**) Det vil endnu være i friskt Minde, at en anglicansk Geistlig i dette Diemed bereiste de tre nordiske Riger, samt at andre Agenter indlevede Forhandlinger med græske Prælater i Syd-

med den romerske Kirke. Man seer altsaa heraf, at Hr. B. og hans Værefader staae temmelig ene med deres Anklager for Christendomsfordreielse og Forstenelse, eftersom lutheriske og reformerte Theologer baade i ældre og nyere Tid endog med stor Videnskab have grebet og fastholdt Tanken om en Union med den østerlandske Kirke!

Vi tillade os imidlertid her at gjøre det ærebe Publicum opmærksomt paa, at det i grunden gaaer alle lutheriske Christne aldrig en Smule bedre end den græske Kirke, saa længe de høre til „Blandingsgodset“, og endnu ikke ere lutherisk-grundtvigiske eller, naar og hvor man tør sige det reent ud, aldeles ublandet grundtvigiske Christne. En saadan Appel som den, Hr. B. retter til Alle, der bære Navn af lutheriske Christne, denne Røgren for den store Masse af religiøs-ligeghlbige Mennesker med de rørende Phrafer om Fædrekirken, om den Tro man er født i og døbt til, den perfybe Anpriisning af det Herlige ved at være „en god lutherisk Christen“, den gjør vistnok god Tjeneste, hvor det gjælder om at angle Profelyter for Væren om Mundsordet! I enhver Situation, hvor det gjælder herom,*) og saalænge det gjælder herom, er man hyderlig liberal mod alle dem, man har Haab om at vinde; thi de behøve jo, som vi have seet, i Grunden slet ingen Ting at troe! Ligeoverfor Modstandere, som der

rusland og Rumænien, og at der ligeledes i f. A. i London er afholdt et stort Møde i dette Viemed, som ikke blot overværedes af et betydeligt Antal af den engelske Høiskoles første Prælater, men endog af den russiske Gesandt i London Grev Drloff og andre russiske Notabiliteter.

*) G. kalder dette paa det sidste Bennemøde meget betegnende: „at fatte, hvorom det gjælder“!

intet Haab er om at vinde, følger man derimod, i samme Grad, som de ansees for uforbederlige, den Taktik at knuse dem med Haansord. Saalebes maa man forklare sig denne Forening af intolerant Parti-Terrorisme og liberal Indifferentisme. Man beiler, med sthyldigt Hensyn til gamle Fordomme, til Alles Bifald, som man haaber at vinde for sine Tendentser, ved at kalde dem „gode lutheriske Christne“; thi man veed godt, at den store Masse, der hverken brøder sig om Luther eller Grundtvig, ikke blot ikke have noget imod, men i Grunden ret godt kunne lide at blive kaldte gode lutheriske Christne, naar de for saa godt Kjøb kunne blive berettigede til at skandalisere over andre Mennesker, der ikke i Religionsfager slaae sig til Ro med hvad man er født i og døbt til; Indifferentismen er nemlig, som vi ovenfor have sagt, i Grunden høist intolerant, og baade Hr. B. og hans Værefader med Flere ere, som vi have seet, Indifferentismens Propheete, og synes derfor i deres Hidsighed paa at vinde Popularitet og bringe deres despotiske Partidogme i Majoritet, at være vel orienterede i det Terrain, hvorpaa de manevrere!

En Deel af dette Publicum, nemlig den ældre Slægt, som sluttede sig til Grundtvig i de forlængst hendirundne Aar, da han fra et uklart og blandet, halvt statskirkelig-lutherisk, halvt katholsk Standpunkt bekæmpede falske Lærere og falske Værdomme, indbilder sig endnu at det „gjælder om“ at haandhæve „Christentro“ eller „den sande Tro“ i en bestemt Skikkelse, fordi dette unægtelig engang har været Tilfældet. Dette er en Følge af den ovenfor omtalte Taktik, hvoraaf den store Kirkefader altid har betjent sig — aldrig reent ud, klart og tydeligt at

udtale, at han opgav sine forrige Meninger, eller forlob den gamle Wei og svingede ind paa en heel ny. Vi bebreide ham ikke, at han aldrig før i den allersidste Tid har gjort eller ladet gjøre bitterligt, hvor han vilde hen; thi dette har han aldrig selv vidst. Han har altid trøgt stolet paa Anden og paa Fremtiden; den første har han jo i en lang Arrække appelleret til ligeoverfor enhver menneskelig udenfra kommende Anfægtelse; han har — upaatvivlelig i god Tro — meent at staae i et ganske særegent venstabeligt, ja næsten kammeratligt Forhold til Anden*) og alt Wandeligt under enhver Conflict med andre Menneskebørn, og hans Skjaldesyn gav ham jo et særegent Monopol paa Indblik i Fremtiden, og Sikkerhed for dens Medhold!

I denne Henseende fortjener den nærværende Tids Begivenheder, vi mene den birkebalske Krisis, den største Opmærksomhed; thi den er det længe forjættede Gyldeenaar**) frembringende Morgenrøde. Den ny selvmodsigende Theori om hver Fripræsts bedste Skjøn***)

*) Det var dengang; men efter Opfindelsen af Læren om „Mundsordet“ taler G. ikke meget om Anden; det heder nu for det meste: „Herren selv“! Denne Lære er „Lysen, som Herren selv har tændt“; det er nu Herren selv, der siger og gjør Alt!

**) „Vor Tid,“ siger Pastor P. Jønger paa Bennemødet, „er en Foraarsid til det Gyldeenaar, vi forvente.“

***) Vi tillade os herom at anføre et interessant Sted af hvad G. paa Bennemødet kalder sit Testament, som „ikke er skrevet med Pen og Blæk, men med Livsaande“. Vi bemærke forud, at flere Underafregninger af de paagjældende Ord ere foretagne af os: — — — „Lad derfor, mine Venner, ikke det Aften, som Verden vil paatrykke Eder, sidde paa Eder: at kalde Eder efter mit Navn; thi det er i Jesu Navn at alle Knæ

om Skriftens rette Mening og Hvermands Ret til at søge den Fripræst, hvis Skjøn herom tilsaler ham bedst, denne Theori har længe ligget færdig og ventet paa det beleilige Dieblif til at kunne proclameres. Den er født i Skjul og har udviklet sig i et Svøb, der var sammenspet af to nutilbogs meget yndede Stoffer, nemlig den ubundne Frihed i Henseende til Skjønnets om hvad man fandt tækkeligst at betragte som Sandhed og behageligst og lettest at komme tilrette med at leve efter, og — det Hjemlige, det Nedarbejde, de specifikt-danske Traditioner*), det, som

skal bøie sig, og som Alle skal bekjende til Gud Faders Ære; til ham har jeg samlet, efter ham skal vi kaldes, thi hans ere vi. De kan ikke forbyde Verden at kalde dem Grundtvigianere, ligesom den kaldte dem Lutheranere, som Luther kaldte til Herren, men lad det ikke sidde paa dem. Thi de, der lode Luther-Navnet sidde paa sig, havde nær tabt Kristen-Navnet. Naar derfor Nogen kalder os kirkelig efter Andre end Kristus, skal vi sige: Vi troe ikke andet til Salighed, end hvad der er bekjendt i Menigheden fra Slægt til Slægt, vi lægge Intet til og tage Intet fra; dette Troens Ord, hvorefter Paulus siger, at det troes til Retfærdighed og bekjendes til Salighed, holde vi os til. Hvorledes det skal troes og tales, for at det gamle Menneske kan afføres og det nye Menneske isøres, det er en Dplysnings-sag, som vi fremme paa det bedste; heri følge vi kun Grundtvig, ligesom Luther, saavidt vi skjønne, at han fulgte Anden og Skriften, og gjør kun ligesom han ingen Troesartikel for Menigheden af vor Dplysning og Skriftslogskab."

- *) Den geniale Prof. F. Hammerich gjør det danske Folk i sin Lortale over dets store Egenheder den Ære at sige om det: Bort Folk har ikke stærke Lidenheder, og ikke stærkt udprægede Mænd at opvise, det elsker især No og Magt. Og „vor gamle Lærefader“, som Pastor Jønger kalder Grundtvig

Dannemænds frie Skjøn stempler som den rette sanbe Christendom! Upaatvivlelig havde den gamle Lærefader anseet det for hensigtsmæssigst, at lade denne „ny Oplysning“ groe endnu i nogen Tid, i det mindste saalænge, at en fortsat længere Indøvelse ved Hjælp af Referater om gemhytligte Møde-Discussioner og under offentlige Smaadistribuer kunde gjøre Anstuelen endnu mere til vant og yndet, før man vovede et Forsøg paa at indføre den i det praktiske Liv. Men — Enhver af vore Læsere veed, hvem der er Skyld i, at den danske Kjærlighed til Ro og Mag leed en saa uventet Forstyrrelse, hvem der bærer „Skylden og Ansvaret“ for at man maatte til at handle, enten man vilde eller ei; at dette ikke var den af Hr. B. i saa bevægelige Ord omtalte folde „Døbningehaand“, der berørte ham saa uhyggeligt, da han, forunderlig nok, mindst tænkte paa en saadan Overraskelse; nei Enhver veed dog godt, at det ved opkommenbe Spektakler ikke er Ordenens Haandhævere, som ere Skyld i Collisionen, men at Skylden paahviler Spektakelmageren! Det bør til Begrundelse af vore Yttringer om hele denne Taktik ikke heller glemmes, at den gamle Lærefader i første Dieblif blev meget vred paa den af ham haanlig omtalte „afgaaende Politimester“, fordi denne fandt

vig, finder noget særegent elstværdigt i at „ligesom Danstjerne i deres gamle Hedenskab havde et eget Afguderit, og vilde selv tusind Aar efter Kristus ikke slippe det... saaledes har de endnu en Levning af samme Afguderit, thi de forgude deres eget Hjerte med Lyst til Ro og Mag og alle milde Følelser“. Næst at bemærke at de fremhævede Ord ere understregede af os, spørge vi ethvert ædrueligt og sædeligt Menneske, om han har seet Mæge til, Baas, til æfel, den sædelige Følelse oprørende Føllesmiger?

fig forpligtet til at befrie Hs. Majestæt for en saa mistænkelig Forbeholder, som Hr. B.*); det bør ikke glemmes, at hiin Kirkefaber, af hvis Ord og Idræt ikke blot Nordens men hele Christenhedens Fremtid skal være betinget, at han ved denne Leilighed fornægte sin for langt over en Menneftaalder siden udtalte Trufsel om Udtrædelse af Statskirken. Han har imidlertid vistnok forlængst forvundet baade Skrækken og Harmen over Forstyrrelsen; thi Alt er jo gaaet langt heldigere, end han sandsynligviis har tænkt. Doctrinen om Allemandsfjønnet's Absolutisme, eller „Mundordet“ som Principet for den fuldkomne Indifferentisme i Troessager har jo nu, uagtet den vistnok blev proclameret tidligere end Bestemmelsen egentlig var, gjort Lykke, den synes at være bleven godt optagen af „det lille danske Folks Lyft til Ro og Mag og alle milde Følelser“. Rigsdagsmænd ere komne i Bevægelse for at forsyne denne kjære Frihed med Lovlighedens Stempel, og en af denne Agitations dyrebareste Frugter: Foreningen for Frihed indenfor Folketirken, der vel alt i et Par Aar har været til, har for ganske nylig, under flere fremragende og beaandede Personers Auspicier, offentlig bebudet en mere energist Virksomhed. Møder holdes baade her og der i „den Virkedalske Sag“, som alt længe har været en staaende Rubrik i Bladene; kort sagt Alt synes at være gaaet fortræffeligt, langt over al Forventning! Der er nu ingen Grund for „den Gamle“ til at „træde ud“;

*) Vi og Mange med os have forundret os over den Apathi, hvormed det store Publikum i sin Tid modtog Beretningen om den Skandale, at tre Geistlige havde tilladt sig under en lidensabelig Bevægelse i den almindelige Stemning at benytte Forbønnen for Kongen som et Agitationsmiddel!

han idetmindste kan rolig blive hvor han er, og Hr. B. og hans Sognebaandsløvere maa see ogsaa. De kunne i det mindste endnu en Tid fortsætte den nedbrydende og opløsende Virksomhed, som ikke vilde have stor Betydning, naar den udgik fra et Parti, der stod udenfor Folketirken. Thi den Bestræbelse, fuldstændig at løse alle Baand, der betinge et mere omfattende religiøst Samfundsliv, kan kun føre til Maalet, naar den udgaaer fra selve Samfundets Medlemmer!

Saaledes er det allerede lykkedes den moderne Tids Kirkefader, paa en i Sandhed beundringsværdig Maade at føre sine ældre Venner, eller Vennerne fra den ældre Tid, der dengang beundrede ham udelukkende for hans formentlige alle andre kirkelige Notabiliteter forbunklende Christeligheds Skyld; det er lykkedes ham, umærkelig at føre disse ældre Venner til det ovenfor omtalte Standpunkt, hvorfra den ene Mening om Christendommen bliver ligesaa gyldig og berettiget som den anden, naar den blot har et Parti, der kan enes om den, og saa længe det behager deres frie Skjøn at enes om den! Det er lykkedes ham, dette vidunderlige, virkelig beundringsværdige Kunststykke, at faae en stor Deel ældre Geistlige til at glemme den uhyre Selvmodsfigelse, der karakteriserer hele den mangeaarige Udvikling — at faae ellers fornuftige og modne Mænd til at glemme, at hans tidligere Kamp mod Forfalskning af den Christelige Være ligeoverfor det her omtalte sidste Resultat af hans kirkefaderlige Reformationsbestræbelser var et aldeles uberettiget Angreb paa den Frihed, i hvis Navn han ikke blot senere, men allerede dengang da han angreb den saakaldte falske Være, havde dispenseret sig selv fra at være Ruthes

raner, samtidig med at han og hans daværende Med-
 strider Dr. Lindberg vedbleve med disse Denunciationer
 mod Andre, fordi de ikke vare gode lutheriske
 Christne! Det synes dernæst at være lykkedes den mo-
 derne Kirkesaber, at faae hele den nulevende Slægt til at
 glemme al denne Persibi, til at glemme, at han, der i mange
 Aar ikke har talt om Andet end om det Lys, Herren selv
 ved ham har tændt i Menigheden, og om de christelige nye
 Oplysninger, han alene kan meddele, at denne Kirkes
 høpperste Bærefader, aldrig offentlig har sagt et eneste Ord
 til Orientering i det Virvar, han har sammenvævet — at
 faae dem til at glemme, at dette dog i en saa alvorlig Sag
 var en simpel Fordring til christelig Ærlighed og Genfæl-
 dighed! Maae vi nu end tilstaae, at han ikke kunde
 dette, at han af indre Grunde, der med Nødvendighed
 knyttede sig til det System, han sig selv ubevidst har ar-
 bejdet paa at gennemføre, maatte sætte Alt paa at udvise
 og bølge disse uforligelige Selvmobsigelser, saa kunde og
 turde man dog forlange, at de ældre Geistlige, der
 have gennemlevet denne kirkelige Udviklingsperiode, burde
 have faaet Vinene op for en saa storartet literær Uredelig-
 hed, og bragt for Dagen, hvad aldrig endog de høist
 begavede Ophavsmænd til store og gennemgribende aande-
 lige Vilbfarelser selv ere istand til at see!

Men — er den ældre Slægt af denne Vennekreds
 bleven et Bytte for en saadan Blindhed og aandelig For-
 styrrelse, da er det intet Under, at den saakaldte Grundt-
 vigianisme ret er kommen i Flor blandt den yngre Slægt,
 der ikke synes at kjende det Mindste til Fortiden, og hvem
 man derfor ikke kan anklage for nogen Selvmobsigelse;
 thi de holde sig til „Anstuelser“ i dens sidste Skikkelse,

og denne er unægtelig saa let og lypstellig at komme tilrette med, at man ikke kan undres over den rige Høst, den kjendelig mere og mere vinder blandt denne Deel af vore Samtidige, over hvilke Tidsaanden og Modestrømningen udøver en særegen fortræffende Magt! Men just dette maa befindes høist mærkværdigt, og tillige — naar man afveier de Kriterier, som Fortidens Historie frembyder som veiledende Vink — meget misligt, at den grundtvigiske Retning nu for Tiden tiltaler Modesmagen, og navnlig ved en høist moderne Philosophs*) Bestræbelser er kommet i stigende Credit hos den studerende Ungdom, medens for en Menneſtealder siden hele den toneangivende Deel af Publicum med een Mund forbømte den som et Indbegreb af al Daarſkab! Forklaringen paa dette mærkelige Phænomen ligger nær for Haanden. Det er ikke den herſtende Smag, der er bleven det Mobsatte af hvad den var dengang; thi denne ſidſte er væſenlig altid den ſamme, men det er, ſom vi have paaſt, dens Object, der totalt har forandret eller forvandlet ſig. Dengang repræſenterede Grundtvig det poſitivt Chriſtelige, om end

*) Vi have ofte ſpurgt os ſelv, hvad Hr. Prof. Nielsen vil anbefale ſom berettiget i Henhold til hans nye Theorier om Magtbegrebet, og Subjectivitetsens Ret Henseende til Spørgsmaalet om hvad der er Sandhed — naar de grundtvigiske Doctriner om ikke lang Tid gaae af Mode! Han har i ſin Tid været Hegelianer, og ſlog derefter om og blev en begeſtret Tilhænger af S. Kirkegaard. Med Hensyn til denne ſidſte kom Profefſoren imidlertid ſnart til den Erkjendte, at han havde forregnet ſig med Hensyn til det at gjøre Effect. Han har nu ſlaaet ſig til Grundtvig og gjør indtil videre Lykke hos en Deel af det ærede Publicum. Vi raade denne Videnſkabsmand i Tide at ſee ſig for!

i en taaget Stillelse, og han angreb skarpt, og markerede bestemt det Uchristelige i den dengang herskende Modebetragtning af Christendommens Forhold til det reent Menneftelige og Naturlige, og derfor blev han af Modesmagens toneangivende Advocater overbænget med Forhaanelser. Siden den Tid han derimod har gjort sig tæffelig for Verden, eller er undergaaet den ovenfor omtalte Forvandling, og har gjort den store Opdagelse, at den allersublimeste Christendom er den, at alle Meninger, om „hvad Christdommen er“, ere ligegode, siden den Tid er Alt blevet anderledes: siden den Tid throner han som en Nationalgud, der er Gjenstand for Samtidens ærefrghtsfulde Cultus!

Det er altsaa Populariteten og de hensigtsmæssigste Midler til at vinde den, hvorom Alt dreier sig. Tiden er nu kommen, da G.'s Tilhængere, og deriblandt den holbe Pastor Virkedal forrest i Rækken, have løftet Sløret for de Tendentser, der saa længe skjulte sig bag de mysteriøse Doctriners Taagevæv, bag de gaadefulde Fremtidsspyners forblommende Anthdninger. „Den Gamle“ har ved sin Tausshed approberet alle de Galstaber, som i hans Navn udbasunes som Blomsten af Folkelykksalighed og Christelighed, og hans af overmæt Tilfredshed med de nærværende Tilstande og fremtidige Udsigter overstrømmende Ord paa hans sidste Møde med sine Venner, hans naive Selsforherligelse, der ret kommer i Berægelse ved at overrasses ved „Kvad om det Ord, der er lagt i hans Mund“ lade ham reent glemme, hvad „den Dommeligdag der kommer alt her paa Jorden“, sandsynligvis snart til aabenbare, nemlig at al den Larm, han har afstedkommet i Henseende til Spørgsmaalet om hvad Christdommen er, og hvor

den sande Kirke er, at al denne Støi er den meest storartede Humbug paa det aandelige Livs Enemærker, som den nyere Livs Historie kan opvise! Vi sige dette med sthldig Anerkjendelse af alle Grundtvigs øvrige Fortjenester. Disse ere saa store, og hans „Navnlundighed“, som et høist vidunderligt Afpræg af den nordiske Folkeeiendommelighed, ja som en Incarnation af Nordens Aand, hvortil neppe nogen anden Folkeand kan opvise Magen, vil lyse gjennem alle følgende Slægter med en Glæde, som helst reent maatte have undværet den ubetinget baade ham selv og Andre ødelæggende Berømmelse, han har indlagt sig som selvbestikket kirkelig Reformator. Han har i denne Egenstøb bragt mange religiøse Menneſter, og flere talentfulde Medlemmer af den geistlige Stand paa en forbærbelig Afvei, og har navnlig ogsaa Ansvar for den aandelige Forstørrelse, der har drevet Hr. Virkebal fra Skridt til Skridt frem paa en Vej og mod et Maa, hvorfra han ikke kunde komme tilbage, uden at vedgaae, at han havde feilet. Denne Selvovertindelse har man forlængst seet, var ham umulig; thi denne vilde jo ikke blot være en personlig Ødmøttelse, som i Almindelighed forekommer dem, der stedes i saadanne Conflict, at stride mod Verden, men den vilde i den offentlige Mening blive et Nederlag for den Partianstuelſe, som han længe baade som Geistlig og Politiker har beilet til den Verden at repræsentere. At staa stille, eller trække sig tilbage var ham af samme Grund ligesaa umuligt, som at gjøre Afvig. Han maatte altsaa fremad paa den eengang betraadte Vej; men den Videnskabslighed, hvormed han baade i Meddelelsen og i sine to udgivne Prædikener søger at retfærdiggjøre sin hele Afsærd, have mange retsindige og ærlige Menneſter

fundet meget uheldig for ham og hans Sag; thi man hører uvilkaarlig igjennem hans høie Raab mod den formentlige Uret, han troer sig at være et Offer for, Samvittighedens endnu høiere Strig imod de Sophismer, hvormed han søger at tvætte sig reen i Henseende til Ansvarer for den Stilling og de Forhold, i hvilke han paaftaaer, at Regjeringen har „tvunget ham ind“. Han forraaber kjenkelig en Frygt for, at han er kommen for tidlig, at Tilstandene ikke endnu ere modne for en saadan Explosion paa det praktiske Livs Skueplads; thi, hvortil ellers den lidensftabelig ophidsede Stemning, naar man veed saa sikkert som Hr. B. paaftaaer at vide det, at han „ikke i Vetsindighed har begyndt paa denne Sag“, og at han baade har „Vorherres Velsignelse“ til sit Forehavende, og en stor Skare bag ved sig, „som ikke vil slippe ham“! Hvorfor da tage saa voldsomt paa Veie, at han, for at holde Sagen varm, tyer til et saadant Middel som det, at overfalde en ung „høitstillet Kvinde“, en Kongedatter og hendes kongelige Forældre med saa nærgaaende Skumlerier som de her omtalte, der i ethvert Tilfælde ere fremkomne saa sjælden, at de ikke kunde tænkes at gjøre anden Virkning, end under visse Forudsætninger at vække Misstemning mod Kongehuset?

En Smule sund Menneskeforstand og æbruelig Eftertanke maatte fremdeles have belært Hr. B. om det Overflødige, det aldeles Unyttige og Forfeilede i hans Declamationer om Kong Georg af Grækenland, der skal have „kjøbt sin Krone ved at afgive Løfte om, at lade sine tilkommende Børn opdrage i en Tro og Lære, som han anseer for at være udenfor Sandheden“. Han spørger ogsaa her, „om det er blevet alvorligt forestillet den unge uerfarne

Prinds, hvor farligt han stillede sig, ved at kjøbe sin Krone for sine usøbte umyndige Børns Dplærrelse i Vildfarelsen"! Vi skulle ikke trætte vore Læsere med at gentage Pastor B.'s øvrige pathetiske Udgydelser om dette Anliggende*), men blot henstille det Spørgsmaal til alle fornuftige Menneskers Besvarelse: Hvortil alt dette hule Ordbram? Mener denne besynderlige Talsmand for det Menneftelige, det Hjertelige, det Sande, denne Hader af al Kjælen for „det

*) Midt i sit hjertefærende Beeraab over Kong Georg strander Fr. B.'s Logik paa den samme Anstødssteen, som vi ovenfor (S. 25) have paavist, idet han udraaber: „Skal det dog ikke have en Ende med at kjæle for dette hule Skin, som om et Folt, en „Kirk“ kunde være bedre tjent med en Konge eller Dronning, der imod deres Hjerte bekjende hvad de ikke troe, end med dem, der blive sig selv, deres Overbeviisning og Sandheden troe, og derfor ogsaa ville være troe mod deres Folt?“ Næst at bemærke, at de sidste tre understregede Ord ere fremhævede af os, tillade vi os her at henvise til denne Sammenstilling af Ordene „Overbeviisning“ og „Sandhed“, saavel som til den tidligere Anbringelse af Phrasen: „efter vor Opfattelse“, som slaaende Exempler paa den tænkeløse Persid, der ofte skjuler sig under Talemaader, der klinge vel i Ørene, fordi man er vant til at see dem bragte i Forbindelse; og der kan vistnok paavises en meget respectabel Forbindelse imellem Overbeviisning og Sandhed, men her er Sammenstillingen absurd, fordi man godt kan have en ærlig Overbeviisning, som ikke har den absolute Sandheds Medhold; men Fr. B. argumenterer her fra den absolute eller objective Sandheds (rigtig nok indbildte eller fingerede) Standpunkt. Naar han da ikke har Andet at sige, end at Prindsessen efter hans Opfattelse („vor Opfattelse“) har gjort sig skyldig i et „Frafald fra Sandheden“, da havde han gjort rettest i at beholde sin Viisdom hos sig selv!

hule Skin", mener han, at det Skete her, ligesom hist, fordi han et Par Aar efter kritiserer det, — kan omgjøres? Og kan det ikke det, hvortil da alle de intetsigende lær-
mende Tirader om hvad nu eengang er gjort, og ikke kan
gjøres om, uden at en saadan Omgjørelse, en saadan Om-
vendelse til den birkebalste Sandhed og det grundtvigste
Eksord, skulde kjøbes dermed, at Hs. Majestæt ikke blot
blamerede sig selv, men gjorde Danmarks og „det lille
danske Folks" Navn latterligt i hele Verdens Dine! Dette
kan Hr. B. dog ikke have villet; dertil elfter han jo, efter hans
egen Forsikring, sin Konge altfor høit, og han er jo nid-
fjær, som ingen Anden, for Fædrelandets Ære, og har jo
taget til Orde just for at afværge dets „Ydmygelse"! Men
det Mærkværdigste ved denne komiske Silbesejning af
hinkende Statsmandsviisdom og Kirkepolitik er, at den,
som vi ovenfor have viist, fordrer en total Omvæltning i
alle europæiske Landes Lovgivning og Vedtægter. Vi spørge
da tilsidst, hvad man, naar man ikke vil antage, at Hr. B.
reent er gaaet fra Sands og Samling, maa troe om Hen-
sigten med hans „Drøftelse" af den Forpligtelse, Hellenes-
nes unge Konge har indgaaet? Vi afholde os fra ethvert
Forsøg paa at besvare dette Spørgsmaal!

De nyssomtalte Forudsætninger for, at den birkebalste
„Drøftelse" af denne Sag — der, som vi have viist, al-
drig kunde tænkes at faae andre praktiske Virkninger —
mulig kunde fremkalde Forstemthed mod den kgl. Familie,
have til Ære for den offentlige Stemning viist sig ikke at
være tilstede. Det er ikke lykkedes den ukalbede Skrifte-
fader at fremkalde det tilfigtede Røre, at foranledige en
offenlig Discussion, hvis løse Yttringer om en unægtelig
høist alvorlig Sag kunde give den overfladiske Letfærdighed,

hvormed han har bragt den frem og behandlet den, Stin af fortjenstlig Tidsmæssighed! Alt er strandet paa det store Publicums tause Misbilligelse af dette af falsk Hjerterørrelse bugnende Ordskvalder, og det var derfor let at forudsee, at Hr. B. ikke vilde tøve længe med et nyt Forsøg paa at bringe den træge offentlige Mening i Bevægelse. Hvad ethvert erfarent Menneske med største Sikkerhed kunde forudsige, er skeet. Ja, Hr. B. har gjort langt mere, end vi eller nogen Dødelig var istand til at forudsee og forudsige; han har gjort et Skridt, hvorom vi tillade os at paa-
staae, at det ikke vil blive, men allerede er blevet skæbne-
svangert for ham i en langt alvorligere, og, som vi troe, virkelig afgjørende Betsdning, end den, han tillægger Hds. kgl. Høihed Prindsesse Dagmars mulige Tilegnelse af den græste Kirkes Betjendelse. Vi tale naturligviis her om hans seneste Tilhæftskrift, hans høitidelige Appel til Fol-
kets Bølgiftsdom imellem ham og Hs. Majestæts Re-
gjering. En saadan Yderlighed tilstaae vi, at vi ikke havde ahnet! Vi havde — da Hr. B. nu eengang har bragt sig selv i den Stilling, at han maa blive ved og gaae videre — ventet at han saa smaat og jernt havde sørget for at holde sit Publicum varmt, eller „ikke at lade Fuglen dø“ som man siger; men et saa fortvivlet Skridt som denne Appel havde vi ikke tiltroet ham. Det røber altfor kjendelig hans lønlige Bevidsthed om at være kommen for tidlig med det Brud, som han forgjæves søger at indbilde sig selv og Publicum, at „den kongelige Regjering“ har fremtvunget; det røber, at hans gamle Færefaders Frem-
syn — dengang da denne sidste blev vred, ikke paa sin uregjerlige Discipel, men paa „den afgaaede Politimester“ — dennegang mod Sædvane har ahnet rigtigt, og vi be-

nåtte derfor denne Veilighed til at erindre om den tvivlende og betingede Form, hvori vi ovenfor yttrede os om dette Punkt, nemlig om Grundtvigs kjendelige Fortrybelse over, at denne Explosion af den forlængst anlagte og forberedte Mine blev sprængt i et ubetimeligt Dieblif. Vi udtalte den Formening, at det betydelige Røre, som det strax i Begyndelsen lyffedes at fremkalde, sandsynligviis snart betog ham den første Overraskelses Skræk, og at de lovende Udsigter virkede formildende, og forsonede ham med dette Brud paa den længe praktiserede Methode og den kjære Fred, hvorunder man troede at kunne snakke sig til Alt hvad man ventede paa denne Maade skulde komme ganske af sig selv, naar man blot „holdt ud“ og „ikke indlod sig i unyttige og uendelige Trætter om Ridsordet efter Bøgerne“. Vi udtalte denne Formening, men antog tillige, at det alligevel kunde være muligt, at denne Beregning kunde slaae feil, og vi tilstaae, at Hr. B.'s Opraab til Folket, som er udstedt, efterat hine Ord vare nedstrevne, fuldkomment og afgjørende har bestrykt os i denne Tvivl! Han har nemlig her altfor tidlig og høist uklogt sat Alt, som man siger, paa eet Kort! En Appel til Folket om at dømme Kongen og ham imellem! Kan man nu længere miskjende Forbindelsen mellem den hele kirkepolitiske Agitation, mellem den Proces, hvorunder Hr. B. indstævner Hs. Majestæt for Folkets Forum, og — den nysomtalte Diatribe om Prindsesse Dagmars supponerede Religionsforandring og Giftermaal? Kan man længere tvivle om den indre Sammenhæng i alt Dette? Her er enhver Drøftelse af Motiver og Hensigter ganske overflødig; thi Kjendsgjerningerne tale saa klart, at al Tvivl om deres Betydning forstummer!

Man kan godt troe, at Hr. B. ikke veed andet, end at hans Henfigter ere englerene, at Bevæggrunden til hans hele Optræden først med den malitjose Forbøn, dernæst med det „djærve, mandige danske Ord paa Thinge“, som med ethvert andet „lille ærligt, mandigt og sandt Ord“, han har talt, og siden med den af sand ustrømtet Iver for Kongehusets og Fædrelandets virkelige Vel og Vre fremgaaende Drøftelse af Kongehusets Familieanliggender er fra først til sidst Kjærlighed til Sandheden, til Fædrelandet og til Kongehuset, og — man kan dog, ved Siden af denne Overbeviisning om hans subjectiv gode Bevidsthed om at gjøre Alt hvad han gjør af Nidkjærhed for Guds Vre og for Sandhedens Seir, — være fuldt berettiget til i ham og hele hans Adfærd at see at advarende Exempel paa en sværmerisk Forryktthed, der saa totalt forstjrrer den indre Rigevægt, at Evnen til Selverkjendelse og rolig Selvbedømmelse aldeles paralyseres af Hovmodens forfængelige Gjøglebilleder! Thi der gives to Maader, hvorpaa man kan være uklar i Selvforstaaelse, nemlig først saaledes, at man i umiddelbar Forstand, i ærlig god Tro, ikke er sig andet bevidst, end at man tænker og gjør hvad der er Ret, uagtet det Modsatte er Tilfældet. Men der gives ogsaa en heel anden indre Tilstand, hvori et Menneske er uklar i Bedømmelsen af sin Tænkemaade og Adfærd, idet han ved egen Skyld, nemlig af Mangel paa indre Sandbruhed, bringer sig selv i den Situation, at han, ganske succesfult og sig selv ubevidst, bliver ude af Stand til at erkjende hvad han har alle Betingelser for at erkjende, naar han ærligt vilde benytte disse! Dette Selvbedrag bestaaer altsaa deri, at Vedkommende i visse givne Dieblitte ikke er sig selv bevidst, hvad han lige-

overfor Andre, eller i Vedømmelse af Næstens Udsærb, ikke vil være i mindste Tvivl om. Den førstomtalte umiddelbare Uklarhed er altid en Følge af Mangel paa Kundskab og aandelig Begavelse, den sidste derimod i Almindelighed snarere en Følge af eller i det mindste i Følge med altfor megen Kundskab og altfor stor Begavelse! Vi tænke ved det sidste Udtryk paa Sophistrier i Samvittigheds-sager og ligeoverfor Evigheden, og mene, at her kan der med Rette blive Tale om et stort „Ansvar“ og om en virkelig „Fare for en Menneſtesjæl“, navnlig for den, der offentlig tager den kongelige Familie til Skrifte og saaledes gjør Fordring paa at gjælde for „Vorherres“ umiddelbar bestiftede Stedfortræder, hvem „Christus selv har raft Hørdestaven“!

Naar den offentlige Skriftefader endelig paa eengang optræder baade som Marthyr for den grundtvigſke Kirkelike og som en straffende Profet, der paastaar at være „faldet“ til at spille denne usædvanlige Rolle, da have vi rigtignok hørt hans begejstrede Venner bruge det første Udtryk. Men, ligesom vi foreløbig tillade os at protestere mod alle saadanne Godtjæbsmarthrier, og navnlig erindre om en gammel Betragtning af den Hellighed, som i „Vorherres Jesu Christi Kirke“ altid har betinget det virkelige Marthryium*), kunne vi med Hensyn til Hr. B.'s pro-

*) Vi tillade os at erindre Læserne om den Kjendsgjerning, at den gamle Kirke betragtede det som en fra det kristelige Standpunkt selvforstaaelig Hindring for en Udsæds Anseelse i Henseende til „Hellighed“ — at han havde skrevet sin egen Biographi, fordi man heri saae et utvetydigt Beviis paa Forsængelighed! Den moderne Martyr, Hr. B., har som bekendt ikke blot forherliget sit eget og en Deel gode Venners Liv paa

phetiske Sendelse ikke unblade at gjøre vore Læsere opmærksomme paa den høist mærkelige Egenstabs ved samme, at, medens alle virkelige af Gud bestillede prophetiske Budsprædikanter, selv naar de udtalte de sværeste Trusler og Straffedomme over en forvendt Slægt, dog altid viste hen til Muligheden af en Dpreisning, Muligheden af en Frelse fra den truende Ulykke. De advarede, med Blikket henvendt paa Fremtiden, mod Noget, som der var Mulighed for at undgaae, medens Hr. B. straffer en kongelig Datter og hendes kongelige Forældre for en enten af Rhytet opdigtet formentlig Misgjerning, eller for en svær Forspndelse, som, hvis der er Anledning til at tale om det Factum, han tillægger denne Charakter, jo forlængst maa være begaaet, som altsaa i absolut og uforanderlig Betydning tilhører Fortiden, og derfor ikke paa nogen Maade staaer til at omgjøre! Han har saaledes slet ingen Trøst, intet Haab, ingen Dpreisning at byde enten Kongehuset eller Fædrelandet; thi Omvendelsen er jo her, som vi have viist, aldeles umulig og utænkelig, forsaavidt som det der er blevet „fortalt som en afgjort Sag“, virkelig skulde forholde sig rigtigt! Men dette vilde jo være en dæmonisk Henviisning til Fortvivlelse, dersom det ikke var Vaas fra først til sidst, det pure Nonsens! Og hermed vil det være aldeles utvivlsomt for ethvert ædrueligt og forstandigt Menneſte, at den Tilfredsstillelse Hr. B. udtaler ved formentlig at være sig bevidst, at hans Analyse af denne

Bers, men skal, som „man siger i Byen“, paa reengang vel for sit eget Bedkommende have gjort en god Forretning hermed, men (vistnok meget imod sin Villie) slemme narret alle Bogens nysgjerrige Læsere, der i det Hele taget, af forskjellige Grunde, skulle være blevne meget lange i Ansigtet efter dens Læsning!

Sag er „kommen til Orde itide“, er begrundet i det vanvittigste Selvbedrag; thi vi troe at have godtkjort, at, hvad enten Sagen endnu kun er et Rygte, eller Talen er om „en fuldbragt Kjendsgjerning“, da har hans Drøftelse været lige taabelig og ubetimelig!

Dog, vi have endnu et Ord at tilføie om denne forhastede Appel til Folkets Dom i den Sag Hr. B. i disse Dage har anlagt mod Hs. Majestæt. Maa denne allerede i og for sig kaldes et for ham selv og for ingen Anden virkelig skjæbnesvangert Skridt, der vidner om en mærkværdig Fortvivlelse og Mistillid til „Vor herres“ Dom om hans Forehavende, hvortil han, naar det kommer an paa at tale derom, sætter den freidigste Fortrøstning: hvad skal man da sige om den Maabe, hvorpaa Citanten i denne Rettergang stiller sit ufrivillige Offer af det „kjære, uforglemmelige Ryslinge“ ved Siden af det Offer han forlangte, at Kongen frivilligt skulde bringe ved at „offre sin Krone, hvis dette Offer engang kunde bringe de danske Sjæle i Sønderjylland tilbage til Møderlandet“! I dette Raad, der kom lige saa betimeligt som „det alvorlige Spørgsmaal“ og dets medfølgende komiste Formaninger, nemlig — bagefter, i dette Raad culminerer unægtelig Hr. B.'s politiske Forstruethed og sentimentale Overspændthed, idet han til Støtte for dette vanvittige Project declamerer mod „Tidens fortærende Skinnvæsen, der afviser Sandheden for at forlyste sig med Indbildninger“, og til Gunst for sine politiske Drømmeriers fantastiske Taagebilleder beraaber sig paa den „dybeste Kjærlighed til Fædrelandet og Kongen“ og sin rene Begeistring for Sandheden! Har man maaskee nogensinde hørt nogen Usandhed udtale, der ikke har beraabt sig paa Sandhedens Medhold?

Eller har man nogenfinde seet nogen Galstab, der ikke har forløstet sig netop med den Indbildning, at den virkelige Verden var Galstab? Ingen, der ikke selv er bleven et Bytte for Fanatismens „fortærende Stinvæsen“, vil være i Tvivl om, hvor de birkebalste Phantasier baade om Virkningen af hiin Forbøn for Kongen og af det be- kjendte Raad til Kongens Regjering have hjemme! Men, er det en gammel Sandhed, at Partiaanden bedøver enhver Reaction af den sunde Fornuft ikke blot ligeoverfor de klareste Beviser, men selv ligeoverfor høitraabende Kjends- gjerninger, da har dette ogsaa her stadfæstet sig, idet det næste Organ for den grundtvig=birkebalste Agitation har benyttet en pompøs Anmeldelse*) af Hr. W.'s Appel til „det sandbru og kærlige Folks Domstol“ til med Appel- lantens Ord at gjøre bitterligt, at „vi leve i en afgjørende Tid, da Døren mellem Fortid og Fremtid, mellem Frelse og Undergang breier sig paa sin Hængsel“! Naar denne Phrasen anvendes paa det heromtalte kirkepolitiske Røre, og Leiligheden gribes til at fremstille dets Bannerfører, som „drev fremad af en uimodstaaelig Følelse, at et nyt Liv maa gjeunemstrømme Folket, om det skal fries fra Undergang“, da har man virkelig ondt ved at bære sig for latter over dette skræbende Ordskvalder, der anbefaler „Præsten, hvis Løsen fra Ungdommen af var „Sandheden skal seire“, som en paalidelig Fører paa Veien til den for- haabede Frelse, i Sammenligning med den forhadte „Stats- mand, hvis høieste Wiisdom skal være at lempe Sand- heden efter Tidens Krav, og lade sig nøie med „Sand- hed med Modification“!**)

*) „Danst Folketidende“ for 13de April.

**) Denne Phrasen er i sin Tid bleven taget stærkt i Brug ved

folkelige Politik, der hidtil have brevet og fremdeles ville drive Pastor Birkedal frem paa en Vej, der gaaer i den stik modsatte Retning baade af det Christelige og det Sande! Vi troe, at enhver Uheldet vil finde, at den Maade, hvorpaa denne Agitation har benyttet først en formeentlig piquant Begivenhed i den kongelige Familie, og siden de Smertensfølelser, der knyttede sig til Sønderjyllands Navn, at den er saa betegnende, at Ingen vil forundre sig over den Opmærksomhed, vi have stænket den Idee og den navnkundige Personlighed, i hvis Tjeneste Hr. B. upaatvivlelig fremdeles, saalænge det lykkes ham at finde „milde Dine og milde Hjerter“, vil trække Børler paa kjærlige Læseres Godtroenhed, og vride i Døren mellem Fortid og Fremtid, indtil Hængslen er opslidt, Døren i Baglaas, og Publicum kjed af det hele Spektakel! At dette Tidspunkt for Pastor Birkedals Vedkommende snart vil indtræde, derfor har han ved sit sidste Opraab selv sørget! Men vi tillade os at forudsige, at der ikke vil hengaae en halv Menneskealder, inden den besindigere Deel af det danske Folk vil baade lee og blues over det hele grundtvigske „Livsrøres“ bedaarende Magt og forhauses over dets „virkelige“ Forhold til — Sandheden!

Trykfeil.

S. 1. Lin. 1: 8de Marts, læs: 9de Marts.

S. 31. — 15: forligelige, læs: uforligelige.